

KUMLA JULBLAD

1946

Upplaga 3000 ex.

Utgivare:

Nils Helander

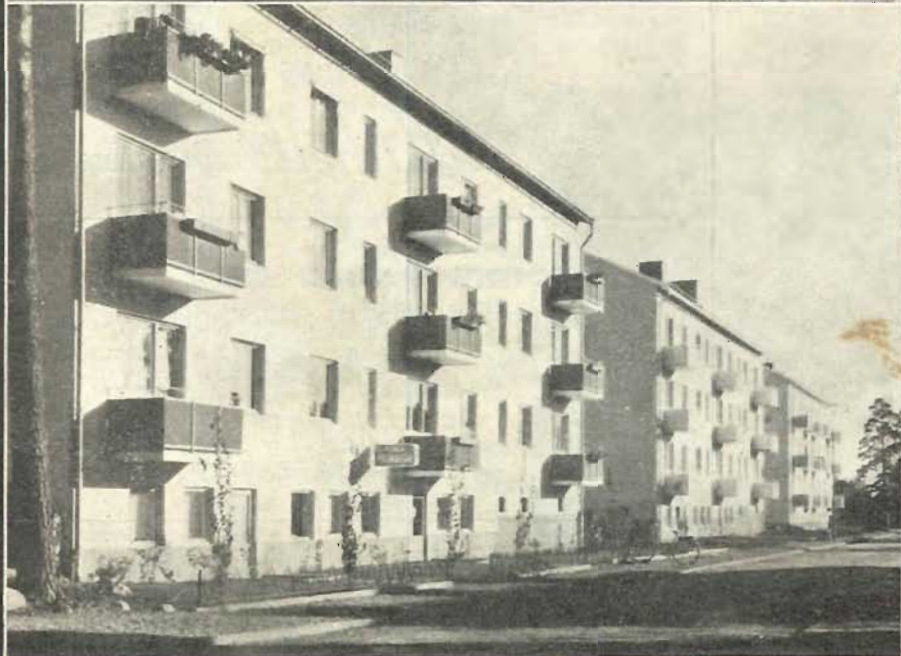
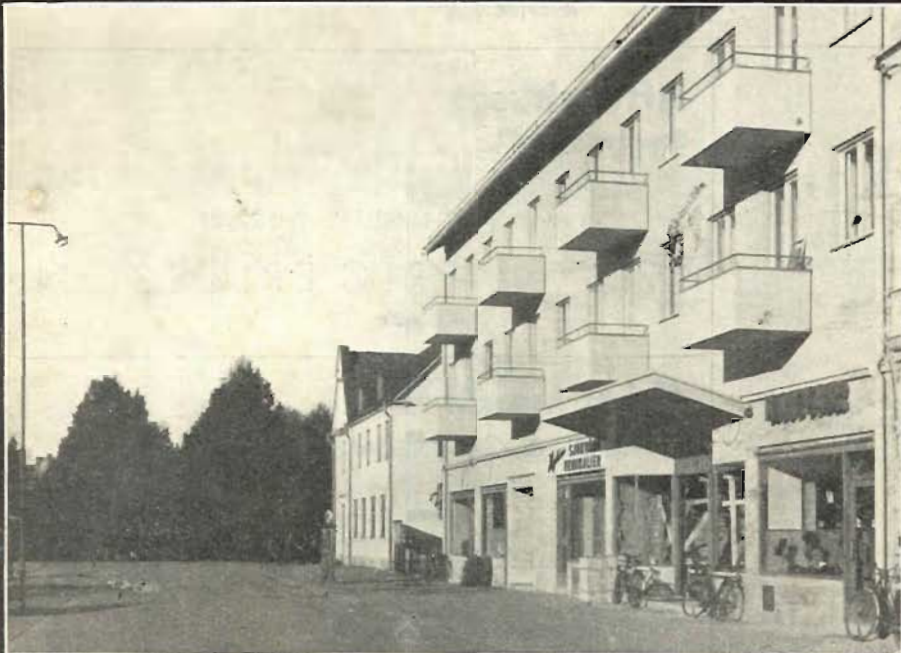
Från årets storbyggen:

Trädgårdsgatan 15

HSB-byggn. vid Torsgatan

Trädgårdsgatan 5-9

Foto: Sundberg & Olson

HOBBY 1947:

Regelbundna insättningar å sparkasseräkning med

SKANDINAVISKA BANKEN

KUMLA

Skoindustrien har gamla yrkestraditioner i Kumla

Patrull

ARBETSKÄNGAN

med den foträta passformen

De resultat, som forskningen nu kommit till ifråga om passform, har PATRULL tillägnat sig

ANVÄND

Patrull

— tillverkad över foträt läst

AB. KUMLA SKOFABRIK

Affärshuset

Stenevägen 43

SPECERIER, DIVERSE Tel. 703 98, 704 99

CHARKUTERI Tel. 704 99

ERIC ERICSSON
KUMLA

Ebba Lundholm

TAPISSERI- & KORTVARUAFFÄR

Rekommenderas för julinköpen!

Telefon 702 06

Matfrågan till Jul

ordnar sig både billigt och bra om inköpen göras hos

Lithells KUMLA, HALLSBERG

Vi rekommendera oss

vid **JULINKÖPEN** av: Frukt (god sortering), Nötter, Konfektyrer m. m. Omtyckta kaffeblandningar (även i skrin) Konserver, lagrad Ost m. m.

Frans Ericssons
SPECERIAFFÄR Tel. 700 55

Allt i modern hårvård!

Ansiktsbehandling, Manicure, Brudklädsel
Krona, Slöjor och Diadem uthyres

Maggies Damfrisering
Stationsgatan 22 Tel. 706 32

**Gör
julaffärerna i**

STRÖMSÉNS
Garn- & Triksåffär

En Frälsare har blivit född åt eder...

Av pastor C. Kjellander

»... en Frälsare har blivit född åt eder».

Så lyder Julens budskap.

Och det löftesord, som var budskapets kärna: att Frälsaren har kommit, hade under gångna sekler varit mänsklighetens stora behov. De gamla klassiska författarna berätta, att både Österland och Västerland väntade efter en kommande Fridsfurst och Frälsare. Och nu hade Han kommit.

I.

Ater få vi genom Guds nåd uppleva en julhögtid. Låt mig då först av allt påminna om, att *Julen är glädjens högtid*. Om herdarna i Betlehems ång heter det i Evangeliet, att »de prisade och lovade Gud för allt vad de hade fått höra och se, alldeles såsom det hade blivit dem sagt».

Det är synden i alla dess ohyggliga former och förödande verkningar i individer, hem och nationer, som skapar sorg, lidande, tårar och död. Men genom Jesu Kristi frälsning får människan emottaga hjärtats rening från synd, frigörelse från medfödda eller förvärvade förvända åsiktskomplex om kristendomen över huvud och ett klart ljus om dess oerhörda betydelse för den mänskliga samlevnaden. Hon får erfara, att det endast är genom radikal uppgörelse med synden och frid med Gud, som den sanna, rena och förblivande lyckan och glädjen blir daglig gäst i hjärtat. Ty glädjebudskapet gällde icke endast herdarna utan alla dem, som taga emot det.

Låt mig fråga Dig, min vän:

— Har Du tagit emot detta budskap, denna glädje, denne Frälsare?

II.

Julen är även gåvornas högtid.

Under denna högtid brukar man giva och få »julkappar». Men alla dessa små eller stora, mer eller mindre förgängliga gåvor äro ett intet mot den stora gåva Gud har givit i Jesus Kristus. »... en Frälsare har blivit född åt eder», heter det i änglasången!

Denna gåva är sålunda för alla, den svarar just mot våra personliga och hela världens behov, den är allt tillräcklig och gör alla sina mottagare rika för tid och evighet.

Ett enda villkor är förknippat med denna gåva — att man tager emot den!

Det händer mig ibland, när jag tänker på detta, att mina tankar gå till gamla Rom och den väldiga cirkusen Colosseum. Jag ser för mitt inre, huru tvenne gladiatorer

kämpa sin livsfarliga tvekamp där nere på arenan inför femtio tusen åskådares blickar. Den ena av dem störtar till marken för den andres treudd och nät och begär sitt liv av publiken. Det var nämligen sed då för tiden, att om åskådarna vände tummarna nedåt betydde det död — vände de dem uppåt betydde det liv. En slags allmän folkomröstning, där femtio tusen människoviljor beslutade om död och liv. Var den störtade en firad favorit fick han oftast livet som gåva. Femtiotusens tummar fällde utslaget!

Min vän:

— I den väldiga, dagliga syndens tvekamp, som vi alla äro invecklade uti och med hela världens blickar riktade på oss ha vi störtat till marken. Men Kristi hand visar uppåt — mot höjden — mot himlen. Tag emot Hans gåva — det eviga livet! Du skall då få erfara de mäktiga orden i Sven Lidmans dikt:

»Nu all min synd Du tagit har,
Av fröjd vill hjärtat gråta.
Jag är Ditt barn, Du är min Far,
O, salighetens gåta!»

III.

Låt mig sluta med att säga, att *Julen är också en ljusets högtid!*

Under ingen annan av årets högtider tändas så många ljus som då. Vart man blickar möter man ljus.

Jag minns så väl vid ett tillfälle, när vi några stycken bilat sent en natt genom mörker, regn och dimma. Då vi kommo till den stora stadens huvudgata och fick se den flod av festligt ljus, ett praktfullt bländande skimmer överallt, blev det så levande för mig vad Kristus är som Ljuset!

Vid Jesu födelse vandrade hela världen i okunnighetens mörker om Gud och Hans vilja. Och än i dag är det likadant: millioner människor vandra i okunnighetens och villfarelsens mörker, emedan de älska och utöva synd. Andra däremot ge rum för tvivel, vilka göra livet mörkt och dystert, medan åter en stor del människor leva i mörker och ofrid på grund av obekända synder.

För alla dessa är Jesus kommen såsom det strålände och levande Ljuset.

Min kära vän:

— Vilken lycka, att Du får lyfta din blick från syndens mörker, oro och förtvivlan upp till Honom, som är Världens ljus!

Gör det, och Du får en verklig fridfull Jul.

C. Kjellander

NÄR KUMLA PLANERADE NY KYRKBYGGNAD FÖR 150 ÅR SEDAN

Ett bidrag till den nuvarande kyrkans byggnadshistoria

Hovintendenten C. F. Sundvalls förslag år 1818
Korskyrka

Byggmästaren och rådmannen P. Lundmarks förslag år 1827

Professorn Axel Nyströms förslag år 1829,
följt vid utförandet

Närmast i anslutning till en utfästelse i fjolårets skildring av *Kumla medeltidskyrka* hade det varit min avsikt att i år direkt gå in på skildringen av de kyrkobyggnadsprojekt, ett av herr F. Sillén, upprättat under prostens von Rosensteins tid i Kumla, 1798—1812, ett av hovintendenten Sundvall 1818 och ett av byggmästaren och rådmannen i Örebro Lundmark 1827, vilka föregingo professor Nyströms förslag, som följdes vid kyrkans uppförande 1828—1835. I Landsarkivets i Uppsala samling av kyrkobyggnadsförslag för Kumla saknas det först nämnda förslaget och har hittills heller icke i andra av mig besökta arkiv påträffats, varför detsamma tyvärr här icke kan återgivas. Under studiet av byggnadsfrågans förhistoria, vilken kan sägas ha börjat 1798, fann jag emellertid att denna berörde intressanta, kyrkobyggnadsfrågan vidkommande tidsomständigheter och förhållanden av social och ekonomisk art och att jag mötte personer, vilkas namn ännu äga klang, eller vilkas ättlingar sitta på förtroendeposter i det nutida Kumla eller utmärkt sig på annat sätt. På och mellan raderna i de gulnade sockenstämmoprotokollen, av vilka flera bära Carl von Rosensteins eller Frans Michael Franzéns underskrift, läste jag också om missväxt och nöd i socknen och om stor fattigdom, men också om ansvarskännande barmhärtighet och öm medkänsla, om frodig dådkraft och frikostighet i allmännyttans tecken men även om bleksiktig tvekan. De här nämnda förhållandena ha gjort att jag vid närmare eftertanke trots mig bältre kunna gagna det avsedda syftet — en såvitt möjligt allsidig byggnadshistoria — genom att skjuta upp redogörelsen för och återgivandet av de olika kyrkobyggnadsprojekten till en senare tidpunkt för att i år något bredare skildra de omfattande och tidskrävande förberedelserna för detta för församlingen säkerligen högst betydelsefulla byggnadsföretag.

Kumla sockens märkliga och pittoreska medeltidskyrka hade långt innan den revs åren 1828—29 befunnits otillräcklig för sitt ändamål. År 1822, då socknen hade cirka 2.800 invånare, skrev också dåvarande kyrkoherden Franzén i en för Konungens befallningshavande avsedd beskrivning över Kumla socken följande: »Det förakt för Religionen, som äfven hos Allmogen skall sports på många ställen, är här alldeles okänt. Kyrkan är nästan alltid full och trängseln vid stora Högtidsdagar påminner om nödvändigheten af den nya i några och tjugo år pålänkta kyrkbyggnaden».

I den gamla kyrkan hade konstruktiva missgrepp vid 1470-talets tillbyggnad vållat allvarliga brister, vilka trots upprepade förankrings- och andra åtgärder aldrig kunde definitivt botas. Även i övrigt var kyrkan »krasslig», som uttrycket lyder i en beskrivning från 1750-talet. Alltså talade även tekniska skäl för en ny kyrka. Något direkt initiativ till en sådan synes emellertid ej ha tagits förrän den 12 augusti 1798 vid en av den åldrige biskopen Insulin befalld visitation i samband med installationen av den 32-årige prostens och kyrkoherdens, sedermera ärkebiskopen Carl von Rosenstein.

Visitationen förrättades av den 70-årige lärde och bemärkte prostens i Edsbergs kontrakt Johan Kempe, vilken 1757 hade varit v. komminister i Kumla. Ur visitationsprotokollet må anföras följande:

»Som kyrkolagen föreskriver att vid visitationer bör också kyrkones behof och förnödenheter efterses, tog sig Praepositus (prosten) den friheten att framställa om icke begge dessa Respective församlingarna (Kumla och Halsberg) borde tänka på sina gamla kyrkor och deras hjälp. Han påminde sig att redan för 40 år sedan, då han hade den äran att tjäna i detta Pastorat, vore de ganska

Nyvelius

LINOLEUM-MATTOR, FERNISSA, TAPETER, SJUKVÅRDS- OCH FÖRBANDSARTIKLAR

trånga och bofälliga, och emedan sedermera väl intet synes vara tillgjordt, vore behofvet än så mycket större. Saken har visserligen sina besvär och dryga kostnader, men det är en gammal bepröfvad hushållsregel at hvad svårigen låter sig göra i dag, det sker med ännu slörre möda i morgon och kan hända hvad det lider, blifva omöjligt. Praepositus kunde ej underlåta at nämna den skada man härigenom var dag gjorde deruti at, wid nu warande författningar inga Collecter kunna erhållas, som förr så lätt kunnat ske och hvartill kommer att nödigt wirke och skogsbehof blifwer dagligen wärre efter, det alla weta; men bättre sent än aldrig. Praepositus trodde saken skulle kunna hjälpas, om församlingarna med hela sitt förtroende wände sig till sin prost, hwilken såsom sjelf högst oförtruten och högst god och tillika så förmånligen känd på de högsta ställen, där ansökningar blifwa nödiga, skulle visserligen kunna göra församlingarna goda handlag. Det borde ock med glädje kommas ihog, at man ännu hade i Lifwet den wördnadswärde Herr Directeuren Friezcky på Säbylund, som i redbart wälgörande näppeligen haft sin öfverman och skulle nu i sin höga ålder uti alt möjl., som så hufwudsakligen rörande Guds ära och medmänniskors själagagn, visserligen med alt nöje swara emot det förtroende, som wisas. Om man härtill lägger, att Kumla kyrka sjelf har en så betydlig Cassa, och församlingen ett så owanligen stort Magazin, äro alla hinder ur wägen röjda, och wore verkliga synd för Gud och ansvar för efterkommande at längre uppskjuta.

Prosten Kempes maning förklingade icke ohörd. Redan efter två månader, närmare bestämt den 21 oktober 1798 beslöts vid allmän sockenstämma under ordförandeskap av prosten *von Rosenstein* att nödiga anstalter skulle träffas för den förestående och »nu enhälligt beslutna kyrkobyggnaden».

»Församlingen beviljade Två Hundrade Tnor Råg att utur Magazinet i Währ försäljas på förmånligaste sätt och Penningarna förräntas till Kyrkobyggnaden. Prosten lofvade emellertid att genast å Församlingens vägnar hos Landshöfdinge-Embetet anhålla i ödmjukhet om såväl utkröning till Tråvirke, som tillstånd att å Kronobrottet vid Hållabrottet få laga nödig kalksten.»

Stämmoprotokollet är på församlingens vägnar under-tecknat av: *Carl von Rosenstein, Hindrich Sahlefeldt, Carl Forsberg, P. Löfquist, Sven Larsson i Wia* samt *Lars Jansson i Sännersta*. Föga kunde dessa män ana att 37 år skulle förgå, innan den nya kyrkan vore färdig att tagas i bruk. Härvid må dock kommas ihåg, dels att under denna tidsperiod Sverige två gånger på grund av krig måst göra anspråk på landets värnkraft, dels att på den tiden färdigt byggnadsmateriel ej såsom nu fanns att tillgå.

Den 2 dec. 1798 var församlingen åter kallad till stämma, denna gång för att behandla ett av den rådige *Claes Friezcky* framställt förslag.

Årets kläna skörd hade för en del av sockenmagasinets debitorer medfört svårigheter att betala sina sådeslån och magasinens föreståndaren stod rådvill. Prosten uppläste

Carl von Rosenstein

Kyrkoherde i Kumla 1798—1812

Efter en målning av Viertel

Agare Frih. Gustaf de Geers sterbhus, Stockholm

S. P. A.

vid stämman en av *Friezcky* på Säbylund insänd skrivelse av följande innehåll:

»Som jag i anseende till någon opasslighet ej vågar mig till kyrkan i dag, torde det tillåtas mig att skriftligen yttra mig i följande ämne.

För någon tid sedan blef enhälligt beviljadt, att man skulle till nödig fond för den tillärnade Kyrko-byggnaden af Kumla Sockens Magazins spannmål sälja 200 tunnor Råg. Men som vid den mindre äring, som blifvit i år, det torde vara svårt för en del af Sockenboerne, att kunna återbetala den lånta Rågen i strid och god säd, så kunna begge ändamålen förenas, om sockenboerne skulle täckas vidtaga den författning; att dem af Sockenboerne, som ej med bekvämlighet kunna in natura återbetala, skall deras lån med upplupen ränta i spannmål, reducerad till penningars värde efter det pris, som Magazins-Spannemålen på framdeles Auction försäljes till, och desse låntagare för denna summa de då blifva skyldiga gifva sina reverser med behöriga Cautioner, att med sex percents ränta, efter sex månaders uppsägning å ömse sidor inlösas, och sedan detta Tunnetal, som igenom denna contanta betalningen ej betalas in natura, afdrages af de till försäljning anslagna Två Hundrade Tunnor, och det öfriga framdeles på auction försäljas.»

Prosten avslutar stämmoprotokollet med följande ord:

»Församlingen, som i detta förslag igenkände Herr Directeuren *Friezckys* vanliga nit och rådighet för Sockens bästa, instämde uti samma tanka, och beslöt att sedan ännu en intäckts-Stämma för Magazinet blifvit hållen,

Vid penningplacering eller lånebehov

anlita hemortens sparbank!

En svensk sparbank är insättarnas egen bank

KUMLA SPARBANK

Claes Frieztzky
f. 1727 d. 1803

Frihetsvän, riksdagstalare

Efter en på Storfors herrgård i Värmland befintlig tavla,
målad av L. Pasch 1789

S. P. A.

skulle med resten af dess utestående fordringar förhållas efter Herr Directeurs Proposition.»

Den unge prostens senare omvitnade intresse för socknens fattigvårdsfrågor jämte det förhållandet att såväl *fattigvården* som det beslutade *kyrkobygget* i finansiellt avseende åtminstone delvis berodde av Socknen-Magazinet's tillgångar, synes ha vållat en viss intressemotsättning till men för kyrkobyggnadsfrågans framfärd.

På en den 24 februari 1799 hållen sockenstämma förhades bl. a. följande:

»I anseende till den stora nöd, som redan visade sig hos de fattigare af församlingens medlemmar, påminde Prosten om den pligt Guds och Werldslig lag ålägger hvarje Christelig församling, att nemligen draga försorg om sina fattiga, och så långt möjligt är förekomma, att

intet lif måtte i förtid ibland oss af hungersnöd bortryckas. Då många af allmogen äfven i år hafva knappa tillgångar till bröd-föda, och något sammanskott efter hemmantal till de fattigas understöd därföre icke kan påtänkas, föll man på det beslut, att af de Tvåhundra Tunnor Råg, som i Währ skola för kyrkans räkning utur Magazinet försäljas, taga Tjugo Tunnor till att bland de torftigaste utdelas, hvilka Tjugo Tunnor ett annat år komma att utur Magazinet ersättas Kyrkobyggnadscassan. Herr prosten åtog sig, att på sin kostnad låta mala dessa Tjugo Tunnor och sedermera utdela mjölet till sådana fattiga, som antingen af ålder el. sjukdom icke kunde försörja sig sjelfva, eller hafva så många späda barn, att de med alt arbete och flit ej kunna förmå att föda dem. Som Prosten ej ännu nog väl känner alla församlingens innevånare och ej vill blifva ensam ansvarig för urvalet af dem, som komma att åtnjuta denna församlingens välgärning, så begärde han att 2:ne gode män utur hvarje rote måtte nu af församlingen utväljas, honom till biträde vid utdelningen och utsågos hærtill: utur *Mos rote* Lars Larsson och Peter Jacobsson i *S. Mos*; *Elfvesta rote* Jan Jansson och Jonas Larsson i *Elfvesta*; *Kumla rote* nämndeman Eric Jansson och Anders Ersson i *Kumla by*; *Björka rote* Eric Jönsson i *Björka* och Lars Larsson i *Järsjö*; *Stene rote* nämndeman Sven Larsson och Eric Jonsson i *N. Wia*; *Ekeby rote* nämndeman Olof Olsson i *Ekeby* och Olof Ersson i *Hörsta*.

Vid sockenstämman den 14 april 1799 råder åter villrådighet och tvekan, vilket framgår av protokollets § 2.

»Enligt församlingens beslut af den 21 October sistl. borde nu i Währ 200 T^{nor} Råg utur Magazinet på förmanligaste sätt försäljas till förmån för Kyrko-Cassan. Församlingen var väl i avseende till den brist, någon hvar i år får vidkännas, villrådlig, huruvida detta beslut borde nu verkställas eller uppskjutas till ett annat bättre år, men fastställde dock försäljningen med det förbehåll att spannemålen endast skulle säljas till församlingens medlemmar och det lika efter hemmantal; dock att de, som förledne höst icke betalt sina gjorda lån icke skulle vara berättigade att nu få köpa af den i Magazinet befintliga och till salu uplåtna säden; för öfrigt utsattes priset till (sju) 7 Rdr för Tunnan efter hvilket pris äfven alla Sockneboerna skola betala hvad de sedan förledne höst funnos vara skyldige; men alla utsocknes låntagare skola betala åtta (8) Rdr för Tunna så framt de icke genast i Währ kunna återlämna till Magazinet god och strid Råg. Emedlertid säljes nu blott 180 T^{nor} sedan 20 af detta quantum blifvit till de fattiga gratis lämnade enligt beslut af d. 24 Februari.»

I § 3 »stadgades äfven att af den Spannemål, som i Magazinet finnes, skola församlingens Ledamöter få låna hvar och en 2:ne T^{nor} på helt hemman. Resten som ej blifver betydlig, lånas till de fattigare i Socknen, såsom Krigsmän, Torpare och inhysesshjon. Härvid uppstego några närvarande Sockenbor och afsade sig sin rätt att både köpa och låna, hvilken de till de fattige öfverlämnade, nemligen Herr Rytmästar Sahlefeldt, Hr Kronolänsman

Bästa inköpskälla

FÖR SPECERIER, KONSERVER, DELIKATESSER, FRUKTER, KAFFE M. M.

är alltjämt

J. W. JOHANSON & C:o

Tel. 700 98, 703 44
FILIALEN 700 68

Från gamla albumblad

Gerard de Geer

Säbylund. F. 1819, d. 1876.
Frih. Led. av kyrko- och skolråd. Tillh. länets hushålln.-sällskaps förvaltn.-utskott under 20 år. En av stiftarna av Kumla Sparbank.

Anders Petter Andersson

Södra Mos. F. 1816 d. 1885.
Nämndeman. Kyrkovård. Led. av kyrko- och skolråd. Styrelseled. i Kumla Sparbank

Petter Olsson

Brånsta. F. 1823, d. 1911.
Nämndeman. Led. av kyrko- och skolråd. Styrelseled. i Kumla Sparbank. Anlade Hagendalsvägen, Kumla.

Frans Molander

F. 1846, d. 1911.
Fanjunkare vid K. Livregementets Husarer.

Löfqvist, församlingens Prost m. m.; Sven Larsson i Wia, Jon Larsson i Rösavid, Jon Larsson i Öresta, Jon Pehrsson i Wia, Jon Larsson i S. Sanna, Per Ersson i Ekeby, hvilkas berömliga efterdöme säkert blifver af ännu flera följt.

Vid Walborgsinüssosockenstämman den 13 Maj 1799 beslöts att till den förestående kyrkobyggnaden ansökning skulle göras hos Landshöfdinge-Embetet om utkröning av virke på Häradets allmänning samt om tillstånd att bryta kalksten på Kronobrottet vid Hällabrottet ävensom till kalkved på Kronoallmänningen.

Ungefär ett år därefter, eller vid Walborgsmässosockenstämman den 18 Maj 1800 beslöts:

dels att på nästa sockenstämma ett Kyrkoråd skulle väljas till bestridande av de mångfaldiga göromål, som den förestående kyrkobyggnaden kommer att medföra,

dels »att spån skulle köpas till den nya kyrkan och penningar därtill upphämtas, hvarvid afgjordes att församlingarne skulle om 14 dagar härefter inbetala sin åsamkade skuld till Kyrko Cassan med 2 Rdr på hemmanet».

Efter ytterligare ett uppskov med Kyrkorådsvalet skedde sådant den 15 november 1801. Ur slämmoprotokollet må anföras:

»Församlingen ansåg även nödigt, att åt ett särskildt Kyrko-Råd updraga rättligheten att besluta och besörja om allt hvad till värkställigheten af den förut beslutna Kyrkobyggnaden hörer; Kyrkorådet dock icke tillåtet att med något penningelånskott församlingen besvara, utan dess hörande och frivilliga samtycke. Till ledamöter i

detta Kyrko-Råd, hvaruti Herr Prosten är själfskriven ordförande, och Hr Directur Fritzczy, Herr Ryttmästare Hindrich Sahlefeldt, bägge kyrkovårdarne, nämndemännen Sven Larsson i N. Via och Eric Jansson i Kumla by, samt Kyrko Cassaföreståndaren Olof Olsson i Kumla by äro äfven själfskrifne Ledamöter, valdes af den öfriga församlingen 2:ne bofaste män utur hvarje Rote nemligen:

för Mos Rote	Lars Jonsson d. ä. i Sånnersta Petter Jacobsson i S. Mos
för Kumla Rote	Lars Åkerqvist i N. Sanna Jon Jonsson i Kumla by
för Elfvesta Rote	Jöns Jönsson d. y. i Hjortsberga Lars Jansson i Öresta
för Björka Rote	Olof Järstedt i Järsjö Jon Larsson i Rösavid
för Stene Rote	Anders Engelbrechtsson i Stene Lars Larsson i Stene
för Ekeby Rote	Pehr Pehrsson i Ekeby Olof Ersson i Hörsta.

Kyrkorådet skall hvarje Höst å allmän Sockenstämma inför församlingen för sin förvaltning redovisa, och de valde Ledamöter då, om dem av församlingen så godt synes ombytas».

Om huru denna i det nya seklets morgon bildade kommitté fyllde sin uppgift och om byggnadsfrågans vidare fortgång hoppas jag få berätta något i julbladets nästa nummer

Henning Julin.

Vartför plågas av ischias, ryggskott, reumatism

när Ni inte behöver det?

Kvinnlig och manlig avd.

Tider efter beställning telefon 710 49

KUMLA FYSIKALISKA KLINIK

har möjlighet att hjälpa Er. Massage, Sjukgymnastik, Medicinska bad
Värmebehandling, Fotvård m. m. OBS.! Skodsborgsmetod

Elsa o. Kåre Sötum
Urexam. sjukgymnaster

C. Aug. Carlén

YXHULTS NYDANARE 70 ÅR

Yxhultskoncernens mäktige chef, direktören *Carl August Carlén*, har under detta år, närmare angivet den 18 juni, inträtt i 70-åringarnas led. Då julbladets redaktion med direktör Carléns välvilliga tillstånd nu söker gottgöra försummelsen att ej tidigare för läsekretsen ha presenterat mannen bakom det betydande verk, vars produkter länge varit välkända icke blott landet över utan även långt utom dess gränser, har redaktionen härvid erhållit bistånd av sin medarbetare intendenten *Julin*, som för 50 år sedan var anställd i Yxhultsbolagets tjänst och som därför torde ha förutsättningar att objektivt belysa kontrasten mellan det *forna* och det *nydanade Yxhult*, direktör Carléns beundransvärda och alltjämt växande livsverk. *Intendent* *Julin* skriver.

Ett par veckor innan jag på våren 1903 frånträdde min anställning på ritkontoret vid Yxhult, hade *Carl Carlén* mot en årslön av 1.800 kronor jämte fritt vivre tillträtt en befattning där som bokförare och kassör. Då han tidigare förestått *A.-B. Anderssons Mekaniska Stenhuggeris* filial vid *Tångsåter i Asker*, hans födelsesocken, var han vid ankomsten till Yxhult icke främmande för kalkstensindustrin. Teoretisk utbildning hade han under fyra år förskaffat sig vid *Labbetorps Lantbruks- o. Bokhålleriinstitut*, där han f. ö. en tid också biträdde som lärare. Därefter följde tre arbetsamma men lärorika år som ledare för kvarn-, såg- och lantbruksrörelse hos överste *Franke* på *Binga*. Den brinnande hågen för industri hade — enligt vad direktör *C.* själv uppgivit — under pojkåren länts och närts av masugnslågorna vid *Brevens bruk* i hemsöcknen. Då den fasta vilja, som är direktör Carléns sårmarke, fått uttryck även i hans beslutsamma anletsdrag, har man anledning förmoda, att denna tillgång snarare är det ovärderliga arvet från det ringa hemmet i *Asker* än något förvärvat.

Yxhultsbolaget hade år 1878 bildats kring släkten *Adlers* och dess anförvanter. Under de första 25 åren av verksamheten var *Stockholm* den förnämsta avsättningsorten och avdelningskontor öppnades där redan 1886. Under 1880- och 1890-talen, då ångkraften började tillgodogöras även inom stenindustrin, då byggnadsverksamheten var livlig och då inom arkitekturen tanken på naturstenens användning för fasadändamål lanserades av tongivande arkitekter, hade det nybildade bolaget god avsättning för sina produkter. Under denna epok utvidgades också rörelsen gång efter annan. *Järnvägen till Kumla station* byggdes 1883 och ytterligare mark förvärvades såväl i *Kumla* och *Asker* som i *Vintrosa*. Det torde heller

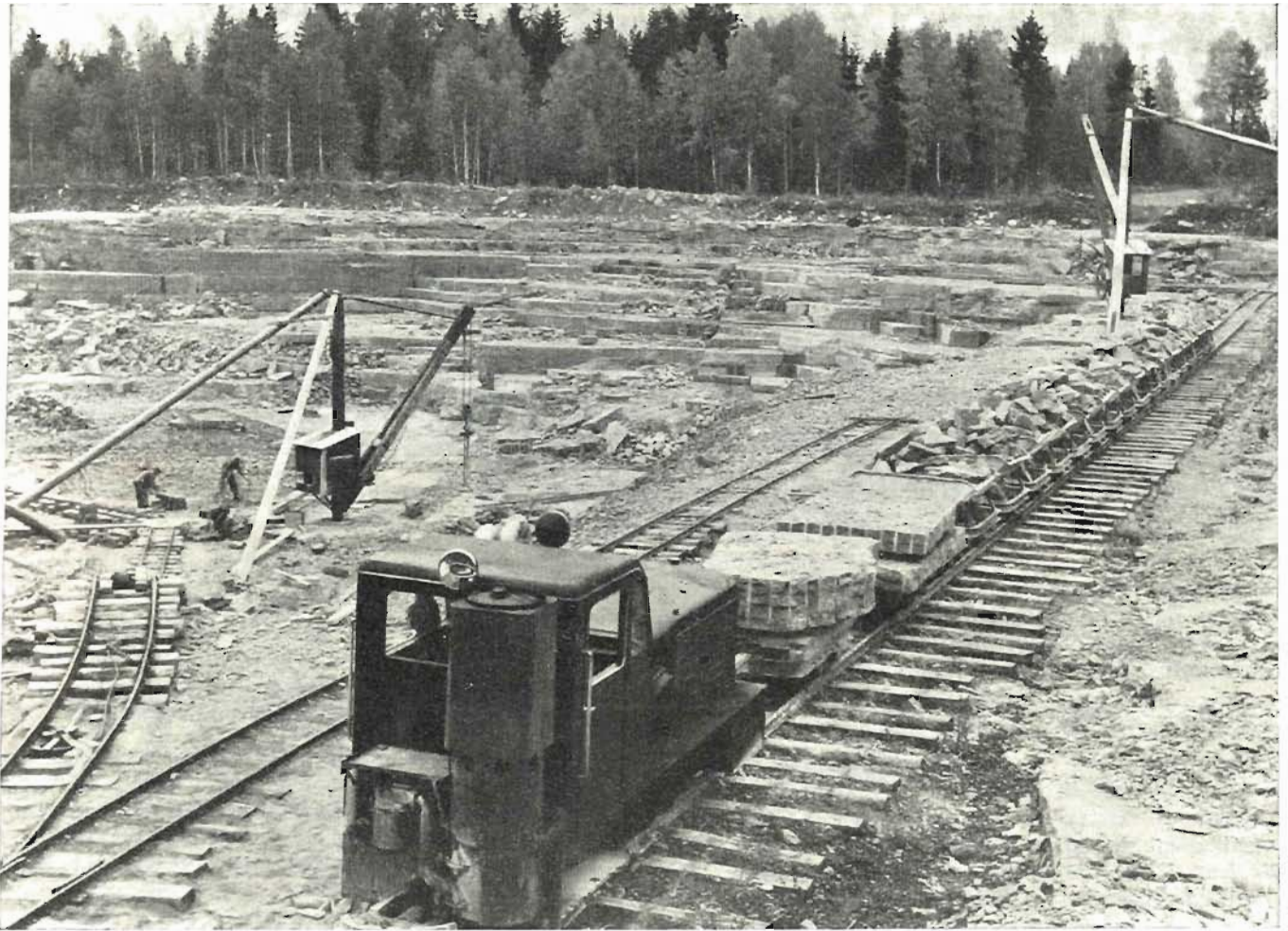
icke innebära någon överdrift att säga, att Yxhult vid sekelskiftet intog en rätt framstående plats inom den svenska byggnadsindustrin. Under ännu några år varade blomstringstiden och en del förbättringar vidtogos. Ångkraften utbyttes mot elkraft. För kalkbränningen övergick man till s. k. fältugnar och maskinparken kompletterades i någon mån. Seklets första decennium karaktäriserades dock i stort sett av en långvarig kris. Skälen till denna voro många och samverkande. Nya riktningar inom arkitekturen gjorde det svårt för kalkstenen att i fortsättningen hävda sig på fasadmarknaden. Tillverkningskostnaderna stego samtidigt som stenhuggerirörelsen gav sämre resultat. Svårigheterna lågo dock väsentligen på det organisatoriskt-ekonomiska området. I bolagsstyrelsen, som bestod av gråhårsmän, inträdde visserligen några yngre krafter, som gjorde sitt bästa för att lotsa det omoderna och patriarkaliskt styrda företaget upp i förlig vind. För kapitalanskaffning beträddes lånevägen och aktiekapitalet uppskrevs genom höjning av de bokförda värdena. Planer på nyanläggningar välvdes visserligen, men måste överges av brist på medel. Alla dessa mer eller mindre valhänta förbättringsförsök måste också i stort sett karaktäriseras som palliativ och utsikterna för framtiden voro allt annat än ljusa. *Kassör Carlén*, som med sin affärsmannablick förutsett den hotande katastrofen, hade för sin del redan vidtagit åtgärder för övergång till verksamhet i annan bransch, då han efter en år 1910 inträffad ny förändring i bolagsstyrelsen anförtröddes *förvaltareposten* vid Yxhult. Situationen har i skämtsamt form skildrats i en bordsvisa vid direktör Carléns 70-årsmiddag:

»Ty efter år av framgång, då Yxhult närmast var
alt likna vid ett fruktträd, som frukt ej längre bar
Men 1910 man fann ett bra patent,
man gjorde då *Carl August Carlén* till disponent.

Bengtsons
HERRKONFEKTION

GOSSKLÄDER * HERRKLÄDER * ARBETSKLÄDER

Telefon 701 82

Motorloket hämtar kalksten i Skogsbrottet

Energisk, klar och framsynt han en saneringsplan 'la' upp, som satte stopp för en fortsatt slentrian. Visst blev kring reformatorn det både kiv och strid, men denne målmedvetet lugnt tänkte: Ge mej tid.»

Verkningarna av det konstruktiva ingrepp i organisationen, som skiftet på förvaltareposten innebar, blevo snart märkbara genom omdaningar på skilda håll till en början visserligen under öppet eller dolt motstånd, men inför den nye disponentens oförvillade omdöme och oförfärade strategi måste även förhårdade pessimister och sabotörer sträcka vapen. Styrelsen fann också snart att disponent Carlén helt och fullt motsvarade de förväntningar den ställt på honom.

»Det gamla företaget snart blomstra' upp på nytt, reformer följde slag i slag och allt blev som förbytt. År 1913 vår organisatör ånyo steg i graderna och blev nu direktör.»

En betydelsefull reform år 1911 var övergången från bergbörning för hand till sådan medelst komprimerad luft. Disponent C. var på detta område pionjär och besparingen i arbetskostnad uppgick till ej mindre än 90 %.

Bolagets marknad vidgades också därigenom, att disponent C. upptog bearbetningen jämväl av andra stenarter än kalksten. För en betydande leverans satte Yxhult igång brytning av sandsten på Golland. Det var första gången de mäktiga Gotlandsbergen blevo utsatta för den komprimerade luftens smattrande vapen. Företaget innebar också för gollänningarna något av en sensation. År 1922 anskaffades de första rundslipningsmaskinerna, som slipa och polera stenytan på bräkdelen av den tid handarbetet kräver.

Organisatoriskt skedde en viktig förändring år 1924, då direktör Carlén helt övertog även den ekonomiska kontrollen av bolaget. Ungefär samtidigt vidtog den intensiva mekanisering av stenhuggeridriften, som gjort bolaget till ett livskraftigt mönsterföretag på området. Karborundumsågar för sten infördes och efter ett par år även ramsågar. Därmed eliminerades det mest tidsödande handarbetet och materialsplet nedbragtes till ett minimum. 1920-talet karaktäriserades över huvud taget av flera fruktbara initiativ, vilka fått avgörande betydelse för bolagets utveckling. Direktör C. tog nu också upp marmor-

Inte bara till Jul

utan året runt

tillhandahålla vi verkligt förstklassiga konditorivaror såsom

Tårtor, Bakelser och Småbröd. Erkänt gott kaffe!

Beställningar mottagas

HELANDERS KONDITORI, Kumla

TELEFON 70008

Ramsågsverkstaden, uppförd 1938—1939

förädling på arbetsprogrammet med verksamheten förlagd till Yxhult och 1931 började bolaget bryta en vacker, grön marmor av utmärkt beskaffenhet vid *Brännlyckan* i *Hammars* socken. Bolaget bryter och förädlar även den gulvita marmorn från *Glanshammar* norr om Örebro.

»En dag i framtidstankar han gick vår vän Carlén Här har i 4000 år man bara huggit sten; Jag måste undersöka, om inte här kan bli av det, som fås ur jordens djup, ännu en industri.»

Gasbetong tillverkades försöksvis åren 1924—1928. Det gällde, att få fram ett byggnadsmaterial, som dels kunde framställas med minsta möjliga förbrukning av kol och ved, dels ägde den porositet, som i väsentlig grad avgjorde dess värmeisoleringsförmåga. Nuvarande teknologie doktorn *Axel Eriksson*, gasbetongens upptäckare, hade vid tidigare experiment åren 1918—1920 sökt att som ett utdrysningssmedel för cement experimentera med *bränd alunskiffer*, som framställdes genom utnyttjande av den oljehaltiga alunskiffers eget bränslevärde. Den *lättbetong*, som

Stenhuggerifabriken uppförd 1939

Kronprinsbesöket vid Yxhult 1941
Kronprinsen och direktör Carlén

var resultatet av dessa försök, kallades *gasbetong*. Genom ett nytt av doktor Eriksson patenterat förfarande, nämligen att *ånghärda* gasbetong, framställd enbart av *skifferkalk*, erhöles en produkt, som är praktiskt taget krympfri, har hög hållfasthet, god värmeisoleringsförmåga och som kan användas direkt utan föregående lagring.

Yxhultsbolaget upptog år 1929 fabriksmässig tillverkning av ånghärdad gasbetong eller *Ytong*. Efterfrågan på sådan har alltsedan tillverkningen upptogs visat en oavbruten stegring och bolaget har upprepade gånger måst öka sina leveransmöjligheter. F. n. levererar bolaget *Ytong* från tre moderna fabriker, en vid Yxhult, en vid Borensberg i Östergötland och en, den senaste stora fabriken, vid Grönhögen på Ölandskusten. Men då efterfrågan alltjämt överstiger tillgången, har bolaget f. n. under uppförande vid Yxhult för en kostnad av omkring 7 miljoner kronor ännu en *Ytong*-fabrik, beräknad för en produktion av ungefär 200.000 kubikmeter pr år. Fabriken, som får

Forts. å sid. 19.

Yxhults nya ytongfabrik vid Hynneberg

Anlita fackmannen

vid KEMISK TVÄTT - FÄRGNING - PRESSNINGAR - REPARATIONER

Vi utföra dessutom

KONSTSTOPPNING - IMPREGNERING - MALFOBERING

FAMOS-TVÄTTEN

KUMLA, telefon 707 03 - HALLSBERG, telefon 471

Bebyggelsen i Kumla

Av Nils Helander

Det gamla affärshuset vid Hagendalsvägen

(F. n. mode- och garnaffär)

Kumla har ytterst järnvägen och skoindustrin att tacka för att det till slut kommit med i städernas långa rad. Kunde vi förflytta oss 85 år tillbaka i tiden, skulle vi förgäves söka efter minsta spår av bebyggelse på det vidsträckta område, som vi vant oss vid att kalla Kumla samhälle. Inte ens den primitivaste koja skulle ta emot oss och skydda oss från nederbörd och kyla. Ingenting fanns, som kunde få oss att drömma om ett samhälle i vardande och än mindre om en livaktig stad. Den täta barrskogen regerade suveränt och stora delar av det låglänta området utgjordes av träsk. Runt omkring i den nuvarande stadens utkanter mötte man bebyggelsen i form av mindre lantgårdar, där jordbruk och hemskomakeri i hemlighet lade grunden till en hela bygdens blivande välmåga.

Ännu för några år sedan fanns vid Norrmalmsgatan ett av landisen hitfört jätteblock, kallat »Barnbrännaren». Här möttes tre byar: Fylsta, Södra Mos och Kumla. Blockets namn lär enligt traditionen ha uppkommit genom att för länge sedan ett barn blivit bränt till döds där. Den tragiska händelsen återverkade långt in på vår tid, då småttingarna, ja även äldre, inte gärna ville passera den stora stenen efter skymningen. Det var Kumla bys ägor, som fick mottaga den första bebyggelsen av små timrade och rödfärgade stugor och så småningom lämna plats till det centrala Kumla.

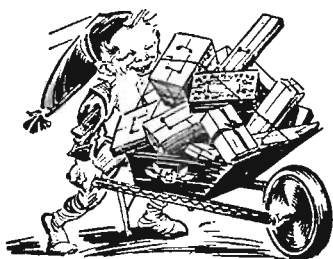
Villabebyggelsen började, kan man säga, med stationshuset, som uppfördes vid järnvägens framdragning 1862 mellan Örebro och Hallsberg. Ett fotografi av det brunmålade stationshuset från 1880-talet visar den för tiden typiska villastilen med frontespis och snedtak på sidorna. Nedre våningen inrymde lokal för järnvägens och postens expeditioner, medan den övre tjänade som

bostad. Längre låg det lilla stationshuset ensam i stor-skogen ett gott stycke från den uråldriga Kumla by.

Enligt samstämmiga uppgifter skulle en snickare Moreus ha inlett den enskilda bostadsbebyggelsen i Kumla. Hans stuga stod ännu 1925 kvar i hörnet av Kvarngatan—Stenevägen men fick senare lämna plats för ett affärshus. Nästa hus uppfördes öster om den nuvarande järnvägsundergången och hit förlades en diverseaffär, som under en följd av år bedrevs av P. J. Ekstrand. Senare byggdes ytterligare ett par hus söder därom, bl. a. 1864 Fosselius & Bergöös handelshus i hörnet av Odengatan och Kyrkogårdsgatan, vid vars uppförande stockholmsarkitekten Gustaf Sjöberg lär ha medverkat. Huset har under de senaste decennierna mist sin ursprungliga förnämliga prägel. Nästan samtidigt uppfördes vid Stenevägen det s. k. Ångvarnshuset, som ännu i våra dagar står kvar och en gång inrymde P. A. Hallkvists diversehandel.

Strax sydväst om stationshuset ligger ännu kvar en liten byggnad, Eriksdal, som är nästan jämnårig med det första stationshuset. Eriksdal fick längre fram ett par grannar i norr, nämligen sparbankshuset (numera rivet för bankens ståtliga nybyggnad) och L. J. Petterssons Skoglunda. Såväl Eriksdal som Skoglunda kommer inom kort att rivas. Det s. k. Zareliuska huset (numera i S. J:s ägo) är också från samma tid. För äldre kumlabor är det mest bekant genom att den originelle urmakaren Gustaf Olsson där hade sin antikvitets- och uraffär.

Det gick emellertid sakta med byggenskapen och ännu på 1880-talet var det ingen svårighet att räkna »ställena». Sedan handskomakeriet mer och mer kon-

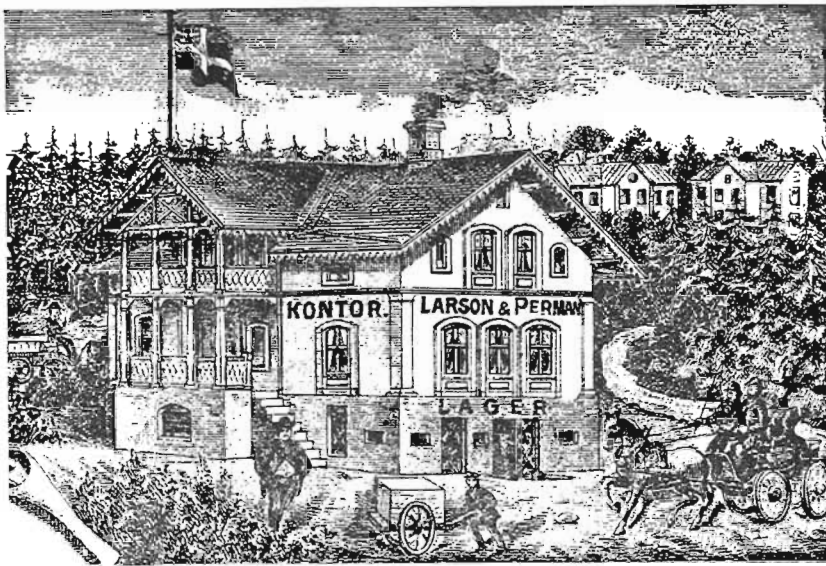
Lämpliga Julklappar

I STOR SORTERING!

MARTINS JÄRNHANDEL

Telefon 700 67

PRESENTKORT

Svea på 1890-talet

(Användes även till möteslokal)

centrerats till »stationsområdet» började emellertid den ena villan efter den andra växa upp. Modell för dessa villor blev under rätt lång tid det gamla stationshuset. Hagendalsvägen började redan få karaktär av huvudgata, fastän det djupa avloppsdiket vid nuvarande torget och Köpmangatan under lång tid hämmade bebyggelsen i det nuvarande centrala Kumla.

Till de äldre villorna räknas inte minst Svea, varav smärre delar ingingo i den pampiga 3-våningsvilla, som grosshandlaren Lasse Burén lät uppföra under förra världskrigets första år. Svea försågs 1893 med en inbyggd glasveranda. Sådana tyckas ha blivit alltmer vanliga och utefter deras sidor planterades oftast vildvin, vilket framför allt under hösten gjorde ett färgrikt inslag.

År 1887 lät ingenjören Johan Persson, telefonens och den elektriska belysningens pionjär i Kumla, bygga bostad och verkstad vid Hagendalsvägens hörn mitt emot stationshuset. Villan, som av affektionsskäl fick namnet Almnäs efter det Sparreska godset utanför Hjo, räknades till sin tids största byggnader och har trots de många åren ej genomgått några större förändringar. Några år senare överflyglades Almnäs emellertid av Solgården, en i tysk slottsstil uppförd 3-våningsvilla. Den byggdes för »Kumla-kungens», grosshandlare P. J. Carlssons, räkning och säges ha kostat omkring 40.000 kronor.

En på sin tid mycket omtalad »tornvilla» uppfördes av grosshandlaren F. A. Carlsson, likaledes vid Hagendalsvägen. När taklagsfesten en kväll gick av stapeln passade ett par spjuvrar på att placera en brödkaka på tornet. Detta skulle betyda, att ägaren skulle »gå bet på bygget». Carlsson hade tidigare en mindre villa på samma plats, och när den nya villan var färdig, skrev en kåsör i en örebrotidning, att »den sista villan

var värre än den första». Under ett 30-tal år har »den sista villan» tillhört Kumla församling som komministerbostad.

Stenevägen lockade till tidig bebyggelse. Det höglänta området Stenebacken utgjorde liksom ett samhälle för sig, där det gamla handskomakeriet hade många utövare. En tid var man övertygad om att skomakeriets centrum skulle förläggas dit. »Station» fick emellertid övertaget. Stenevägen var efter dåtida förhållanden livligt trafikerad, vilket också inverkade på den tidiga nyodlingen och bebyggelsen på båda sidor om vägen.

Vid tiden omkring sekelskiftet förekom knappast någon bebyggelse. Den svåra ekonomiska kris, som då hemsökte Kumla, medförde att ett stort antal villaägare, som med stora försakelser byggt sig ett eget hem, helt

Gamla stationshuset

Kumla Cementvaru- & Byggnadsmaterialaffär

OLOF WIRÉN

Tel. Växel 70232, 70862
Ankn. fabr. o. bost.
Bost. direkt linje 70224

TILLVERKAR och FÖRSÄLJER:

Maskinstampade Betongrör, Kulvert, Rördelar, Brunnsringar, Cementsten, Plansten m. m.

BYGGNADSMATERIAL alla slag

Distriktsförsäljning för ANKARBOARD

Kumlas äldsta hus vid Stationsgatan

plötsligt nödgades lämna detta. Många hade varit nog oförsiktiga att fästa sitt namn på ett papper, om vars betydelse de ej hade den blekaste aning. Växlarna förföllo och när inga kontanter eller annan undsättning fanns, nödgades man offra det egna hemmet. De däremot, som hade nekat att ha någon trasa med i den stora växelbyken, gjorde goda affärer, ty fastigheterna såldes för rena realisationspriser. Säljarna (= konkursförvaltarna) voro många men köparna få.

Det lilla stationshuset fick efter 40 år lämna plats för en större och tidsenligare byggnad, uppförd efter ritningar av Statens järnvägars arkitekt Folke Zetterwall. Här liksom vid Mosås station valde arkitekten med gott resultat för exteriören ett för orten karakteristiskt material, Yxhults kalksten.

Frånvaron av stadsplan och normerande byggnadsbestämmelser tillika med saknaden av stadsarkitekt gjorde, att den tidigare bebyggelsen i det snabbt växande samhället flerstades ej undgick den ledsamma prägel av »kåkstad med villor i snickarstil», som man tyvärr ännu finner hos samhällen från »fotogenlampsåldern». Åtskilliga villor i Kumla, som uppfördes i början av seklet, voro också under all kritik. I synnerhet i de västra delarna kunde man se rena monster av byggnader. Man kunde inte undgå att känna medömkan med grannarna, vilka nödgades att leva i ett dylikt grannskap. Det fanns gott om klåpare, som försökte agera byggmästare, eller också byggde man själv efter sitt eget huvud. Resultatet blev också ungefär enahanda: »torn med villa», som Karl-Erik Forsslund en gång så slående karakteriserade dem vid ett besök här. Malisen påstår också att en skohandlare byggde sin skära tvåtornsvilla efter mönster av Finspongs tornprydda paviljong på 1897 års Stockholmsutställning. Någon särskild byggnadsstil följde man inte, snarare såg det ut som tävlade man genom påsättning av allehanda krams att få sin villa så olik grannens som möjligt. För dessa ytterområden fanns som sagt ingen byggnadsnämnd, som gav vägledning. Det förekom också att man på andra håll helt nonchalerade municipalsamhällets byggnads-

nämnd, och då denna ej gjorde vidare sak av överträdelser, så blev det som det blev.

1909—1914 hade byggnadsverksamheten nått en livaktighet, som inte tidigare förekommit. Ett stort antal småvillor uppfördes under denna period. Beslutet 1912 om anläggning av vatten- och kloakledning fick stor betydelse för den fortsatta villabebyggelsen. Den första anläggningen berörde endast dåvarande municipalsamhället, men inkorporeringarna och de båda ledningsnätens allt vidare utbredning till ytterområdena medförde att de tråkiga delarna torrlades och marken försattes i en mera för växtligheten gynnsam kultur. Allt mera intresse ägnades också åt brandväsendet, och 1916 fick Kumla sin första elitbrandkår. Genom byggmästare Carl Linds hitflyttning 1908 kom villabebyggelsen i fortsättningen att få en mera sund utveckling. Icke mindre än 400 ritningar till villor i Kumla ha sålunda uppgjorts av honom.

Ären före krigsutbrottet och in på 1920-talet tillkom en rad större, mera förnämliga enfamiljsvillor, vilkas stil vittnade om utländska förebilder men även om mönster från svenska herrgårdsstilar. Av dessa villor må nämnas fabrikörerna A. G. Anderssons, C. G. Ströms, C. A. Jonssons samt senare grosshandlare Carl Johanssons, disp. Ernst Andersson-Ages (nuv. äg. K. V. Wikner), kapten Sven-Olof Floréns m. fl. ståtliga villor, vilka på ett fåtal år förlänade Kumla ett högt anseende som villasamhälle.

De goda tider, som rädde i början av 1920-talet, spårades också i ett glädjande egnahemsintresse utan like i samhällets historia. Framför allt var 1922 ett sådant högkonjunktursår, då efterfrågan på byggnadsmaterial m. m. var enorm. Från Kumlaboken, utgiven 1925, citera vi följande måleriska skildring av Rd. (Hjalmar Rosdahl): »I sommar har det rasat en väldig byggnadsfeber ibland oss. Tomtpriser och byggnadspriser ha varit ett mycket vanligt samtalsämne, och

Fosselii affär vid Kyrkogårdsgatan
(Numera ombyggt till bostäder)

Aktiebolaget Rinaldos Kartongfabrik

KUMLA -- Tel. 700 82, 711 11

Tillverkning av alla slags KARTONGER till förmånliga priser

Torget med gamla »Bokhandelshuset»
(Sedermåra tillbyggt åt väster)

många ha sprungit runt i gårdarna och skaffat borgen, köpslagit om tomter och underhandlat med snickare. Så ha de klätt svettig skjorta och leriga stövlar och grävt grund, burit plank och biträtt med alla dessa sysslor, som förekomma vid ett bygge. Nu i höst stå villorna färdiga, trävita eller tegelröda, allt efter råd och lägenhet, och dess bebyggare gå omkring och tituleras fastighetsägare. Men om kvällarna, när den nyinmonterade knutlampan lyser över gårdsplanens brucksbackar och lerbankar, då sitter ägaren inne vid bordet och studerar en svartpärmad bok, där debetsidorna upptaga ett transporterat banklån, men kreditsidorna fyllas av tusen och en utgiftsposter.»

1924 berikades Kumla med ytterligare ett 30-tal småvillor. En del industrier stimulerade sina anställdas intresse för ett eget hem genom att ordna icke blott tomtköp för dem utan även med förmånliga byggnadslån. Fritidsproblemet i och med normalarbetsdagens införande berörde inte stora grupper av skoindustriens anställda. De hade nämligen fått sin villa att intressera sig för, och deras hobby var nu tvåfaldig: att genom sträng sparsamhet bli kvitt amorteringarna och att få täppan trivsamt. I det senare fallet rådde verkligen en ädel tävlan. Så tillkom en trädgårdsstad, ljus och luftig.

Byggnadsverksamheten har tidvis koncentrerat sig till vissa områden. För 15—20 år sedan lockade Viaområdet, söder om Stenevägen. Det senaste decenniet är det i Södra Mos, framför allt utefter Gartzvägens södra del, som villabebyggelsen breddat ut sig. På båda områdena är det huvudsakligast fråga om mindre villor, trevliga och ändamålsenliga med rena linjer. En del av dem har fått ett mera funkisbetonat utseende med platta tak, vida fönster och kolonnställningar, vilket allt gör ett gott intryck på den estetiskt anlagde. Man har också vinnlagt sig om att få trädgårdarna trivsamma genom anordningar med terrasser av smakfulla perenna växter. Den rikliga förekomsten av kalksten i östra kumlabygden har också i sin mån bidragit till den tilltagande planeringen med kalkstensplattor i täpporna. Villaägaren synes också alltmer ge sig i kast med köksväxtodling. De jungfruliga odlingarna framför allt i Södra Mosområdet ger odlaren lön för mödan. Här går i motsats till vad fallet är på de flesta platser i villaom-

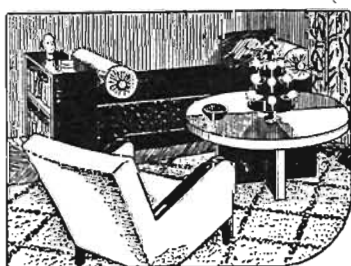
rådena leran inte så långt upp utan ett rätt tjockt dyjordslager gör betingelserna för såväl köksväxt- som fruktodling gynnsammare.

År 1939 fick Kumla stadsarkitekt, en omständighet, som givetvis varit av stor betydelse för samhällets byggnadsskick. 1942 inköpte Kumla stad ett större markområde i Fylsta för industri- och bostadsändamål. För att lösa det trängande behovet av nya bostäder 1943 och inte minst för att stimulera de vid statens skifferoljeverk i Kvarntorp anställda att bosätta sig i Kumla, ställde staden gratis tomter till förfogande och ordnade även med subvention. Genom dessa åtgärder har minst ett 50-tal familjstvillor vuxit upp lika hastigt som svampar ur jorden. De äro varandra tämligen lika, levererade huvudsakligen av Svenska Trähus och Vetlandahus. Ur flera synpunkter hade det måhända varit önskvärt att de enskilda tomterna tagits till mindre snävt, så att avståndet till grannen blivit något större. Man må emellertid hoppas att även dessa kolonister skola bidra till att Kumlas anseende som en välskött och vacker trädgårdsstad inte äventyras. Sammanlagda antalet villor i Kumla stad utgör f. n. omkring 1.400.

Låt oss lite var hjälpa till att bevara idyllen över vårt kära Kumla!

Den nya bebyggelsen i norr: Furugatan

MÖBLER av välkänt fabrikat

MJUKA MATTOR m. m. Billigt och smakfullt i goda kvalitéer

HERIBERT ZARELIUS

Telefon 700 64

Erik Olsson

Erik Olsson och Lasse Burén

Lasse Burén

Byrstabröderna, som lämnade skodisken
och blevo storgrossister

En av de större partifirmorna från tiden omkring sekelskiftet är sko- och läderfirman Lasse Burén. Den innehades till 1933 av bröderna Lasse Burén och Erik Olsson. Sistnämnda år blev firman försäljningsbolag till Kumla Skofabrik.

Lasse Burén och Erik Olsson voro lantbrukaresöner från Byrsta. Båda gingo i skola hos Jacob Jansson i Byrsta. Efter skoltidens slut lärde de sig skomakeriyrket, men det dröjde inte så många år förrän de sade farväl till skodisken för alltid. Säkert fick deras känedom om skomakeriet en ej ringa betydelse för deras framtida affärsrörelse.

Några år före sekelskiftet köpte Erik Olsson lägenheten Karlsborg 1 vid Hagendalsvägen. I en stallbyggnad på gården inreddes lagerlokaler. Lagret bestod huvudsakligast av stövlar. Vissa kvantiteter köpte O. i Kumla men åtskilliga uppköp verkställde han å Skotorget (nuv. Järntorget) i Örebro, framförallt under lördagarna. Skomakarna runt omkring reste vanligtvis in till Örebro med sin tillverkning för att avyttra den till den högstbjudande. Härvid kunde det ofta bli otrevliga intermezzon, då man överbjöd varandra och nästan slogs om skodonen. Det förekom också, att en viss övermåttnad rådde på skomarknaden, när skomakarna fingo realisera eller taga med skorna hem igen och vänta på bättre tider.

»Skokraschen» i Kumla 1899 blev synnerlig olycklig för Erik Olsson. Han torde nog ha drabbats hårdast av de många inblandade. När stormen bedarrat var det Erik Olsson liksom flera av hans olycksbröder, som började på nytt igen. Han fick som kompanjon Johan Edstam. Denna tid var Lasse Burén firmans representant och gjorde omfattande resor till skoaffärerna landet runt.

Ett par år efter sekelskiftet övergick rörelsen till Lasse Burén, men det dröjde dock inte så många år förrän bror Erik kom med som prokurist. Redan från början lyckades firman få en överenskommelse med fa-

brikör Carl Nilsson, sedermera innehavare av Kumla Skofabrik, om hela hans tillverkning. Denna förbindelse gällde till 1915, men även sedan har en stor del av fabrikationen sålts genom Lasse Burén. Denna försåg i sin tur Kumla Skofabrik med stora kvantiteter råvaror.

Läderfabriken i Hallsberg, som uppfördes något år före första världskrigets slut, förorsakade Lasse Burén en förlust på c:a en halv miljon kronor. Den uppfördes när priserna på material och maskiner hade nått toppen, men genom förseningar av de sistnämnda kom fabriken inte igång förrän efter krigets slut. Då sjönk, som bekant, värdena katastrofalt. Fabriken, som uppförts gemensamt med fabrikör Carl Nilsson och disp. Gustaf Rudin, förvärvades sedermera av Oscariakoncernen.

Den svåra affärskris, som rådde under början av 1930-talet, pressade också hårt den Burénska firman. Under lång tid gick det knappast en dag utan att firman fick meddelanden om kunders betalningsinställelser. Firmans goda ekonomi undergrävdes härigenom, och försäljningen försvårades genom att man faktiskt inte visste vilken firma, som var solid. Så hastigt förändrades affärsmarknaden.

ERIK OLSSON var född 1867. Redan som mycket ung visade han intresse för ideell verksamhet. Den första organisation han tillhörde var logen Natanael, som han dock efter någon tid lämnade och inträdde i Kumla blåbandsförening.

Från sin ungdom var han verksam inom frikyrkorörelsen och tillhörde under flera årtionden Kumla fri-församling, vars ordf. han också var någon tid. Han blev ganska tidigt en av den borgerliga vänsterns märkesmän i Kumla och hedrad med en massa uppdrag av olika slag. I municipalfullmäktige fungerade han under flera perioder som ordförande och var ledamot av såväl municipalnämnden som municipalstyrelsen samt kommunalfullmäktige. Han tillhörde också landstinget och var vid flera tillfällen uppsatt som kandidat till riksdagens andra kammare. Han ivrade varmt för badhusfrågans lösning och för byggande av järnvägstunnel. Ge-

Köp JULKLAPPARNA i

Kumla Järn- & Redskapshandel

Fredrik Emberg

Telefoner: 700 25, 703 25

Karlsborg 1 vid Hagendalsvägen

(Tillhör nu H S B, som ämnar riva byggnaden och uppföra ett större affärs- och bostadshus)

nom stora donationer till båda dessa ändamål bidrog han till att dessa frågor löstes på ett lyckligt sätt.

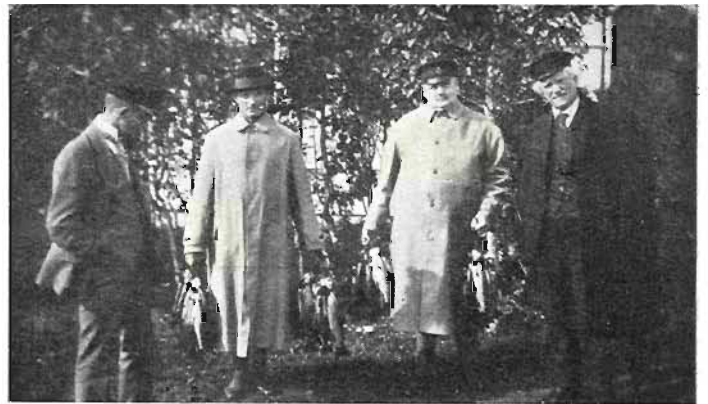
Erik Olsson hade namn om sig att vara kärv och otillgänglig, vilket dock ej märktes då han befann sig tillsammans med den mera intima vänkretsen. Då kunde han vara riktigt godmodig ja till och med humoristisk. Han förfäktade sträng sparsamhet men ivrade tillika för Kumla samhälles utveckling och var även förespråkare för stadsblivningen, fastän han tyvärr ej fick uppleva den märkliga händelsen. Han slutade sitt verksamma liv 1935.

LASSE BURÉN, som var född 1873, var i mångt och mycket olik sin sex år äldre broder. Till hela sin läggning optimist hade han lätt att öppna »stora famnen» åt den som blev hans vän. Innan han blev handelsresande studerade han någon tid vid Kristinehamns praktiska skola. Hans trevliga och representativa sätt gjorde honom särskilt skickad som handelsresande. Av vad som framgår av ovanstående, blev han inte så länge en »farande svend» utan fick snart större uppgifter. Han hade en underbar förmåga att göra affärer och avlägsna all tveksamhet. »Den generöse grosshandlarn» kände alla kumlabor till, och hans förmåga att sätta pengarna i rörelse förvånade många av hans vänner. Under det första världskriget blev han en mycket förmögen man. Då förvandlade han det lilla enkla Svea till en magnifik villa och omslöt den med ett sten- och järnstaket, som bara det lär ha kostat en förmögenhet. Personalen omhuldade han på många sätt. En tuseenlapp i julklapp åt vardera av de anställda var ingen enstaka tilldragelse.

Burén var mycket barnkär. När han på sina vandringar mötte en liten tös eller parvel stannade han och pratade med dem och gav dem gotter eller en slant,

oftast en stor sådan. På så sätt blev han populär inte blott hos barnen utan även hos de äldre. Hans förnämsta hobby var jakt och fiske. VILLEBRÅDET behöll han inte helt för sig själv utan delade med sig åt sina vänner. På somrarna vistades han regelbundet i Ånn, där han ägde ett skogsområde med fiskevatten. Här trivdes han utomordentligt väl. Då och då sände han sina vänner en hälsning i form av en sändning av de läckraste foreller.

I yngre år var Burén liksom sin broder aktiv nykterhetsman och lär också ha hållit nykterhetsföredrag. Någon politiker blev han aldrig men i olikhet med sin bror sympatiserade han med de konservativa idéerna. Man lyckades dock aldrig förmå honom att ställa upp på »säker plats» till municipalfullmäktige. En tid fungerade han som braudchef och ordf. i hälsovårdsnäm-

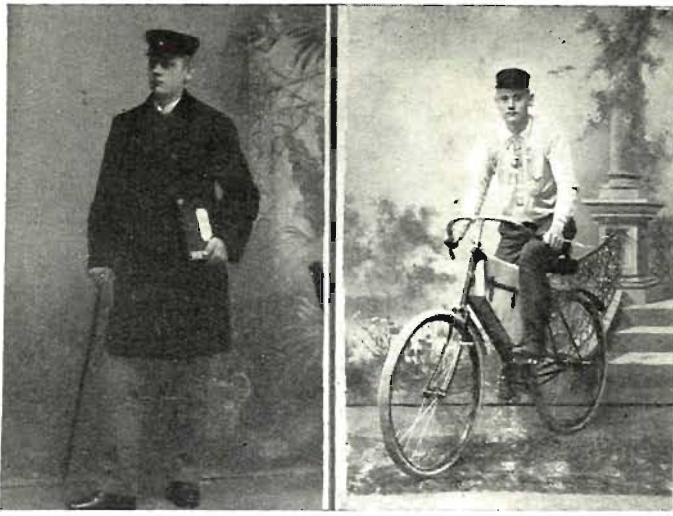

God fiskelycka i Ånn

H. Ahrberg, A. Jonsson, L. Burén och prof. E. Stave

OMNIBUS - trafik

Vid Edra resor mellan Örebro—Kumla—Hallsberg—Vretstorp, Kumla—Byrsta—Brändåsen—Vallby—Viby kyrka—Körtfingsberg, Kumla—Hardemo och Kumla—Yxhult—Kvarntorp anlita alltid *omnibus*, så att de billiga biljettpriserna sedan 24 år tillbaka å dessa linjer fortfarande kunna tillämpas

Lasse Burén som studerande och cyklist

den. Det sista årtiondet av sitt liv tillhörde han häradsrätten. Det fanns knappast något uppdrag, som han så värdesatte som att vara nämndeman. Burén fick uppleva sin 60-årsdag, men gick ur tiden strax därefter, två år före sin äldre broder.

Här nedan följer nu några minnesbilder av konstnärinnan M a j Burén-Wessman, Stockholm.

»Då Kumla Julblads redaktör bad mig skriva några rader om bröderna Lasse Burén och Erik Olsson samt illustrera artikeln, svarade jag: Det skall jag gärna göra. Det hela föreföll mig så lätt. Vem skulle väl känna dessa bröder bättre än jag. Den ene var ju min egen lilla pappa och den andre min farbror. Men när jag nu sitter här med pennan i handen, nekar den att göra tjänst. Jag kan varken rita eller skriva. Vad vet jag egentligen om min far? Vet jag något, som kan intressera och som kan vara av värde för en utomstående att höra? Folk vill ha fakta, torra fakta, och det hör på något sätt inte ihop med min pappa.

Lasse Burén var för mig något helt fristående från såväl affärer som kommunala uppdrag, han var endast min lilla pappa, som jag vid sidan av mamma älskade över allt annat här på jorden. Visst hade han fel, stora fel, som inte ens jag kunde blunda för, men hans strålande intellekt, hans sprudlande humor och framför allt hans goda hjärta överskyldde alla brister. Han var i ordets bästa bemärkelse en människa, en varmt kristen, fast han inte räknades till de religiösa led. Han gick sällan till ett missionshus eller en kyrka men sökte sin Gud ute i naturen. Varje fågel, varje liten blomma var för honom ett tecken på vår Herres storhet. Han älskade naturen och kände den som få. Jakt och fiske var hans stora fritidsnöje. Det förvånade mig ofta hur han, som var en sådan djurvän, kunde skjuta ett djur. Men han var en mycket skicklig skytt, och faran att

såra ett djur var ringa. Ändå förstod jag honom bäst de gånger »jaktbytet» bestod av en påse svamp.

Pappa älskade icke endast naturen och djuren, han höll också varmt av sina medmänniskor. För honom fanns inte fattig eller rik. Själv rik, glömde han aldrig, att hans egna föräldrar inte haft någon uppsjö på gods och guld. Det lilla enkla hemmet vid Byrsta visade han ofta och berättade om föräldrarnas strävsamma liv, och om hur han själv genast vid slutad skolgång sattes i skomakarlära.

En vacker majdag bars min far av sin trogna personal — som han höll så varmt av — till den sista vilan. Han lämnade efter sig det bästa arv: minnet av en god make och far.

Om jag minns min far fristående från alla kommunala och sociala uppdrag, så kan jag inte säga att detta är fallet med min farbror, Erik Olsson. Uppdragen var där en del av honom själv. Till liv och själ var han kommunalman och mångbetrodd sådan. Jag förstår inte, hur han kunde hinna med så mycket, så helt som han gick upp i varje sak. Allt togs på blodigt allvar, och några kompromisser förekommo ej. Hade Erik Olsson en gång fattat ett beslut eller gjort sig en föreställning om något, kunde inte en levande varelse få honom på andra tankar. Han visste minsann vad han ville. Detta var en oerhörd styrka och tillgång hos denna arbetsmänniska, som man så helt kunde lita på.

Ibland tyckte jag nog, att hans envisa fasthållande vid saker, isynnerhet då det gällde bagateller, gick väl långt. Han tog t. ex. aldrig i en högertidning, då han själv var vänsterman. Som frikyrklig motsatte han sig förslaget om nummertavlor i Johanneskyrkan, då dessa påminde om statskyrkan. Läskedrycker, vars färg en aning påminde om cognac, förtärdes inte gärna. Barn bruka vara grymma, och jag minns, hur jag vid ett

Erik Olsson i yngre år

Orebro läns Lantmäns Centralförenings

Filial Kumla

FODERÄMMEN - GÖDSELMEDEL - SPANNMÅL - FRÖER
STRÅFODER - UTSÄDEN - BETNINGSMEDEL M. M.

Telefoner: 701 77, 704 77, 705 87

Gammal polska från Kumla

Efter Herm. Hofbergs »Nerikes gamla minnen», utgiven 1868.

Kolingtyper på årsmöte i Natanael

Följande skildring hur det bl. a. gick till på Kumla fosterländska förenings årsmöte 1903 torde kanske intressera Julbladets läsare.

»Ett sorglustigt intermezzo, förtjänt att omständligare beskrivas och åt eftervärlden bevaras såsom en kulturbild från Kumla samhälle i början av 20:de seklet, blef härunder uppenbarelse af trenne individer, fullt karaktäristiska representanter för den af Alb. Engström i »Strix» odödliggjorda kolingtypen, hvilka prompt ville se och beundra ett af världens nyare underverk, kinematografen, som, efter hvad de påstodo skulle vara tillfännandes inom lokalen. De blefvo dock af någon välvillig person upplysta om att Kumla fosterländska förening för aftonen hade årsmöte, äfvensom att föreningen ännu ej förskaffat sig detta ofantliga nyttiga, för vetenskapen och konsten så oundgängliga instrument, hvarmed dock enl. hvad som sades, någon »smart» person påföljande afton ämnade i samma lokal gifva en ofantligt intressant föreställning, pris 35 öre pr person, och att de då torde vara välkomna. De upplyste då å sin sida att de, som förmodligen i bolag med flera upplysta, klassmedvetna och politiskt mogna, men förtryckta kamrater, förskaffat sig ett större kvantum af den vara, som, under protest af deras representanter i riksdagen, af statsmakterna nyligen belagts med en högst inbringande skatt, hvilken enligt nämnda representanters påstående liksom alltid skulle komma att hårdast drabba de små och förtryckta, som sagdt de hade varit nog omtänksamma att förskaffa sig ett parti af samma fludium dagen innan den kungl. för-

ordningen trädde i kraft, de njutit däraf och så hade de i dimman råkat taga miste på dag, hvarför de under många bugningar och krumbukter bådo om ursäkt samt omsider aflägsnade sig med mer eller mindre säkra steg och mer eller mindre värdig hållning, hvar efter samkvämet fortsattes utan störande afbrott.

Vid protokollet
Lars Persson
Sännersta.»

Jag skall väf-va mig en randig kjortel, en randig kjortel, en
randig kjor - tel. Sen komma fri - a - re från al - la or - ter, från
al - la or - ter, ja hit till mig. La la la la - - -
Komma fri - a - re från al - la orter, från al - la orter, ja hit till mig.

tillfälle viskade till min far: »Snälla pappa, säg inte åt farbror Erik, att vatten ser ut som brännvin, för då vågar han inte dricka det heller». »Skölden skall hållas obefläckad», sade förr adelsmannen. »Blå bandet skall lysa klart, inte minsta misstanke får falla på en blåbandist», kunde farbror Erik ha sagt. Ja, nog visste man, var man hade Erik Olsson, och nog visste man, att han efter bästa förmåga uppfyllde de uppdrag han åtog sig.»

FÖRLOVNINGS- och VIGSELRINGAR

Julklappar i Guld, Silver och Nysilver, rikt urval Matsilver i flertal modeller. Väggar, Fickur och Arm-bandsur. Gamla smycken och ringar omarbetas

A.-B. ELIAS ENGLUNDS GULDSMEDSAFFÄR, KUMLA

Telefon 70301

Skifferbrott vid Yxhult

en längd av 280 meter, beräknas vara färdig år 1946. För att försäkra sig om de för fabrikationen erforderliga råmaterialen, *skiffer* och *kalksten*, har bolaget i bygden gjort betydande markförvärv. Direktör Carlén vore emellertid icke den man han är, om han ansåge att toppen nu vore nådd. Nej, i hans hjärna välvas alltjämt nya planer, som skola tas upp till prövning och om möjligt förverkligas.

Närmaste planer äro Ytongfabrik i Egypten, Frankrike, Spanien m. fl. länder. Så snart byggnadstillstånd kan erhållas, kommer vidare en fabrik att uppföras för tillverkning av betongtryckrör efter ett norskt patent.

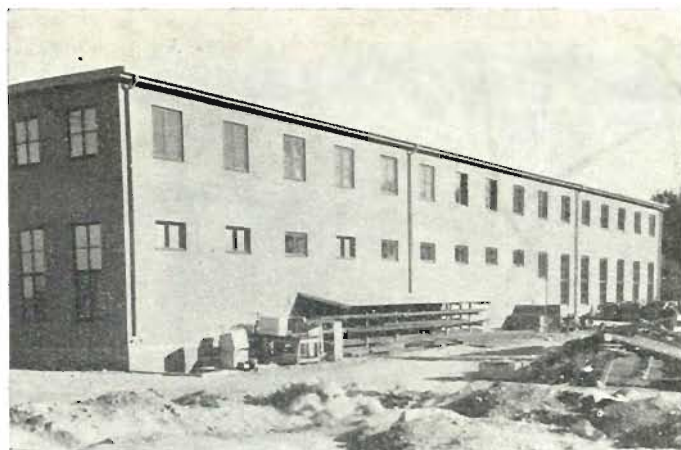
Den, som till äventyrs nu frågar efter den innersta *drivfjäders* till den rastlösa verksamhet, och den framgång, som kännetecknat direktör Carléns 43 år i Kumla och som givit honom rik lön för mödan, samtidigt som den till ett rikt pulserande liv räddat ett företag, som var nära att gå under, skulle jag vilja svara genom att återge

ett avsnitt ur ett i och för sig märkligt tal, som disponenten Erik Carlén höll till sin far på dennes 70-årsdag. — — — — — »vidrör hans insats som industriman. Det har talats mycket om det förut här i dag, men det kanske kunde vara av ett visst intresse att få höra vad hans egen sou har för uppfattning om saken.

Då man läste nationalekonomi förr, fick man lära sig, att drivfjäders i det kapitalistiska samhället var det enskilda vinstbegäret. Numera försöker man ju planhushållning, jag tror inte man lyckas så vidare med det. Men det vet jag, att om man vuxit upp i ett sådant hem som jag haft, och vuxit in i en industri som denna, då vet man, att den gamla klyschan om vinstbegäret inte är sann. I varje fall har jag sett hos min far under alla dessa år, att det inte varit drivfjäders för honom, utan i stället ett behov, ett begär att skapa någonting nyttigt och bestående. Denna skapardrift, som är så ursprungligt manlig och som vi återfinner hos toppmannen på idrottsplatsen, som spänner sig till det yttersta för att vinna ett rekord, det är något av denna vackra skaparanda, som jag har funnit vara drivkraften hos min far, när det gällt hans industriella insats, och jag måste säga att personligen — och jag tror inte det låter som högfärd på något sätt — att jag personligen som hans sou djupt beundrar den sega insats och den energifyllda kamp, som han haft under årens lopp för att skapa fram detta industriföretag.»

I ledningen för Yxhultskoncernen, som f. n. omsluter följande företag:

Yxhults Stenhuggeri AB	Hällabrottet
Ånghärdad Gasbelong AB	Borensberg
Ölands Gasbelong AB	Grönhögen
Yxhults Försäljnings AB	Stockholm
AB Marmorbrytning	Glanshammar
Internationella Ytong AB	Stockholm
International Ytong-Stabalit C:o Ltd	London
AB Ytonghus	Stockholm

Det av Yxhults nya ytongfabrik vid Hynneberg. Den nedre våningen inrymmer reparationsverkstad, förråd m. m.; övre våningen inrymmer malsal, omklädningsrum, badrum och bastu

Sundbergs Ateljé

KOPMANGATAN

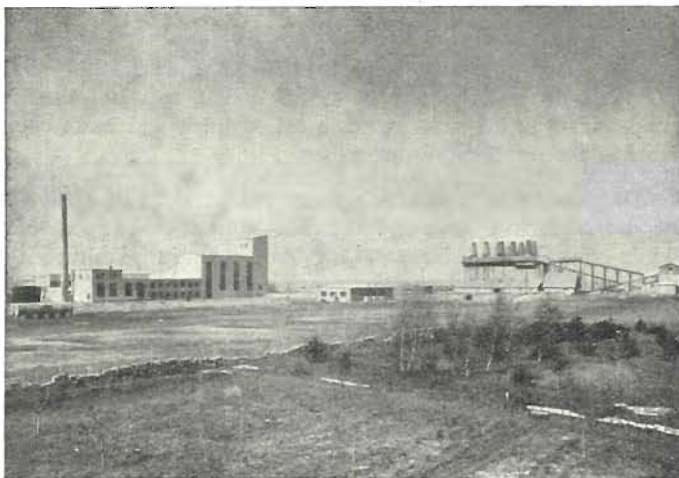

HOF FOTOGRAF

& Fotomagasin

TELEFON 70078

Framkallning - Kopiering - Förstoring

Ölands Gasbetong AB:s anläggningar vid Grönhögen på Öland 1942

Yxhults första stenhuggeriverkstad, »Långholmen» kallad, för några år sedan flyttad från sin ursprungliga plats och nu använd som museum

stå vid direktör Carléns sida sönerna *Erik*, disponent, och *Bertil*, ingenjör.

Samtliga de nämnda bolagens aktiekapital och reservfonder uppgå till 5.350.000 kronor.

Till en pensionsfond för tjänstemän och månadsavlönade ha under de senaste 10 åren avsatts 299.000:— kronor och alltjämt går ledningens strävan ut på att få denna fond så stark, att den för en var av den till hundra personer uppgående tjänstemannakåren, som uppnår pensionsålder, skall kunna ge en tryggad ålderdom.

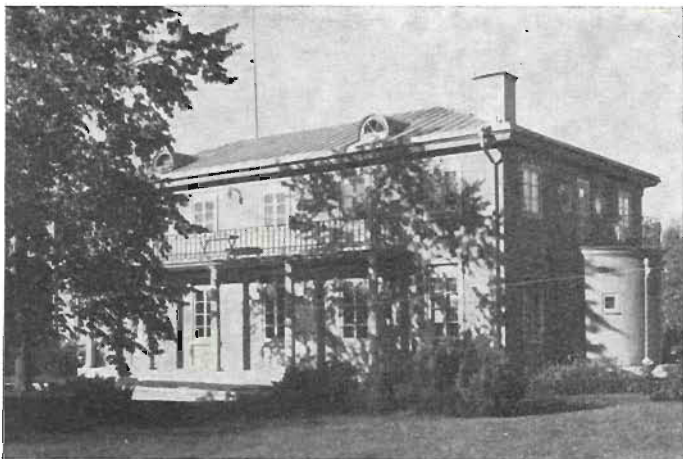
Det sammanlagda antalet av hos koncernen anställda tjänstemän och arbetare uppgår till cirka 900.

I det politiska livet tar direktör Carlén ringa del. Inom de olika yrkessammanslutningarna i hans bransch är han däremot en centralfigur, högt skattad både på

grund av gedigna personliga egenskaper och på grund av sitt generösa väsen. Bland dem, som på 70-årsdagen hyllade honom, voro även akademier och samfund, som funnit stöd genom hans villiga hörsamhet för devisen *Richesse oblige*.

I tider, då rykten om statsreglerande ingripanden surra i luften, är det välgörande att erfara huru inom den fria företagsamhetens ram en hyddans enkle son utan choser brutit sig en bana och skapat sig ett namn, som sent skall glömmas i den bygd, som blomstrar i hägnet av hans verk. Skall det namnet länge saknas på stenen över bemärkta närkingar vid Gällersta forngård?

Henning Julin.

Disponent Erik Carléns bostad

Ingenjör Bertil Carléns bostad

KUMLA

GUMMIVERKSTAD

MANNE LARSSON

Tel. 703 50, 711 55

Bilar - Bilringar

Gummireparationer

Bensin och Oljor

Vid sjön Lossnen

Med tandem till fjälls - men aldrig mer...

Av HUGO ERICSSON

Närmast intill landsvägen är vegetationen slösande rik och kontrasterar skarpt mot de närliggande nakna fjällväggarna.

Genom hela Vemdalens stora kyrkby åkte vi frihjul. I fortsättningen går vägen fram genom en underbart vacker natur, där Sonfjället alltmer dominerar. »Sonen» hade hätta på sig, vilket betyder att det snart skall bli regn. Är han barhuvad, blir det vackert väder. Egentligen var inte vädret något vidare. Kall, motig vind, mulen himmel och regnplask då och då.

Sedan man passerat över Ljusnan på en ståtlig bro, strax innan Valmåsens by och fått den vackra sjön Lossnen bakom ryggen, löper den nylagda vägen nästan ett par mil genom synnerligen enformig skog. Så för en skarp vänsterkurva in på gamla vägen, som vindlar fram tätt intill Funäsdalssjön, och nu får man riklig lön för mödan. Pust.

Nymornade och fina skönheter.

Vad är det där? Det står en knippa intensivt blå blommor i en grästuva vid våra fötter. Jag glömmer aldrig, när jag för första gången mötte den blomman. Det var 1935 i Tännäs. På tältplatsen stod det hundratal exemplar, men vi hade en hel del att bestyra innan »Krok och Almqvist» kunde få presentera dem. Och så gick det som det gjorde. När vi sedan fick tid, ja, då var skönhetserna försvunna. Men på morgonen stod de där igen, nymornade och fina. Vi drog den slutsatsen, att blommorna slöt sig, när hatten föll på. Men så är inte fallet. Blommorna öppnar sig i absolut mörker, om blott värmen är tillräcklig. De är ytterst känsliga för växlingar i temperaturen och öppna sig icke, om den understiger plus 10 grader. Öppnandet sker relativt långsamt (omkr. 1 tim. vid plus 19 gr.), varemot slutandet sker snabbt. Det behövs blott att ett moln vid kylig väderlek kommer för solen, så inledes slutningsrörelser, varvid de fem kronflikarna vridas spiralformigt samman och på föga mer än en minut är blomman slut. Och här stod den nu med den underbaraste blåa färg vi någonsin sett, *Gentiana nivalis*, Fjällgentia-

— Hallå där. Ska' ni inte sätta till några reservvagnar?

— Hur sa'?

— Blir dä' inga reservvagnar?

Fragaren, en ung man i grå välpressad kostym och med av »gentlemannadressing» iordninghållet hår, ryter fram sin fråga men får ett lugnt och avväpnande svar:

— Reservvagnar! Min herre ska' veta, att hela detta långa tågsätt består uteslutande av reservvagnar. Från loket till finkan i slutet. Reserv alltsammans.

Så lät det på Krylbo station senkvällen den 5 juli i år. Men det är klart, att där det finns hjärtrum där finns det även stjärtrum, och snart nog lämnade tåget en tom plattform och rullade mot norr.

I Brunflo bytte vi tåg och fortsatte söderut på inlandsbanan till Röjan. Dit hade utrustningen skickats några dagar i förväg.

Som vanligt blev det ett besvärligt jobb att stuva alla grejorna på tandemcykeln, men gick gjorde det. Och så kunde vi börja färden mot sommarens äventyr.

Efter något mer än ett halvmil kom en 7 km. lång stigning. Det blev att knalla, skjuta, svettas och stillsamt undra, om det här skulle vara semester.

På frihjul genom Vemdalen.

Så bar det utför i serpentiner, tyvärr alldeles för fort. Här är kanske den vackraste fjällövergången i länet. Vägen går fram mellan norra och södra Skalsfjället med ställvis en praktfull utsikt ned mot Vemdalen.

Öka trivseln

i Edert hem till jul!

Komplettera Edert möblemang. Vårt rikhaltiga lager ger Er säkert något bra uppslag

Eric S. Berglunds Möbelaffär - Kumla

Kyrkogatan 8 Telefon 70035

Möbelhuset till Eder tjänst

Vid Fjällnäs

na, även kallad Nord-stälört. För den som är road av blommor blir sommarfärden till och med inne bland fjällerna en spännande blomsterupplevelse. Alla bekantningar få en glad hälsning och nyupptäckter ger anledning till en längre rast, medan bekantskapen formeras. I år blev det bl. a. Grönkulla, Tvåblad, Fjällfibbla, Fjällnejlika och några till.

Uppe på fjällheden kan man finna »stenpartier», där naturen själv åstadkommit mästerstycken ifråga om linjespel och färgverkan. Vem kan för övrigt mästra naturen?

På den milsvida, stiglösa vidden mellan Girtibauna och Skarsfjället, där snön i de ravinartade stråken nyss försvunnit, fann vi mångenstädes det mest utsökta filigransarbete av florstunna, lätta, luftiga eller plymlika ormbunkar i läckra ljusgröna färgnyanser, ofta mot bakgrunden av ravinens grå eller med mörk lava klädda stenar och block. Stenöknarnas trädgårdsarkitekter kunde här finna både förnyelse och inspiration.

Cykling är ett eländigt slit.

Genom Funäsdalen trampade vi raskt undan till foten av den långa backe, varifrån vägen leder till fjällbjörkskogen på Hammarfjällets sluttning. Det blev några arbetsamma timmar, innan backen var övervunnen. Så bar det utför till Tännaldalen med de många fäbodarna och sportstugorna. Nu var det inte långt kvar, tills vi kunde lämna cykeln och sticka till fjälls. Det skulle bli skönt. Cykling är ett eländigt slit.

Klockan ett på eftermiddagen var vi omstuvade för gång och försvunno så in på stigen, som går från Fjällnäs och norrut.

Några timmars lunk för oss genom björkskogen upp till trädgränsen och in på fjällheden. Hus och hem och mat, livets nödort, pressar fötterna stadigt mot marken, så det blir aldrig frågan om några rekordfarter, men i gengäld kan vi slå oss till ro när vi vill. Gud skapade ingen brådska. Och väl var det. Nu hinner våra sinnen att förnimma något av denna drömlå fjällvärlds överjordiska stillhet.

Det blev tidig tältslagning den kvällen. Men därför

att lägret var klart, var inte arbetsdagen slut. I den närbelägna sjön vaknade öringen till liv. Ringarna på vattnet, som blir när fiskarna snappar efter flugor, låg så tätt att de grep in i varandra och trasade sönder ytan till en oredig härva guppande vågor. Då dröjde det inte länge förrän tystnaden bröts av ett sjungande ljud, som kom och gick i regelbundna intervaller. En dödssång för öringen, en lovsång om öringen, nylonslinans flykt genom luften till spinnrullens ackompanjering. Nåja, ibland får den ett vackert honorar för prestationen men oftast ingenting.

Ett stilla lägerliv skulle bli melodin.

Och dagar och nätter rullade undan. De förut så avlägsna Skarsfjällen kom närmare och närmare. Överst i Ljusnans dalgång vid Jon-Ersbygget, en vackert belägen fäbod, hade folket nyligen anlänt med kor och krittter. Små, små graciösa fjällkor med små, små mjölkstinna juver. Det är inte mycket mjölk dom ger — men vilken mjölk. Vilken delikatess! Vi svängde i oss två liter à 25 öre. Rena, rama oförfälskade fetthalten! Och med den kluckande i magen vadade vi Ljusnan något hundratal meter nedom Klinken och masade upp för dalsidan till Girtibaunastugan vid Källslättbacken. Här var en skön lägerplats, varför vi bestämde oss för några dagars semester, varunder valfria strövtåg i omgivningarna eller ett stilla lägerliv skulle bli melodin. Visserligen stod tältet så gott som mitt på den stora kungsled, som går från Grövelsjön i söder till Abisko i norr, och turister kom och gick, spänstigt folk av båda könen, en del med, en del utan bärare och vägvisare, men det störde inte så mycket. Kullarna är många och fjällvidden stor.

Och Skarsfjället lockade, nu blott ett mil avlägset. Tidigt en morgon tog vi kompasskurs på fjället, stuvade en lätt packning i rygsäckarna och vandrade hän över den stiglösa vidden. Det blev årets vackraste dag. Precis lagom vind att hålla myggen borta. Strålände solsken, lätta cumulus och 25 grader varmt. Men märk, att här, på 1000 meters höjd och mer, blir värmen aldrig tryckande. Inte ett levande väsen synligt mer än blommorna och en och annan fågel, som på bullrande vingar svingade sig upp i luften så tätt framför fötterna, att man blev halvt skrämmd från vettet. Och därborta fjället, som stiger allt djärvare mot skyn. Det här är verkligen avkoppling, rekreation, förnyelse. Vi är på väg mot ett fjällområde, vilket ytterst sällan får besök av några turister. Däremot är det ett sommartillhåll för mängder av renar samt en och annan lapp. Det är Mittådalslapparnas renbetesland.

Fulla famnen av överraskningar på Skarsfjället.

Skarsfjället är ett högfjäll, som ligger alldeles på gränsen mot Norge och består av ett tiotal djärvt formade toppar, av vilka den högsta når upp till 1593 m. ö. h. Fjället ligger bortom de rösade lederna och saknar därför bruksanvisning. Från en höjd några km.

Forts. å sid. 42.

Billigast i sta'n

UNDERKLÄDER
STRUMPOR

Uppmaskning Knappslagning

Runes
LAGER

Köpmangatan 22
(invid Eklöfs Radio-
affär)
Telefon 710 07

August Eriksson

Gårdar och byar i Kumla

III. Häradsgårdens Sichelsta

Sichelsta nr 2 och 3 är näst Tynninge den största lantegendomen i Kumla socken, Säbylunds fideikommiss givetvis undantaget. Den torde också vara den mest välskötta. Så har dock inte alltid varit förhållandet. När den nuvarande ägaren, häradsgårdens August Eriksson 1917 övertog arrendet, var den stora kronogården så misskött, att man började tala om vanhävd. Cirka 30 tunnland låg i träda. När sedan 1917 blev ett fruktansvärt torrår, är det lätt att förstå, att den nye arrendatorn hade det bekymmersamt. Men han var redan då van vid arbete, och ett jättearbete fordrades för att få gården i någorlunda hygglig kultur.

Under de första fem åren utgick arrendesumman med 1.000 kr. När vederbörande sedan började att tala om en så pass kraftig höjning av arrendet som till 2.700 kronor, blev Eriksson betänksam. Han klagade hos dåvarande domänintendenten Frans Bäckström i Örebro, men denne ville ingalunda kompromissa om det föreslagna höga arrendet. Det hjälpte inte att E. hotade med att resa upp till Stockholm och söka en nöjaktig uppgörelse hos domänstyrelsen. En stockholmsresa kom dock till stånd. I Stockholm hade E. tur att träffa sin gode vän, riksdagsman Petrus Ödström på Hammar. När Eriksson sedan fick företräde för generaldirektör Fredenberg, var Ödström med, och tack vare hans medverkan fick E. sina önskemål tillfredsställda, så att den stockholmsresan betalade sig.

Vid övertagandet av arrendet fanns inte en kvadratmeter av gården täckdikad. E. beslöt sig genast för en omfattande täckdikningsplan för att härigenom, jämte effektiv gödsling, skapa förutsättningar för en tillfredsställande skördeavkastning. Det fanns knappast ett år, som man inte fick se kronoarrendatorn ta i tu med nya områden, och ofta hörde man hans yrkesbröder tala om vilken väldig täckdikare Sichelsta hade fått. Han blev också en föregångsman, då det gällde att på detta sätt få fram bättre skördar, ty här och var följde man hans exempel. Man behövde inte vara lantbrukare för att konstatera det snart förändrade utseendet på

Sichelsta. Skördarna ökade kraftigt på de täckdikade områdena, även under mindre gynnsamma väderleksförhållanden. »Det som är gjort på en gård syns inte, däremot det som är ogjort», lyder ett gammalt ordspråk. Detta kan dock ej användas om häradsgårdens Sichelsta. Här har utvecklingen varit så genomgripande, att den förutvarande kronoegendomen från anno 1917 ej med bästa vilja i världen går att känna igen. Någon tid innan Eriksson blev ägare av gården, fick han besök av ovannämnde domänintendent Bäckström. Efter en rond förklarade denne: »Den som sköter en kronogård på detta sätt, han behöver sannerligen inte krusa någon». När sedan hans efterträdare som domänintendent en dag kom till Sichelsta och uppträdde kritiskt, fick han del av sin företrädares yttrande. Kritiken tystnade då genast.

Efter tolv års arrendetid förvärvade Eriksson gården av kronan den 14 mars 1929. Köpesumman var 75.000 kronor, vilket då ansågs vara ett pris i överkant. Snart nog börjades ett omfattande byggnadsarbete. Nya ladugårds- och magasinsbyggnader uppfördes, allt i stora dimensioner med tanke på framtiden. Det gamla bostadshuset från 1870-talet, där bl. a. numera avlidne riksdagsman A. Hahn i Örebro hade sitt föräldrahem, var visserligen rymligt men oerhört dragigt och oändamålsenligt. Huset jämnades också med marken 1933, sedan en rymlig och vacker manbyggnad uppförts. Så gott som allt trävirke till byggnaderna togs från egna skogar. Eriksson byggde under de svåra krisåren, vilket gav en av hans vänner anledning att fråga honom:

— Jag förstår inte, varför du bygger, när ingen annan bygger?

— Nu är det just lämpligaste tiden, när man kan få arbetet lätt och billigt gjort, svarade E. Han fick rätt i detta liksom i så mycket annat. Om han väntat några år, hade byggnadskostnaderna gått till det dubbla.

Skogen har E. ägnat stort intresse. Genom utdik-

Kumla Elektriska Byrå

Wallentins Eftr.

Utför alla slags Elektriska Kraft- och Belysningsanläggningar, Svagströmsanläggningar, Neonbelysningar, Reparationer av motorer och alla slags elektriska apparater

Telefoner:
702 02, 701 06

Stor sortering av modern BELYSNINGSARMATUR

Häradsdomaregården

ning har icke blott hans egen skog, utan även grannarnas mått bättre, och resultatet har inte uteblivit. När E. övertog Sickelsta, utgjordes skogsarealen av 40 % kärmark. Nu har det blivit en utomordentlig vacker skog, som det är en verklig njutning att beskåda och den utgör ett bevis för vilka värden, som kunna skapas, när en gård kommer i rätta händer.

Vid förvärvet var gårdens sammanlagda areal 230 tunnland, därav 100 tunnland åker. Genom ytterligare köp uppgår arealen numera till 280 tunnland, därav gården i Södra Mos 18 tunnland. Den brukade jorden uppgår till ytterligare 30 tunnland arrendejord i Sörby. Kreatursbesättningen består av ett 60-tal reaktionsfria nötkreatur, 3 par körhästar och 2 unghästar.

E. var en av de första jordbrukarna i orten, som byggde silosanläggning för AIV-foder. Genom detta konserverade foder få djuren hela vintern två »färskmål» om dagen. 1939 erhöll E. hushållningssällskapets förtjänstmedalj i silver.

Vid sidan av jordbruket har E. bedrivit ett omfattande vägbyggnadsarbete. Många äro de större eller mindre vägföretag, som han genomfört i olika delar av landet. Konkurrenterna ha nog ofta undrat, hur »Sickelsta» räknar, då han i regel vinner i dragkampen. På tillfrågan häromåret, om det inte ibland blivit en kraftig deficit, försäkrade E.: »Nog har det hänt, att förtjänsten blivit liten eller ingen, men ännu har jag inte behövt lägga till på något arbete.»

Under 12 år från 1925 skötte E. vägunderhållet i Kumla härad och i tio år även vinterunderhållet.

Redan före sin kumlatid och innan han uppnått 30 år hade E. kommit med i det kommunala arbetet. I Ånsta var han ledamot av såväl kommunalnämnden som fattigvårdsstyrelsen. Efter flyttningen till Kumla dröjde

det inte så länge förrän han drogs in i kommunalpolitiken även här. När kommunalfullmäktigeinstitutionen 1919 infördes, valdes han till ledamot av Kumla kommunalfullmäktige, ett uppdrag som han alltsedan innehaft. Bland andra kommunala uppdrag märkas: ledamotskapet i kommunalnämnden, folkskolestyrelsen och kyrkofullmäktige. Sedan något mera än 20 år tillhör han häradsrätten, de sista fem åren som häradsdomare. I landstinget har han deltagit ett 20-tal år och i dess förvaltningsutskott har han nedlagt ett mycket uppskattat arbete vid förvärv av Kvinnersta gård för länets lanbruksskola samt Hesselby gård i Axberg, där landstinget skall uppföra hem för lättare sinnesslöa, arbetsföra män.

Leabolagets styrelse har E. tillhört sedan 1920.

Inom sitt politiska parti har E. under flera årtionden intagit en ledande ställning och även varit verksam inom jordbrukets olika organisationer. Det råder inga delade meningar om, att han är en god och värdig representant för jordbrukarklassen och hans framträdande samarbetsvilja är också allmänt vitsordad. Vad man förvånar sig över är, hur han kan hinna med allt. Alla äro dock medvetna om, att Erikssons arbetsdag alltid varit lång och är det alltså.

N. H.

Hynneberg.

Namnet Hynneberg, en gård, som ligger strax söder om Yxhult, har man velat förklara såsom en förvrängning af ett äldre namn »Hundberget» eller »Hedningaberget», vilken benämning skulle blifvit gifven af de kristna åt denna skogstrakt, dit någon hednisk stam dragit sig undan, och om hvars vistande där de nämnda forngrifterna på Graffallet skulle vara ett minne.

Ur H. Hofbergs reseberättelse från Närke 1868.

Gamla mangårdsbyggnaden i Sickelsta

Sundberg & Olsons

FOTOGRAFISKA

Torget - Kumla

TELEFON 70844

Bost. 70290, 71164

Utför och
försäljer allt

fotografiskt

PORTRÄTT- och SERIEFOTO

Anders Andersson med maka

Några minnen om "partiskomakeriets fader"

Berättade av fabrikör A. G. Andersson

En lussekväll.

— En sån här kväll har väl Helander inte lust att komma hit och höra mej prata om gamla skomakeriet?

Det var Luciakvällen 1940 och rösten i telefon var fabrikör A. G. Anderssons. En vecka tidigare hade jag fått hans löfte att under några kvällar få sammanträffa med honom för att anteckna en del hågkomster från hans yngre år.

Jag tvekade inte ett ögonblick att tacka ja till hans inbjudan. Det uppgjorda Luciafirandet i hemmet fick naturligtvis slöpas, och det behövde jag den gången sannerligen inte ångra. Min värd var denna kväll i det mest strålande berättarhumör. Sedan vi tillsammans med hans maka njutit av Luciakaffet, flyttade vi oss i tankarna till hans föräldrahem i Hörsta. I det då just utkomna numret av Kumla Julblad var infört en biografi av hans far, Anders Andersson. »partiskomakeriets fader», och ett antal andra samtida handskomakare i Kumla. A. G. kände dem alla och berättade åtskilligt intressant om dem. Särskilt spännande var att höra om deras gemensamma marknadsresor, vilka kunde ge stoff till en hel bok, och en rolig och verklig intressant sådan. När jag tog upp notesblocket för att anteckna några saker, som jag gärna ville bevara, fick jag dock en vänlig men bestämd uppmaning: »Det där vänta vi med, vi återkommer till detta sedan». Tyvärr blev det icke så. Men när jag sent på natten kom hem, pejlade jag dock minnet och skrev ned en hel del vad

som berättats mig under mina fem första timmar med A. G. Som exempel på vilken sällsynt vitalitet han ägde, kan nämnas, att när jag vid 10-tiden gjorde antydningar på uppbrott, för att min vänlige värd ej skulle gå misste om den värdefulla förnattssönnen, svarade han: »Jag kan utan ansträngning vara uppe till klockan tolv och däröver. Det händer rätt ofta. Men låt inte mej hindra, om Helander har något annat att uträtta. I annat fall så håller vi på ett par timmar till».

Året därpå, 1941, träffades vi några kvällar under våren och sommaren. Det var dock inte lätt att få någon tid bestämd. Han klagade så ofta över, att tiden inte ville räcka till. Jag för min del trodde, att när man hunnit till 80 år och något däröver, då kunde man väl fordra att allt arbete och framförallt jäktet skulle vara bannlyst. Så var det emellertid inte med A. G. Andersson. Han fick veta, att jag beundrade hans oerhörda arbetslust och hans vitalitet, som jag hittills aldrig sett maken till hos en 80-åring, men jag tyckte nästan det var synd om honom, som inte kunde koppla av och unna sig en arbetsfri och rogivande levnadsafton.

När han vid ett tillfälle fick se i mina anteckningar, att jag skrivit »gamle fabrikören» bad han: »Skriv inte gamle fabrikören, ty jag är inte gammal och har ännu inte känt mej gammal.» När man lyssnade till hans livfulla skildringar, kunde man omöjligen förlika sig med, att hans födelseår låg så långt tillbaka som på 1850-talet.

De sista kvällarna av våra sammanträffanden levde hans minne mer än vanligt i municipalsamhällets Kumla. Samhället skulle bli stad vid årsskiftet, och den saken tycktes intressera honom på ett alldeles särskilt sätt. En kväll lät han mig förstå, att vad han berättat om sin flyttning till stationssamhället och tiden därefter skulle vara lämpligt att införas i julbladets stadsnummer, det övriga kan komma med ett annat år. »Då kan vi

Allt i blommor för julbordet!

Hyacinter, Tulpaner, Bordsdekorationer m. m. Årstidens krukväxter och snittblommor. Beställningar av olika blomgrupper mottagas

Blüchers Blomsteraffär, Kumla

Köpmangatan Tel. Affären 703 13, Bostaden 702 19

Säg det med Blommor!

Anders Anderssons stuga i Vallersta,
där sonen A. G. lärde skomakeriyrket

åter träffas och göra en gemensam tur till Hörsta och Vallersta, och då skall jag visa Helander både var jag hade mitt hem och mycket annat.»

Artikeln »En enda mans storbragd i Kumlas utveckling» i julnumret 1941 återger det väsentliga av A. G. Anderssons insatser under municipalsamhällets 40-åriga historia. Skildringen blev den första i serien »Skoindustriens fyra stora», och den vann också A. G:s gillande.

Vid ett par tillfällen ringde han också och talade om den föreslagna utfärden en em. till Hörsta och Vallersta. Tyvärr fick han dock ingen ledig eftermiddag. Livslågan började flämta och innan höstens slut hade den verksamme, alltid unge märkesmannen förts till griftero.

Torparpojken från Hörsta.

Det var pingstafton och konfirmation i Kumla kyrka 1839, således för 107 år sedan. 84 av socknens ungdomar skulle för första gången gå till nattvarden. Alla utom en hade lågskor av smorläder. Undantaget — en fattig torparpojke från Hörstbacken — hade krökstövlar på sig. Denne pojke var känd för sin energi och händighet framförallt i skomakeri. Ingen — allra minst någon i skaran av kamrater, som hade fått sin kristendomskunskap förkovrad av prosten Kjellin — kunde emellertid då ana att just denne stövelklädde konfirmand en gång skulle bli den mest omtalade av dem alla. Så fort pingsthelgen var över, gjorde Anders Andersson — så var pojkens namn — sitt första besök i Örebro. Han vandrade den långa vägen dit ensam. Hos garvare Silverling köpte han för tre kronor smorlädersbitar. Det var allt vad han ägde. Garveriet låg på pålar i Svartån framför gamla sparbankshuset. Väl hemma igen skaffade han näver från skogen och började att göra de så mycket omtalade 5 par skor, som han där-

efter bar till Örebro och sålde — och blev vårt lands förste »partiskomakare».

Även garvare.

Far — nu är det A. G. som berättar — var mycket spekulativ och började i 18-årsåldern bereda hudarna själv. Han hade sett hur garvarna gjorde hos Silverlings i Örebro och så satte han igång med sitt lilla garveri. Vid ett träsk ej långt från hemmet grävde han ner en gryta och lade hudarna i den. Först kalkades de för att håren skulle lossna. Granbark hämtade han i skogen och lade den varvtals mellan hudarna. Det dröjde sex månader innan dessa voro färdiga. »Nu tar beredningen bara ett dygn, tror jag», tillägger A. G.

En duktig skomakardräng.

När far startade sitt skomakeri, fanns i hela Kumla bara två sockenskomakare. När kamraterna bland torparpojken fick höra, att Anders slagit sig på parti-skomakeri, började den ene efter den andre av dem följa exemplet. Hos bondsönerna kom intresset först senare. Fyra år efter far började Carl Erik Persson från Stene — P. J:s far — att tillverka och sälja skor i parti. Skomakeriet utbreddes sig på så sätt alltmer från Hörstbacken till Sörby och Sichelsta och vidare till Långgälla men framförallt till Stenebacken. Två av fars bröder hjälpte till i verkstan, men far anställde även andra, som han tyckte hade anlag för yrket.

En av skomakardrängarna kommer jag särskilt ihåg. Han hade jämt bråttom och tjänade också mest av alla. Jag minns en gång, då han gav mor snubbor för att hon serverade maten för varm. En annan gång slog han näven i bordet av ilska och gick sin väg och återkom först om ett par dagar. Detta bara för att han inte kunde lugna sig, medan maten kallnade. Men nåtla och bottna det kunde han. Jag kan tala om att det gick undan. 400 par om året hade han som mål. Det blev 8 par i veckan. Årslönen var för honom 100 kronor. Kamraterna lyckades inte tjäna mer än 35—40 kronor, som var en vanlig dränglön.

Hjelma-Petter och Hjelma-Lasse, vanligen kallade Hjelma-pojkarna, voro kända som duktiga skomakare, fast de inte blivit så mycket omtalade. Båda arbetade hos Anders Persson, »Vargen» kallad. När jag övertagit fars rörelse, sålde jag ofta skor till Anders Persson.

En spännande färd undan vargen.

Första året gick — som nämnts — far ensam till marknaderna i Örebro. Året därpå och några år framåt gjorde han sällskap med sin ett år yngre kamrat Petter Olsson i Stene. Denne var också känd partiskomakare. Far berättade gärna om sina vandringar till Örebro och tyckes haft stort nöje av dem. Vintertiden använde han och Petter Olsson var sin kälke för transporter till marknaderna. Med sina källkar besökte de också Nora,

Damernas Julklappar

— välj dem hos oss!

Telefon 700 60

Vi ha just vad damerna önska

KULLBERGS EFTR.

Sture Melander

där de gjorde goda affärer. Resorna tog emellertid för lång tid på detta sätt, och det dröjde därför inte så länge, förrän de båda kamraterna hyrde häst och vagn. När de en gång befunno sig på en marknadsresa i bergslagen fingo de plötsligt se en förskräcklig varg komma rusande från skogen. Hästen blev skrämnd och satte av i vildaste trav med vargen tätt efter. Det blev en spännande färd, som de aldrig glömde. Att den slutade lyckligt, berodde på att de framför åkdonet hade en häst som var lätt på foten och var i god kondition. Vägarna voro smala och nästan överallt kantade av tät skog, där det fanns gott om vilda djur.

(En sonson till Anders Andersson, lantbrukaren Adolf Johansson, har under många år brukat den gamla farfarsgården i Vallersta. Han minns hur han som pojke ofta hörde sin farfar berätta om marknadsresorna. En gång var denne med sin son på hemväg från marknaden i Filipstad. I skymningen iakttog de på ett backkrön vid vägen ett par skumma personer, som de misstänkte ville åt deras marknadskassa. De satte snabbt fart på hästen och lyckades undkomma rånarna, trots att dessa försökt spärra vägen med en stock. Rånarna voro ganska finurliga, vilket skomakarna fick erfara en annan gång. På vägen ett stycke framför åkdonet sågo de en man, som linkade fram på träben. När de kommo närmare varsnade de, att invaliditeten var fingerad, för att ett överfall skulle kunna genomföras. I bakhåll låg nämligen hans kumpan, färdig på språng. Körkarlen och den snabbe hästen avvärdje faran även denna gång. Adolf Johansson hörde aldrig berättas om att något rånförsök lyckats men att marknadsresorna var mycket arbetsamma, isynnerhet på vintertiden med djupa snömassor på vägarna eller barmark, då partiskomakarna fick vandra bredvid åkdonet den långa vägen till eller från Örebro.)

Vargar i Hörstaskogen.

För att skaffa sig hudar köpte far såväl gamla som unga djur och sålde köttet på torget i Örebro. Den första huden, som han beredde, var efter en stor vit ko från Vingåker. Far var själv och köpte den där. Han gick både dit och hem. Det var en vandring på 12 mil. Så länge fick kon dock inte leva. Han släppte henne på vall i skogen. Snart var hon emellertid försvunnen. Efter ett par dagar fann man henne, stående på huvudet i ett kärr i stormossen på Hörstabacken, ihjälripen av en varg. Det fanns gott om varg då i bygden. Jag minns hur far en gång berättar om en strid mellan en varg och en sugga. När familjen satt och åt kvällsvard, fick de genom fönstret se en varg gå till anfall mot suggan. Vargen motade in henne i hörnet till en inhägnad, men hon försvarade sig tappert tills hon fick hjälp. Lika bra gick det emellertid inte vid ett senare vargbesök hemma, då vargen gav sig på en flock får och rev ihjäl dem allesamman.

Man försökte på alla upptänkliga sätt att värja sig mot odjuret, bl. a. med varggropar. En gång minns

Bild från A. G. Anderssons »sommarverkstad» i Sörby

jag att man som bete bundit en anka vid en varggrop i Hörstaskogen. Vargarna lockades dit av ankans skrik. Någon ankstek vankades det dock inte den gången, ty när vargen skulle ta språnget upp till ankan, hamnade den ohjälpligt i den med mossa förrädiskt klädda gropen.

På Sichelsta kronoboställe bodde den tiden en för sin djärvhet känd fanjunkare Hahn. När vargen en gång hamnat i gropen, stack han ett yxskäft i halsen på besten och drog en ring om hans huvud. Det vanliga avlivningssättet var att man försökte få om järnringen, medan vargen var i gropen och därefter föra honom så pass högt upp mot gropväggen, att man kunde mätta ett dödande slag med yxan i vargens huvud. (Nämnde Hahn var far till den kände riksdagsmannen Hahn i Örebro.)

»Sitta i stocken» vid Kumla kyrka.

Skomakaregesällerna hade ofta smeknamn, ibland uppkallat efter någon historisk person. Hos far arbetade under många år »Bismark» från Hjortsberga och »Kejsarn» från Sumpen. Båda voro skickliga yrkesmän. Jag minns en gesäll, som hette Anders. Han hade mycket svårt att låta bli att snatta. I yngre år vandrade han på gesällers vis från den ena socknen till den andra. I Götlunda hade Anders en gång gjort en förbrytelse, som straffades med att han fick »sitta i stocken», när kyrkfolket gick till gudstjänsten. När den var slut, hämtades »brottslingen» av prästen, som bad för honom och fick löfte om att han inte skulle stjåla mer. Men Anders hade knappt hunnit hem till Hörstabacken, förrän han passade på att snatta en kostym från sin gamle husbonde och en fläksida i granngården. Ännu en gång fick han »sitta i stocken», och det var utanför Kumla kyrka. Det kom mycket folk till kyrkan den söndagen. Alla ville se Anders lida sitt välförtjänta straff. Den smäleken blev dock för mycket för den orolige gesällen. Aldrig skulle något sådant få hända mer för Anders. Och det gjorde det inte heller, och Anders blev från

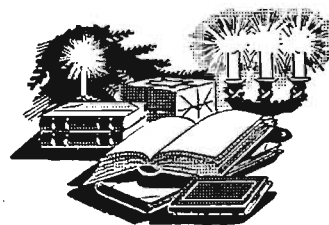
Skrivställ, Ramar, Album, Skrivunderlägg, Gästböcker

Reservoarpennor, Brevpapper, Almanackor

Jultidningar m. m.

DOHLWITZ BOKHANDEL

Telefon 700 56

BOKEN — bästa gåvan!

A. G. Andersson
i 17-årsåldern

den dagen en skötsam och aktad arbetare, blev gift och fick förtroendet återställt.

I regel voro gesällerna skötsamma och togo ofta intryck av husbondens vanor. Vid vägkorset intill Hörsta handelsbod fanns under mina pojkår en stuga, där brännvin såldes för 50 öre kannan. Vid nuvarande Odengatan—Sveavägen låg en liten stuga, där man sålde öl och porter. Det var den tiden »sylta». Nykterhetsvännerna gjorde allt för att få slut på försäljningen och lyckades också till slut.

Svenskskodon och tyskskodon.

På 1850-talet började man mera allmänt göra krökstövlar, som man längre fram durksyddde. De kallades svenskskodon i motsats till de pliggade, som hade sitt ursprung från Tyskland och gick under namnet tyskskodon. Pliggen gjorde skomakarna själva av torrt björkvirke. Det var ett mycket tidsödande arbete att skära pligg, men blev man bara lite van, växte färdigheten fort.

De mera välsituerade under 1870-talet hade även helgdagsstövlar. Dessa gjordes av vaxläder med kött-sidan utåt och svärtades samt putsades mycket blanka. De voro också mycket långskaftade och upptill försedda med en halv tums kant i fårskinn. Längre fram kom de mycket populära resårskorna, som gjordes av hästhud. Under många år efterfrågades dessa trivsamma skor, som först importerades från Tyskland.

»Pigkoffert» och sockerfat.

Före 1860-talet var det inte lika bekvämt, som i våra dagar att skaffa sig skor. Då fanns nämligen inga skoaffärer. Första skohandlaren i Stockholm var Carl Olsson från Gällersta. Hans far, Olof Ols', köpte upp skor av kumlaskomakarna och sände stora partier till sonen i Stockholm. Carl Persson i Stene (P. J. Carlssons far) köpte också upp skor i parti. I konkurrensen med Olof Ols' hade han svårt att hävda sig, då Carl Pers' hade namn om sig att vara för »knusslig». Skorna packades i s. k. »pigkoffertar». Far och jag var de första, som packade skor i sockerfat. Ett sådant kunde vara lika stort som en vagnsbotten, och på fatet fick både far,

min bror och jag plats. Jag minns vilken uppmärksamhet det väckte, då vi första gången for till Hindersmässan med vårt sockerfat. Detta hände i slutet på 1860-talet. Vid Adolfsberg var det stora gemensamma raststället. Här tog man god tid på sig, innan man fortsatte den sista etappen till marknaden.

I telegrafens barndom.

När kanalbygget i Södertälje pågick, var far ofta där och sålde skor till arbetarna. Han hade också en av sina största kunder i nämnda stad, skohandlare Ekdahl. Vid ett tillfälle hade far ej lyckats så bra med försäljningen på Munkbrotorget i Stockholm, varför det var hans mening att sälja det överblivna partiet till Ekdahl. Detta talade han om för en av sina konkurrenter från Glanshammar, som också haft svårt att bli av med sitt skoparti. När far senare kom i förbindelse med Ekdahl, gjorde han en otrevlig upptäckt. Glanshammarsbon hade varit före honom och sålt sitt lager. Han hade använt telegrafens, som då var en ny uppfinning och vars existens far inte hade en aning om.

Varje gång senare när telegrafens kom på tal, kom far ihåg den förlorade affärsspekulationen, som bragte honom en förlust på 200 kronor genom att han fick slumpa bort skopartiet.

En duktig mor.

1850—60-talets skomakare hade det inte lätt att få bra skogarn. Under den tid far hade lantbruk, odlade han ofta lin. Det är inte för mycket sagt, att lindlingens betydelse för skomakeriet inte nog uppmärksamrats. Min mor var känd för att kunna spinna det bästa skogarn, som kunde framställas. Det gick åt mycket garn också, ty far skulle inte bara hålla sin egen verkstad med garn utan även furnera alla de skomakare runt omkring i bygden, som gjorde hemarbete åt honom. Allt detta garn spann mor. Jag har många gånger undrat, hur hon hann med detta, ty arbetet fick hon göra så att säga vid sidan av det dagliga jättet. Husmödrarna skulle inte bara laga mat till familjen utan även till gesällerna, som i regel hade kost där de arbetade.

Familjen A. G. Andersson
i början på 1890-talet

A.-B. Kumla Kartongindustri

Tel. KUMLA 702 85

Filialen, ÖREBRO tel. 154 18

Tillverkning av

SKO- och KONDITORI-
KARTONGER

A. G. Andersson AB. Skofabrik, Kumla

— en firma med 100-åriga traditioner

Vår måltid intaga vi bekvämt och billigt å

MJÖLKBAREN - Kumla

Telefon 702 86

Beställningar mottagas

Lämpliga Julklappar

till billiga priser finner Ni genom besök i

DAMKONFEKTIONEN

MARTA WIGERELL

Telefon 705 22

BYGGMÄSTARE EVERT JOHANSSON

Utför Nybyggnader, Reparationer, Ritningar och Arbetsbeskrivningar

TELEFON 70231

KÖP *Radio* TILL JUL!

Marknadens förnämsta fabrikat såsom Philips, Aga, Radiola Svenska Orion, Telefunken, Hornophone, Marconi m. fl. demonstreras och försäljas på förmånliga villkor
REPARATIONER utföras under full garanti

Radiofirma HJALMAR PETTERSSON

Kungsvägen 14, KUMLA. Telefon 70591

Allt för bilen i

CARL SUNDBERGS

Motorreparationsverkstad

KUMLA

Tel. 70435, 70601

BREVPAPPERET

Bör vittna om god personlig smak!

I parti från

Johnson Hill A.-B., Örebro, Pappersvarufabrik

Efterfråga därför våra förmånliga kvaliteter SVENSKT ANTIKPRESSAT PAPPER
SVENSKT DIPLOMAT PAPPER
SVENSKT H A M R A T PAPPER
SVENSKT LINNEPRESSAT PAPPER
hos Eder Bok- eller Pappershandl.

Vid bemärkelsedagar använd

Kumla

Köpmannaförenings PRESENTKORT

HÅKANSSONS
CONDITORI

Telefon 701 54

Rekommenderas!

Gott kaffe, gott bröd

Efterfråga alltid våra inregistrerade varumärken

Margareta
HANDGJORD DAMSKO

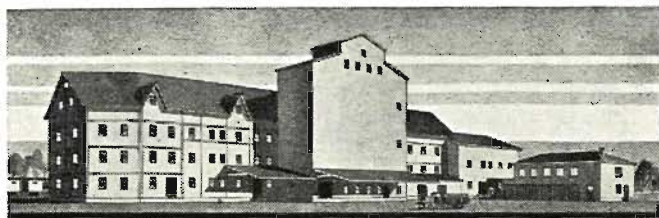
ViviAnne
DAM- & FLICKSKO

Cambridge
HERRSKO

JUNIO
Barnsko

JOEL ANDERSSON - KUMLA

Kumla Foder- & Utsädesaktiebolag

Telefon: Namnanrop »Utsädesbolaget»

Utsäden, Spannmål
Foder- och Gödningsämnen
Hö, Halm, Torvströ
m. m.

Återförsäljare för
ALLIS CHALMERS
traktorer och skördetröska

HANSA

STOCKHOLM

Aktiekapital och reservfond:
6,000,000

FÖRSÄKRING

Ombud i Kumla:
Grossh. JOEL ANDERSSON
Tel. växel 70940, bostad 70345

Carl Johanssons Trävaruaffär

Telefon 700 66

Hyvlat och ohyvlat virke
Masonite o. Treetex till lägsta priser

E. JOHANSSONS BLECK- & PLÅTSLAGERI - KUMLA

REKOMMENDERAS!

Allt inom yrket

Humana priser

TELEFON 70822

KUMLA GLASMÄSTERI

Inneh.: Bröderna Hult
Köpmang. Tel. 704 37

Stor sortering av alla slags Tavlor i
olika prislägen, Fotoramar, Speglar,
Ramlist. Inramningar utföres

Fönsterglas insättes
Offert lämnas på fönsterglas till byggen

**Passande
JULKLAPPAR!**

Fick- och Armbandsur, Ringar, Collier,
Kedjor, Borstar, Tenn- o. Nysilvervaror
Glasögon m. m. köpas fördelaktigast i

L. N. BRINKS Ur- & Guldsmedsaffär

Aktiebolaget G. O. Johanson, Jönköping

Kommissionär för P A P Y R U S, Mölndal. Alla sorters
Post- och Skrivpapper. Påsar. Bindgarn
MUNKSJÖ välkända omslagspapper
m. m.

Representant:

Helmer Ernestam, Örebro
Västmannagatan 18 Telefon 13070

Idyllen å Hörstabacken

Linberedningen var ett tålmodsprövande och ansvarsfullt arbete. Hemma i Hörsta skedde torkningen i byns pörte, där traktens ungdomar brukade samlas i sena timmar för att hjälpas åt och oftast ej blev färdiga förrän frampå morgontimmarna.

Ni kan ju acceptera en växel!

Första gången jag hörde talas om växelaffärer var i Norrköping 1875. Far och jag var där för att köpa läder, som alltid betalades kontant. Läderhandlaren var envis på far att köpa ett större parti än hans kassa tillät. Då far lät honom veta, att han fått alla hans kontanter, sade läderhandlaren:

— Ni kan ju acceptera en växel!

Sådana affärer var främmande för far. Han avstod från erbjudandet, och jag kan aldrig minnas att han någon gång accepterade en växel.

Lädet såldes varken efter fot eller kg. utan i »decker». En deck innehöll 10 st. hudar. När jag gjorde armar utåt sträck, fick jag ett säkert trealnarstätt. Många hundra hudar och läderhalvor har jag köpt på detta sätt.

Källaren i Vallersta

tillhörde ursprungligen den s. k. frälsegården, som en gång ägdes av Riseberga kloster. Under mina pojkår användes källaren för potatislagring. Det kunde få vara hur sträng vinter som helst, så klarade sig potatisen där, medan den frös i de övriga böndernas källare.

Ett fruktansvärt julväder.

Den mest kännbara ekonomiska motgång jag haft var 1877. Genom ihärdigt arbete och sträng sparsamhet hade jag lyckats samla 700 kronor. Dessa pengar fanns varken på kistbotten eller i Kumla sparbank utan hos en skohandlare Wallkvist, som var stor kund till mig. Han hade inte bråttom att betala sin skuld utan sköt

RÄTTELSE. Å sid. 27 rad 13 står att lantbr. Adolf Johansson, Vallersta, är sonson till Anders Andersson. Denna uppgift är felaktig. J. är nämligen brorson till A.

oavbrutet upp betalningen. Så en dag fick jag höra att han gjort konkurs. 50 kronor var allt, som jag fick av den på den tiden stora fordran.

Jag minns så väl denna motgång, ty jag hade varit i Stockholm och kom efter att ha rest hela natten hem på julaftonen. Då rådde det mest fruktansvärda yrväder i Kumla och alla vägar var utplånade. När jag äntligen kom hem, så var jag både trött och missmodig över min kunds sätt att sköta sin förbindelse.

Som det bästa fideikommiss.

När elektriciteten blev allt vanligare som belysnings- och kraftkälla, försökte jag att väcka intresse för att samhällsborna själva skulle bli ägare till den vinstgivande rörelsen. Intresset härför var också stort hos de större fabriksägarna. Vid ett tillfälle bjöd jag dir. Thermaenius 125.000 kr. för det hela. Men det gick inte alls.

— Tror du att jag säljer det. Elverket, det är lika bra som det bästa fideikommiss!

*

Den lilla torparstugan på Hörstabacken, där »partiskomakeriets fader» föddes 1823, är för länge sedan jämnad med marken. Ett stenblock från istiden utvisar dock platsen, som med sina körsbärsträd och syrenbuskar är en liten idyll. A. G. Anderssons avsikt var att friköpa det lilla området och på något sätt hugfästa minnet av sin namnkunnige fader. Av någon anledning blev detta ej verkställt, innan A. G. gick bort. Sonen, direktör Helmer Andersson-Age, har emellertid nu förverkligat sin fars tanke. Det stora granitblocket var som beställt för en inskription, vilken under några höstveckor utförts av fabrikör Carl Sjödin, Kumla. Marken tillhör kronan, men man har gått i författning om att få platsen förklarad fridlyst, ävenså att säkra dess framtida underhåll.

Som framgår av bild. har inskript. en inramning i form av ett kalvskinn.

N. H.

Minnesstenen

1871

1946

SVENSKA HANDELSBANKEN

75 år

KONTOR I KUMLA: KÖPMANGATAN 10

Från bygd och väg

i forna tiders Kumla

Av folkskollärare IVAR BJÖRKLUND

Vinterbild från Domarringen vid Hjortsberga

I vår tid förändras en bygds utseende snabbt. Där vi för något år sedan såg vajande sädesfält eller skuggiga björkdungar finna vi kanske nu långa pärlband stelt uppradade enfamiljsvillor, och än värre, där vi förut gladdes oss åt de gamla för orten typiska små mangårdsbyggnaderna, finna vi nu ofta moderna s. k. villor, där fönstren illa kopierats i funkisstil. Där vi förut en sommardag tog oss fram pr cykel eller i bil genom en lummig bygata och gladdes åt täppornas blomsterprakt, föras vi nu utanför byn på en modern, permanentad autostrada, bekväm, men ledsam och euformig för ögat. Stora förändringar började i Kumla redan för omkring hundra år sedan, då 1827 stadga för laga skifte började tillämpas och de gamla byenheterna sönderbrötos. Här liksom överallt i vårt land, utflyttades då de gamla gårdarna, vilka tillsammans bildade enheter, som existerat sen forntiden. Så har på något mer än hundra år hela den gamla bygden ändrat karaktär, urgamla sedvänjor ha dött ut, och de gamla föremålen och boplatserna ha dömts att förskingras, bortglömmas och försvinna. Men utmed de gamla vägarna och stigarna vittna ännu minnen om tusenårig bondekultur och än träffar vi någon gammal, som berättar de gamla sägnerna från förfädernas tid.

Att få säker kunskap om förhållandena i Kumla-bygden så långt tillbaka som under 800- eller 900-talen skulle vara av största värde och intresse. Det kunna vi också få, om än blott delvis, genom att bekanta oss med sägner, fornfynd och de fasta fornlämningar som ännu finnes i behåll här och var i trakten. Kartor tillkom först mot medeltidens slut. Den äldsta tillgängliga kartan, där Kumla är utsatt, finna vi i Olaus Magnus karta över Norden, »Charta marina», som utgavs år 1539. Där se vi namnet Cumbla under bilden av en kyrka. Runt bygden synes bautastenar. Längre fram

tillkom de mera detaljerade bykartorna. Sålunda kan man å Thoringskartan över Kumla by år 1699 inte bara se gårdarnas belägenhet utan än iner de fyra ståtliga Kungshögarna, varav nu endast en återstår och i svårt decimerat skick. Det övriga är använt som grustag efter byns utskiftning under 1800-talet. Men även den ekonomiska kartan från åren 1864—69 över Kumla visar oss många intressanta företeelser i bebyggelsen, vilka nu äro borta.

Med utgång från de gamla kartorna och följande de gamla vägarna ska vi ge oss ut på en färd, där vi vill lyssna till de gamla sägnerna och beskåda minnena från gångna släktleds dagar. Traktens åsar, där en gång den första bebyggelsen började, bilda fortfarande goda vägbankar åt många av de urgamla vägarna. De första stigarna följde åsens högsta och torraste del, som man ännu kan se i vårt lands avlägsna obygdor och skogsmarker. Den viktigaste vägen var väl den, som från Hallsberg gick genom Kumlabyn mot Mosjö. Där var det de forna sveakungarna red sin eriksgata och utmed den läto de hylla sig av den församlade allmogen. Kan vi inte rent av tycka oss se dem, spejande och väntande, stå där på kungshögarnas sidor, sedan härolder förkunnat kungens snara ankomst! Här kom kanske en gång de första missionärerna för att på sitt sätt röja väg för Vite Krist. Här kommer lärar under örlogstider och kurirer ridande med nyheter. I tavernor och gästgivargårdar vilade man och skötte om sig för färdens vidare mödor. Som radier stråla andra vägar ut från Kumla mot Hardemo, Täby och Hidingsta och mot Ekeby, Sköllersta och Svennevad.

Här utmed åsarna ligga de gamla byarna vars namnformer röja deras höga ålder. I närheten av byarna ligga de gamla begravnings- och kultplatserna

Vår Herrekliperingsavdelning

erbjuder Eder det största urval av
trevliga, praktiska, alltid välkomna
JULKLAPPAR

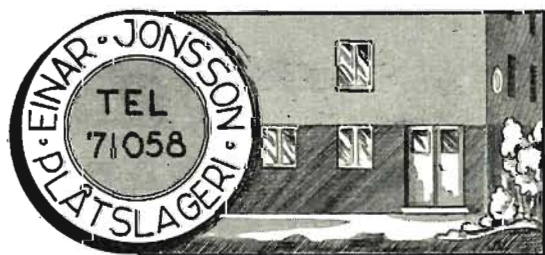
Bengtsons Herrkonfektion

från äldsta tid. Från stenålderstid ha vi två av tidens rand illa åtgångna hållkistor vid Yxhult. Här fanns en gång ett stort gravfält. Längre åt sydväst i närheten av den nya Hynnebergsfabriken finns rester av samma slags gravar. Vi kan inte låta bli att begrunda hur det ligger många årtusenden av mänskligt arbete mellan vår tid och den tid gravarna påminna om. Under den tiden har det nog också varit en pendling mellan kultur och dess motsats. Här och var i stugorna kan vi få se redskap och vapen av sten från denna tid. Jorden har gett igen vad den gömt under årtusenden. Vi måste beundra de vackra formerna och det arbete som nedlagts på framställningen av den tidens bruksföremål. Stundom ser du kanske egendomliga skåror och urgröppningar, som ej harmoniera med redskapets egentliga form. Ack, det är någon i senare tid, som sökt bota sin sjukhet i magen eller sin tandvärk med att ta in avskavt pulver från dessa fynd. De gamla hade sägner, om hur åskguden Tor slungat dessa stenverktyg, vilka tänktes besitta magisk kraft. På samma sätt var det väl med de gamla offerkällorna, vilkas rykte kanske var befast sen stenåldern. Så stark var tilliten till deras undergörande kraft, att de första kristna budbärarna ej kunde ta bort sådan urthero ens genom källornas helgande för kristen kult. Ännu leva personer som varit med om att gå till någon källa midsommarnatten, Johannesnatten, och »dricka märg i ben». Då hade man stuckit ner ungbjörkar i ring runt källan, satt ut bänkar kring den och klätt med ängens blommor. Och vid 12-slaget var källans kraft som störst! Man drack sig styrka för hela det kommande året. Och ungdomarna samlades efteråt på den närbelägna lekplatsen att under lek och glam invänta solens uppgång. Sådana källor ha vi på många håll i socknen. I Sännersta ha vi Kapellkällan eller Kappala, där man så sent som 1918 vid rensning fann gamla kopparmynt, som offrats. I Vallersta fanns en källa omkring hundra meter från vägen, nära bäcken. Källan har flitigt anlitats förr. Den är borta numera. Sedan bäcken fördjupats springer ådern upp i bäcken. Vid Elvesta fanns Sankta Evas källa på Sörgården nära Kullgården och intill Romarebäcken. Den sinade för alltid när ett tegelbruk vid Elvbron tog upp lergravar i närheten av ån. Stene brunn hette förr Äggakällan på grund av vattnets egendomliga lukt. På slutningen av Lekebacken invid vägen Hjortsberga—Blacksta ser man ännu Gåsakällan. En annan sådan midsommarkälla fanns i Säbylunds park ute vid Arnsudden. Den var mycket populär för en hundra år sen. En källa, som även besöktes Valborgsmässaöften var den ett stycke söder om Tynninge belägna Oxöga källa. Den hade dessutom den förträffliga egenskapen att kunna bota sådana sjukdomar som tandvärk och svullna ben, ja t. o. m. blindhet. Strax utanför Blacksta finns en bykälla nära bron (över ån). Den har troligen ej varit av samma slag som de förutnämnda, men har sin stora betydelse genom att, enligt sägnen, en fjäderbolster skall vara nedgrävd i dess botten, för att bevara trakten från översvämning. Mitt emot i själva vägkanten finns en

järnkälla, som förr lär flitigt ha anlitats av officerarna på Sannahed.

En annan art av folktro möter oss i sägnerna om drakeldarna och i skattsägnerna. De tycks oftast lokalisera till något bronsåldersröse. Det är klart, att dessa stora rösen vållat många gissningar och funderingar i gångna tider. Kanske har någon också velat skydda det de själva trodde sig kunna finna där, genom att tala om drakeldar och övernaturliga företeelser vid gravrösen. På vägen mellan Blacksta och Sannahed låg förr i tiden i en tallunge Säger-Anders lilla stuga. Intill stugan fanns en gruskulle efter ett röse, som nu ramponerats. Där brann det drakeld om nätterna, och det påstås att där skall fordom ha funnits en hednisk offerplats. Det var med bävan folk gick där förbi, sen det var kväll, och helst såg man åt annat håll, för att slippa se drakelden, berättar en sign. i Nerikes Allehanda (d. 20/11 1930). Annars funnos de, som menade att en drakeld bara syntes vart hundra år. Kunde man hinna fram, innan den slocknade, och hålla en stålbit in i lågan, blev stålet till renaste guld. Där drakelden brann, fanns en skatt gömd, och en gamling har berättat om, hur två gubbar i Yxhult på 1850-talet sökte komma åt en sådan skatt. Drakelden syntes vid ett röse på S. Yxhults ägor. Gubbarna gick tillväga med stor omsorg. Efter fyra dagars tungt arbete fick de syn på en blank kista. Nu gällde som regel vid all skattgrävning att kunna tiga som muren. När gubbarna efter två dagars ytterligare arbete nära nog hade kistan uppe, hände något obehagligt. Två jättar kom och ställde sig att se på dem, och den ene jätten frågade: »Vilken ska vi ta först?» Den andra jätten svarade: »Vi tar den först, som har den röda pikullamössan». Förskräckt ropade gubben med mössan: »Det skall I intel» och tog till att springa. Men därmed sjönk kistan och allt försvann. Djurklou har i sina sägner berättat en liknande historia från samma plats om en Hjortsbergabo, som gått vilse och såg en drakeld i skogen nära Yxhult. Stora bronsåldersrösen finns även vid Kjättskede, på Arnsudden vid Säbylund och ståtligaste av alla, det på Lekebacken vid Hjortsberga. Skattsägner berättas också om Gullkronebacken i Vallersta, där en gullkrona skall ha funnits, som av trollen flyttats till Ekeby fly (Ekeby-mossen), där den ännu lär ligga. Även Lundsbacken nära Hjortsberga har sin skattsägen, och Ballerstaskogen har haft drakeldar i Stenrösen enligt en uppteckning av A. Brevner 1928.

Där vi följer de gamla vägarna, träffar vi också på en annan art av rösen de s. k. hackhemsrösen. Om deras ursprung vet man ej stort mer, än sägnerna förnämla. Sådana rösen påträffa vi i Örstaskogen, i Korstahultsängen, i Vallerstaskogen på Baggetorps ägor och i Hörstaskogen mellan Åsavägen och Kräcklinge gränsen samt på Sännersta Mellängård. Strax söder om den nya Hynnebergsfabriken finns några andra rösen, som äro omkring 40 m. långa och c:a 1½ m. höga, något högre vid ändarna. Utanför dessa ligga bågformade eller halvcirkelrunda rösen, som omsluta det långa rö-

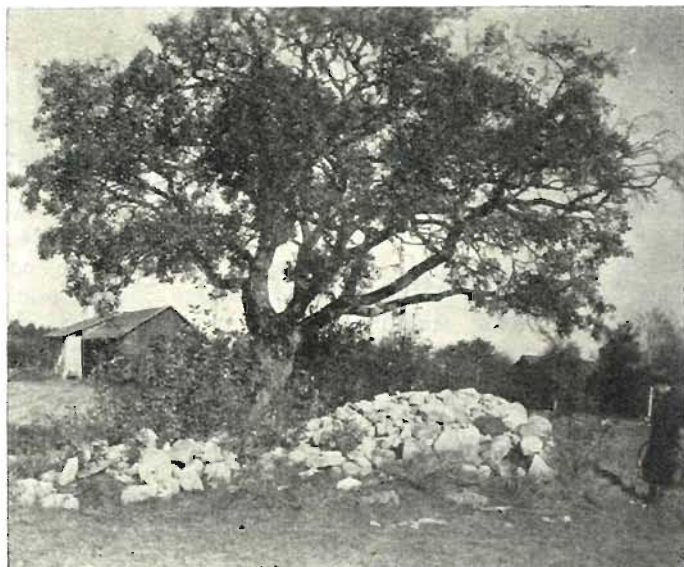
EINAR JONSSONS PLÅTSLAGERI

Mossbanegatan 47

Tel. 71058, Kumla

Utför alla slag av Byggnadsplåtslageri, Ventilations- o. Fläktanordningar samt för övrigt alla slag av beställningsarbeten och Takstrykningar

Köper och säljer begagnade maskiner. Kaminer för ved- och sågspånseidning

Den fridlysta getapeln vid Hynneberg

set. Här är det kanske frågan om forskansningar från krig eller upprorstider? Liknande rösen kan iakttagas på flera ställen. Sägner om ett krigsslag, som skulle ha ägt rum i skogsslutningen, berättas av en del orsbor. Jättestora stenblock i samma terräng, jäva varje antagande om odlingsrösen.

Någon har och det med stort skäl kallat Lekebacken för Närkes mest stämningsfyllda fornminnesplats. Där finns det förut nämnda stora bronsåldersröset, en ståtlig domarring, ett järnålders gravfält och en ormgran, som anses höra till kultplatsen. På slutningen åt öster och söder låg i urgrå forntid byns hyddor, som ej nödvändigt behövde vara så torftiga, trots att de ej voro byggda som vår tids gårdar. Högst ligger domarringen, nio kraftiga stenar i en vid krets. Den största stenen står längst i norr och de båda minsta på var sin sida om öppningen rakt i söder. Forskarna framhålla, att domarringarna ofta restes i närheten av ett viktigt vägskäl. Nedanför backen korsas vägen Alm-Torp-Säbylund av den gamla vägen från Blacksta mot Tynninge. Båda äro utsatta på de äldsta kartorna. Domarringens form såväl som platsens läge, talar rätt väl för att här varit en tingsplats, och vårt sinne tjasas av tanken på vilken ståtlig syn det måste ha varit, när lagman och nämnd och tingsmenighet här stod samlad under bar himmel med vid utsikt åt alla håll. Från samma tid och ända fram till bygdens kristnande var här byns gravfält, varom närmare 100-tal gravkullar talar. Någon av kullarna har en enkel krans av stenar. Kanske har det funnits flera gravar som försvunnit genom markens röjning. Här står också ormgranen, vilken tycks växa sakta, ty tillfrågade äldre personer anser sig ej under sin tid ha iakttagit någon nämnvärd tillväxt hos granen. Gravfält av liknande slag finns också delvis bevarade vid Elvestakullarna, i Kumlabyn och

möjligen vid Örsta kullar (Korsberg). Även vid Vikatorp har gravfynd antecknats. Ett par hundra meter väster om Lekebacken ligger på en kulle, vanligen kallad Lundsbacken, en kvadratisk inhägnad av stora stenblock. Varje ända är 20 meter. Inhägnaden bildar liksom en sadel över den branta kullen. I sägner kallas den Hjorvardsborg. Djurklous sägen om den, påminner starkt om vad som berättas om Ljungby horn och pipa. De gamla berättas om det mystiska karltokiga kvinnoväsen, som här skulle ha sitt tillhåll. Än kallas hon Lunta-Ingeborg, än Lundsbacka-Ingrid. Fornforskare anse det troligare att det här är fråga om en offerlund, som hörde till kultplatsen på Lekebacken.

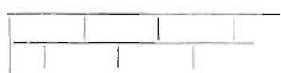
Av ovanliga träd bör här även nämnas det gamla päronträdet i Södra Sanna. Trädet anses ha stått där sedan medeltiden. Den gamla fridlysta getapeln i Hynneberg är också värd att komma ihåg, då den påstås vara Nord-Europas största. Virket av detta trädslag användes fordoms till pipskaft och finare svarveriarbeten. Ända sen äldsta tider har getapelns blad använts till att färga garn gulgrönt. Växtens latinska namn är *Rhamnus cathartica*. Vid Korstall söder om Kumla by fanns förr i tiden en gammal tall i vägskälet. Här kunde man bota sjukdomar t. ex. tandvärk. Man petade sig i den värkande tanden med en sticka och stack denna in i en springa i tallens stam. Då fick tallen övertaga tandvärken. Trädet är borta för länge sedan, men minnesgoda åldringar påstå, att det var fullt med instuckna spikar och stickor i barken.

Från slutet av järnåldern ha vi på många håll i vårt land bautastenar med eller utan runinskrifter. Många sådana ha under tidernas lopp kanske hamnat i broar och murar eller rent av slagits sönder. Kumla har endast en runsten bevarad, den s. k. Vestastenen. Den är belägen vid vägen mellan Hjortsberga och Yxhult, just där den gamla Tynningevägen vek av upp mot Vestaskogen. Stenen har tidigare stått vid ett kärr längre upp i backen, berättar Hofberg i sin Närkesbok. På 1860-talet flyttades den till sin nuvarande plats. Den är av kalksten och är rätt enkelt utförd. I en båge står att läsa: »(Fader) gjorde sten efter Thorburn son sin». Om man räknar c:a tre släktled på vart århundrade, ligger det omkring trettio släktled mellan bygdens söner av i dag och den unge man, som här fick sitt namn bevarat till vår tid.

Ungdom, som, beundrande eller likgiltigt, betraktar dessa minnen äro dock arvtagare av vad släktens föregångare sen stenålderns tid åstadkommit. Inte alltid är det materiella arvet störst. Lag och rätt i Sverige har vid de gamla tingsplatserna utformats sats för sats och antagits och sedan ur minnet framsagts av lagmannen, tills omsider dessa lagar sammanställdes och nedskrevos till en för hela landet enhetlig Sveriges lag.

Det går som en sammanhängande linje genom årtusenden från stenålderns släkten fram till vår tid, och vad vi ha är ett arv, som förpliktar, som vi ska förvalta och omsider lämna nya släkten att övertaga.

Han fyllde 60 år – och fick pension

Lägg själv grunden till en tryggad ålderdom genom en pensions- eller livförsäkring

lock vare sin omtänksamhet att i yngre år skaffa en PENSIONS-FÖRSÄKRING, som genom fördelaktig årlig inbetalning ej blev betungande

Ring upp ALLMÄNNA LIV-ODENS

repr. i Kumla och begär offert!

Gustaf Hagsjö, tel. 703 90

Herbert Widén, tel. 704 85

Adolf Andrén dirigerar

På kamratträff

med Adolf Andréns sista
skolklasser i Hjo

Av Nils Helander

Vilken är vårt lands vackraste stad? Under mina pojkår fanns det statistik på, att Hjo var den hälsosammaste staden, tätt följd av det lilla Gränna. Det ligger säkert ingen överdrift i påståendet, att båda är våra vackraste och mest idylliska sommarstäder, där de ligga på var sin sida om Vätterns blåa vatten »med röding i», som en versmakare en gång skrev.

Hjo levde förr ett högt liv på sin förnämliga badpark. Den var känd vida omkring och fick varje sommar mottaga ett tusental badgäster, en del även från utlandet. Sommar efter sommar återkom bl. a. den kände finske statsmannen Leo Mechelin. Ett markant societetsliv förekom, vilket nådde sin kulmen under de stora festligheter, som sammanslutningen »Nytta och Nöje» anordnade till förmån för badbetjäningens pensionskassa och fria bad för sämre lottade medmänniskor.

Vid Hjo Bad skulle allting vara up to date. Härför

svarade »kungen» i Hjo, alias grosshandlare Helmer Sjöstedt. Han gjorde verkligen skäl för namnet kung, ty han inte blott styrde och ställde med badanstalten som han ville, utan han regerade även staden suveränt. Han motsatte sig all industri, som kunde förfula staden. När på sin tid Vulcans tändsticksfabrik gjorde ansatser att förlägga sin tillverkning till Hjo, motsatte sig »kungen» detta bestämt. Och därvid blev det, ty hans ord var verkligen kungorsord. Eljest låg Hjo bra till för denna industri. Åtminstone under mina ungdomsår fraktades det aspvirke från Ryssland, som användes till tändstickorna, med båt kanalvägen till Hjo, varifrån det vidarebefordrades med järnväg till Tidaholm. Med tändsticksindustrien skulle Hjo förlorat sin idyll. Även om Hjo i och med avslaget fick nöja sig med en blygsam placering i städernas långa rad, så bevarade staden sin tradition av typisk hantverksstad, och jag skulle tro, att hjoborna är »gamle kungen» tacksam

Torget med kyrkan och stadshuset

Gamla Långgatan mot Jönköpingsvägen

MEJERIPRODUKTER

av högsta kvalité försäljas i egna butiker och hos återförsäljare

Kumla-Ortens Mejeriförening

Mejeri: TELEFON 700 33, 8—12 fm., 5—6 em.

Andréns »sista elever« 1946
(De flesta återfinnes å bilden av barnkören)

för hans konservatism. Ty konservativ var han till ytterlighet. Någon opposition var inte tänkbar. När på sin tid den 100-gradiga röstskalan utbyttes mot den 40-gradiga, vädrade oppositionen andra tider. »Kungen» visste dock, att även med den 40-gradiga skulle hans regentskap bli oförändrat. För att möjliggöra detta delade han upp sin omfattande affärsrörelse på sina närmaste män, som han kunde lita på lika bra som på sig själv. Vid ett stadsfullmäktigeval kunde han räkna med 40 röster från vardera bryggeriet, spritbolaget, badanstalten, järnvägen, rederibolaget Hjo-Hästholmen, spannmålshandeln, bankerna m. fl. Det var omöjligt för smårösternas folk att göra sig gällande, även om apotekarens och provinsialläkarens 40 röster var en god tillgång. När vid förra världskriget valsättet fullständigt demokratiserades, tröttnade »kungen» och drog sig tillbaka till privatlivet. Genom Kreugerkraschen gjorde han stora ekonomiska förluster, vilka hårt pressade honom det sista årtiondet av hans liv. I stadshusets sessionssal ser man på en utomordentlig målning gamle »kungens» bistra men karaktäristiska drag. Han var en stilig karl, utomordentligt representativ, en härskarnatur visserligen men han älskade sin stad som ingen annan.

Stadsborna redde sig tämligen bra, även om inkomsterna ej var så mycket att yvas över. Vättern var frikostig och bjöd på allehanda fisksorter. Vår och sommar kunde man ta sitt metspö och i hamnen meta upp ett knippe med härliga abborrar och mört. Hade man god tid »gav man sig ut på Vättern» och

det ville till mycket otur om man inte fick en eller annan glänsande röding på svirveln. Rödingen kostade inte mer än 60 öre kg. och laxen 1.20. Den läckra siklöjan såldes oftast för 15—20 öre tjoget.

Hjoberna vårdar väl om sin stad. Kommer man till staden en sommardag, förvånas man över hur snyggt och propert allt ter sig. Traditionen upprätthålles. På »kungens» tid fick det efter torgdagens slut ej finnas minsta papperslapp på gatan. Polisen hade stränga order att hålla efter fastighetsägarna, och det var ej ovanligt att se dessa på söndagsmorgonen i färd med att göra en extra putsning av gatan.

Till denna lilla stad kom Adolf Andréén i början på 1890-talet som folkskollärare och organist. Det dröjde inte så länge förrän han blev stadens mest populära person, lika omtyckt av skolbarnen som deras föräldrar. Aldrig hörde man någon kritik av hans göranden och låtanden. Och ändå införde han mycket nytt i undervisningen och pressade sina elever till det yttersta. Han hade en underbar förmåga att räkna till för alla, och det vill inte säga lite med tanke på dåtidens stora dubbelklasser i B 1-skolan. Vilket oerhört arbete ägnade han inte åt att bl. a. skola sina elever i sång och musik men så var ju hela mannen en sångare och musiker av Guds nåde.

Alltsedan jag för snart 30 år sedan lämnade min hemstad, har jag minst en gång om året återvänt dit. Det är egendomligt vad det är mycket, som binder en samman med sin barndoms och ungdoms stad. Här har man haft sådana upplevelser, som man minns när allt

EN FÅTÖLJ och
LÄSLAMPA är både praktisk och trevlig JULKLAPP!

Köp dem i

Danielssons Möbelaffär

KUMLA Telefon 701 49

*Adolf Andréns sista
barnkör i Hjo 1902*

annat är glömt. Hur ofta längtar man inte att återse Vättern. Ingenstans ger denna mångomsjungna sjö ett så outplånligt intryck som från Hjo med Omberg rakt österut. Verner v. Heidenstam har i följande ord tolkat sina intryck av Vättern: »Även med förbundna ögon och utan vetskap om var jag befunde mig, skulle jag genast kunna skilja Vätterns vågskvalp från alla andra sjöars. Vågorna träffa stranden ojämna och snabba och sjunka tillbaka utan rossling och suckan men med en hel yster liten melodi av kluckande eller sakta småsjungande ljud. Det finns hela tiden en viss återkommande tonskala nedifrån och uppåt, och sedan åter nedåt, men innan den fullt hunnit avslutas, instämmer redan nästa

brådslande vågslag. Det gör mig längtande i sinnet, när jag lyssnar till denna sorglöshetens lek. Djupt i det källklara vattnet ser jag de slemmiga rullstensblocken, och sjöns blånad och de höglänta kusterna föra mina tankar till Odyssevs örike i det sydliga havet. Det vilar över Vättern en storhet i linjerna och en ljus öppenhet, som annars sällan möter oss i våra bygder».

Jag satt en sommarkväll förra året och lyssnade till vågskvalpets rogivande melodier vid Vätterns strand. Det var som om det inte vore sant, vore en dröm från långt förfarna tider. Stenen ett tiotal meter från land, som vi använde som solplats vid baden, låg kvar på samma plats och slickades av de små dyningarna, all-

Parti från Hjo hamn

Vägen till Strandbadet

HJ. MODINS KLACKFABRIK

Elvesta, Hällabrottet

Tel. Örebro 720 79

Tillverkning av
L Ä D E R K L A C K A R
såväl Dam, Mans och Barn

P O M P A D U R K L A C K A R
alla slag

Regeringsgatan, kyrkan och prästgården

deles som förr. Barndoms- och inte minst skolminnena passerade revy. Den ene kamraten efter den andre såg jag framför mig. Hur hade det gått för dem på livsvandringens långa väg? För flera av dem hade inte vandringen varit så lång. Ett par hade som sjömän inte återvänt, och några hade ryckts med i den stora emigrationsfloden. Men alla de andra . . . Jag skulle vilja träffa dem och leva bland dem, om så bara någon kort liten stund. Omöjligt! Varför är det omöjligt?

Det var inte omöjligt. När jag nästa gång återsåg min fädernebygd, gick drömmen i verklighet. Det var den 25 maj i år, och Hjo var vackrare än någonsin. Liksom ett trollslag hade den nära tropiska värmen förvandlat naturen i en blomsterprakt, vars tjusning var obeskrivlig. Från olika delar av vårt vidsträckta land samlades kamraterna från 1900—1902 års avgångsklasser vid Hjo folkskola till en alla tiders »kamratträff». Spänningen var givetvis stor inför återseendet av de 35 kamraterna, av vilka många ej träffats på 30—40 år. Med de flesta hade livet farit rätt varligt fram, varför igenkännandet ej mötte någon svårighet. Några var dock mera märkta av tidens tand eller fått en kroppshydda, som alltför mycket avvek från skoltidens smärta linje, och därigenom gjorde igenkännandet mera problematiskt. Vår småskollärlarinna, »träffens» hedersgäst, såg lika ung ut som de yngsta av oss. Men så har ålderskillnaden mellan lärarinnan och hennes första elever aldrig varit markant. Ty fröken Lisa Gustafsson var knappt 17-årig, då hon tog hand om oss i det lilla skolhuset vid Hjo-ån. Hon försäkrade oss, att det fanns ingen klass under hennes långa tjänst som hon så väl minns som vår. Hon kunde än i dag peka ut våra platser i den gamla skolsalen.

Många av kamraterna var egna företagare, hade i regel bildat familj och hade både barn och barnbarn. Änkornas antal var förvånansvärt stort, vilket var ett synbart bevis för att kvinnorna i regel överlever männen.

Vad gör man vid en dylik »kamratträff»? En särskild kommitté hade gjort upp ett synnerligen lockande program, så att några »döda punkter» fanns ej. I

mångt och mycket karaktäriserades det naturligtvis av gemensamma skolminnen. En av deltagarna berättade under en halv timma sina minnen från skol- och ungdomstidens Hjo. Han berättade om lärarna, framförallt då om Adolf Andrén, som lämnat ett outplånligt minne efter sig. Vidare skildrades förhållandena i den lilla Vätterstaden, när den var mer än nu en idyll, utan vattenledning och elektriskt ljus. Man fick hämta vatten vid en pump å torget, där det ofta blev en rätt lång kö, eller också hämta upp ur Vättern, vars vatten isynnerhet under den varma årstiden var föga drickbart. Som varje annan stad hade även Hjo sina original. En av dessa bar namnet »Bondadel». Gav man honom en cigarettstump, så började han gala som en morgonpig tupp. Fick han en hel cigarr, var han den lyckligaste människa på jorden. Då klappade han sig på länderna och gol, så man trodde att han aldrig skulle sluta. Tant Ulla hette en gammal gumma, som tyckte mycket om blommor. Hon bakade karameller, men så många av dessa sålde hon inte utan gav dem i stället till oss skolbarn, som kom till henne med prästkragar och förgätmigej. Hon såg alltid belåten ut, när vi kom med de vackra blommorna, och jag hoppas så innerligt att hon hade glädje av dem. Men nog stal de bort mycket syre för gumman i det lilla rummet för att inte tala om all den tid som gick åt att sköta om växthuset.

Kamraterna i Hjo hade flitigt övat in en del sånger, som Andrén lärde dem för 45 år sedan. När man såg dessa kamrater samlade vid pianot, glömde man med ens tid och rum och förflyttades till gamla skolhuset vid Sandtorget, till skolsalen och såg flickorna och pojkarna vid orgeln omkring Andrén, och hörde sången:

»Var doftar en blomma så skön, så skön,
 Var sjunger en fågel så nöjd,
 Var porlar en källa så ren,
 Så klar ned från klippiga höjd,
 Var fläktar väl vinden så mild och sval
 Som i min hemlands dal.»

Idyll från Badparken

Einar Wigrell Målerifirma
 KUMLA Tel. 70233

UTFÖR SÅVÄL FINARE SOM ENKLARE MÅLERIARBETEN

Abacken

(Till vänster dr H. Setterboms föräldragård)

Den ena sången avlöser den andra, alla, ack så kära. Man kände sig gripen på ett alldeles särskilt sätt. Det var inte bara våra ögon, som kändes fuktiga, utan till och med serveringsflickorna fångades på ett ovanligt sätt av den djupa stämningen. Vid den gemensamma supén, med den läckra Vätterrödingen som specialrätt, berättades skolminnen med omväxlande allvar och humor. Alla betygade sin glädje över att på detta sätt få komma tillsammans och få uppleva något, som aldrig glömmes. Man var fullt ense om ett nytt kamratmöte 1950.

De hädangångna lärarnas gravar å Hjo kyrkogård besökte man i samlad skara på söndagsmorgonen och smyckade dem med blommor. Även Andréns grav i Örebro ihågkoms med blommor. I sept. hade jämt 10 år förflutit, sedan han bäddades till griftero å Olaus Petri kyrkogård.

Hjokamraterna visade stor generositet. Sent på lördagskvällen bjöd man på extra bio, då man visade stadsfilmen, upptagen vid 350-årsjubileet 1936, och på söndagsfm. ordnade man med bilutflykt till grannsocknens kyrka, Norra Fågelås, där samtliga övervar gudstjänsten.

Parti från Södra vägen

Efter denna fortsattes med bil till det närliggande herresätet Almnäs och vidare Hökenåsvägen mot Grevbäckes kyrka och åter till Hjo, där kyrkkaffe väntade. Och därmed var kamratmötet slut, sedan alla blivit väl omklappade, och värdarna entusiastiskt hyllats. Här och var hörde man: På återseende!

Ett halvår har gått men då och då upplever man kamratmötet på nytt och hör någon av de kära skolsångerna, inte minst denna:

»I glädje och smärta du är mig så kär.
Dig älskar mitt hjärta båd fjärran och när.
Där moder så ofta har vaggat till ro.
Mig kärt är att vara, mig ljuvt är att bo.
Hem, hem mitt kära hem!
O, fosterbygd i nord, o, fosterbygd i nord.»

Kumlanyheter 1895

Påskafiton 1895

höll tandläkare Aug. Borelius politiskt föredrag i Natanael, därvid uttalande gjordes för lika rösträtt

Kumla Handels A.-B.

redovisar för 1893 en nettobehållning av 2.677 kr., »hvaraf föreståndarens 20 % först afgå».

Utdelningen bestämdes till 7 %.

Byggnadsverksamheten i Kumla

fortfar, tack vare den därför lämpliga väderleken. Utom ett större hus har i år uppförts eller håller på att uppföras 10 st. boningshus, en snickerifabrik, en mek. verkstad m. m.

Okynniga pojkar

i Kumla ha under fanjunkare Egnells och hans makas resa till Stockholm passat på tillfället att slå ut 34 fönsterrutor i makarnas boningsrum, beläget strax ovanför Kumlaby, omtalar en notis från nov. 1895. Några pojkar ha även brutit sig in i Yxhult och tillgripit krut, som av dem använts vid skjutning. Pojkligorna äro varnade och de största lymlarna ha erhållit kroppsgaga.

Varning.

»De ungdomar, som ha för vana att störa logen »Göstas Minne» vid dess möten, och även skolläraren på platsen, torde, för undvikande av obehag, upphöra därmed, eljest viddages lagliga åtgärder.» Logen »Göstas Minne».

Det torde ej vara så allmänt känt, att »Göstas Minne» var en godtemplarloge i Brånsta på 1890-talet. Den ofredade skolläraren var A. P. Stenström.

Välkomna och köp

blommor till julbordet!

Beställningar av kransar
och buketter mottagas

Fylsta Handelsträdgård

ERNST ERICSSON

Telefon 702 53

Hur läsarprästen

skaffade kumlasmåbrukaren helgfrid

Av Waldemar Willén.

Min år 1919 avlidne far, kyrkoherde i Edsberg och Hackvad, var i sina yngre år komminister i Kumla. På den tiden — i början på 1890-talet — var Kumla knappast mer än ett bysamhälle. Men redan då fanns det, som någon uttryckte sig, »en skomakare i varannan stuga», så att Kumla med tiden blev ett centrum för svensk skoindustri, är ju med hänsyn härtill inte så märkvärdigt. Detta i förbigående. För övrigt utgjordes befolkningen i Kumla socken mestadels av småbrukare och arbetare.

På 1890-talet trafikerades inte landsvägarna som nu för tiden av bussar och bilar. Man använde sig vid sina färder uteslutande av de gamla hederliga hästskjutsarna. Cykel hade bara en och annan »rik matador» råd att hålla sig med. Så åkte man inte efter häst, fick man hålla till godo med att vid förflyttning från ort till ort använda sig av »apostlahästarna». Såvida man inte ville kosta på sig tågbiljett.

Nykterheten var det inte så värst välbeställt med. Brännvinet var lättåtkomligt, »oransonerat» och ytterst billigt i förhållande till nuvarande priser. Och med upplysningen och hyfsningen var det heller inte så mycket bevänt på den tiden. Brännvinet blev därför på den isolerade och »ödsliga» landsbygden en kär och efterlängtd stimulan och glädjespridare. Till helgen skulle man i vart fall ha sin »liter» hämtad hem från Örebro, om man också inte annars i vardagslag hade tillfälle att ägna sig alltför hängivet åt dyrkandet av Backus och då festade man om och tog skadan igen för tristessen under söckendagarna. Att det inte alltid blev mycket bevänt med helgfriden i det hem, där familjefadern skulle ha sin »florskiva» om söndagarna är ju begripligt.

Särskilt svårt var det för en småbrukarfamilj någon km:s väg från komministerbostället i Vesta att få helgfrid om söndagarna. Ty när lördagen kom, spände alltid familjefadern sin ägandes häst för trillan och gjorde sig något ärende in till Örebro. Och i sta'n gick han sedan på »krogsväng», tills han blev ordentligt dragen, och när han så i sitt upprymda tillstånd kommit hem och redan på lördagsaftonen »gjort livet surt» för hustru och barn, började han berusa sig på nytt på söndagsmorgonen ur den från sta'n medförda brännvinslitern. Och så blev

hela söndagen ett enda martyrium för hustrun och barnen. Ty denna småbrukare hade ett ovanligt dåligt ölsinne, som det heter, ehuru han annars i vardagslag i nyktert tillstånd var en synnerligen skötsam och beskedlig och godhjärtad man och öm mot de sina och omtänksam, när det gällde deras väl. Och det var just det sorgliga, att en dylik annars så präktig karl skulle

Han hade dåligt ölsinne

förstöra helgfriden för sin familj med sitt Backdyrkande. »Om han bara glömde bort att köpa brännvin med sig hem en endaste lördag, så finge vi då åtminstone frid och ro den sönda'n» brukade småbrukarens hustru säga, när hon ibland klagade sin nöd för far.

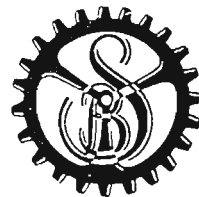
En lördagsafton på eftersommaren hade far för en

Hos

BRÖDERNA SANDBERG

får Ni fermt expedierat och reelt lagat i allt vad som hör till motorbranschen

TELEFON 701 13

FULLSTÄNDIG MEKANISK VERKSTAD

Oljor, Tillbehör, Svetsningar

Cylinderborrningar

del viktiga ärendens uträttande besökt Örebro. Han hade rest med tåget och var nu på promenad hem från Kumla station. Som han nu gick vägen fram, blev han plötsligt upphunnen av ovannämnde småbrukare, som kom åkande med sin hästskjuts på hemväg efter sitt sedvanliga lördagsbesök i Örebro. »Får jag åka med en bit», ropade far, när skjutsen passerade förbi honom. Lantmannen höll in hästen med ett ryck. Säkert blev han mäktat förvånad över fars begäran. För inte kunde han ha tänkt sej, att pastor Willén skulle vilja åka med en berusad person. »För allan del», svarade han emellertid, »vill pastorn hålla till godo med mitt enkla och anspråkslösa åk, så — —». I nästa ögonblick satt far vid lantmannens sida, och färden gick vidare. Lantmannen pratade om ditt och datt, forcerat och lite osammanhängande, som druckna individer för sed hava. Far satt mest tyst och lät honom prata på. Men plötsligt sade han:

— »Och nu tänker ni förstås fira helgen i morgon — eller hur?»

— »Om jag tänker fira helgen», svarade småbrukaren. »Jo, var lugn för det, pastorn! Men inte med att gå i kyrkan — ja, ursäkta mej, att jag säger, som det är — utan med att ta mej några rejäla dragnaglar ur flaskan jag har köpt i sta'n. Då får man ett gott och glatt humör, och tiden flyr som ett ess.»

Och småbrukaren drog upp en brännvinsbutelj ur innerfickan på sin kavaj. »Här ser pastorn själva hälsan och saligheten», lallade han. »Pastorn skulle pröva på själv, så fick han känna.»

— »Vad ska' ni ha för flaskan», frågade far. »Jag bjuder tredubbla priset mot vad ni gett för litern.»

Småbrukaren tittade på far, som om han inte trott sina egna örons vittnesbörd. Läsarprästen tog honom på orden och passade tillfället, kantänka! Han ville köpa brännvinet. Och hålla fest i morgon efter gudstjänsten i kyrkan. Han var ju inte en bit bättre själv än de, som han brukade gnata på, för att de tog sig en hjärtestyrkare då och då! Men sak samma. Vad angick det honom? Äntligen fick han mål i mun. Och snikenheten och penningbegäret tog ut sin rätt.

— »N-ja-a», drog han på orden, medan han betraktade far med knipslug blick, »brännvinet är en begärlig vara för oss lite var. Men säljer jag det till pastorn, så blir jag ju utan söndagsglädje själv. Men vill han ge fyrdubbelt mot inköpspriset, så låt gå i alla fall!»

Far betalade genast utan att pruta den begärda summan, varefter han fick ta hand om brännvinsbuteljen. Med ett belåtet grin stoppade småbrukaren pengarna i sin stora läderpung. Han hade gjort en god affär och kunde ju förresten taga skadan igen nästa söndag.

— »Ja», sade far, i det han vägde flaskan i handen, »nu är alltså brännvinet mitt, och jag får väl göra, vad jag vill med både det och flaskan — eller hur?»

Småbrukaren skrattade. »Det var väl också en fråga. Han har ju betalt rejält för sej, vet jag, och då så —.»

— »Vill ni vara snäll och hålla in hästen, så att jag får stiga ner på vägen ett slag», sade far.

— »Jaså, pastorn tänker redan prova varan», log småbrukaren, i det han lät hästen stanna. »Men då glömmer han väl inte te bjuda mej på en köpesup.» Och med begärliga och förväntansfulla blickar följde småbrukaren far när han steg av åkdonet med flaskan i handen. I nästa ögonblick hade far lyft brännvinsflaskan högt över sitt huvud. Med kraft slungade han flaskan mot en invid landsvägskanten befintlig sten,

Han vägde flaskan i handen

så att glasskärvorna yrde och brännvinet i en rännil flöt ner i det gyttjiga diket.

Småbrukaren stirrade som förhäxad på far. Det ryckte och arbetade i hans käkparti. Munnen omväxlande öppnade och slöt sig. Men det dröjde en stund, innan han äntligen fick mål i mun. »Ä-ä pastorn — bleven från — vettet», kom det äntligen stötvis och i stammande ton från honom.

KUMLA STADS ELVERK

Kontorstid:

Vardagar, utom lörd 9—17, Fredagar 9—18, Lördagar 9—13

TELEFON 709 80. Förestånd. personligen 700 94

FLYTTNINGAR och NYANSLUTNINGAR

skall anmälas till Elverket

Men då rätade far på sig, gick tätt intill vagnen och såg lantmannen stint i ögonen, i det han i lugn och fast ton yttrade: »Ser jag ut, som om jag mist förståndet tycker ni?»

— »Ne-nej», stammade den av överraskning och häpen undran alldeles överväldigade mannen. »Dä-dä vill jag nu inte precis påstå, att pastorn gör. Men varför i all världen gjorde han på det viset? Det begriper jag inte.»

— »Jo», svarade far i allvarlig ton, »det skall jag säga er. Med pengar, som Gud anförtrott åt mej att användas till hans rikets befrämjande och mina medmänniskors bästa, har jag nu åt både er själv och åt era stackars anhöriga köpt den helgfrid, som ni på långliga tider inte förmått unna varken er eller dem tack vare den djävulens dryck, som människorna kalla brännvin. Och nu — tack för skjutsen — och adjö! Nu går jag resten av vägen hem. Bäst, att ni i ensamhet övertänker vad Gud nu låtit ske samt de ord, som han ingav mig, sin tjänare, att säga till er. Och kom ihåg, att Gud låter inte gäcka sig!»

Någonting så underligt hade inte vår lantman varit med om förr. Nog hade han haft för sig förut, att »läsare» var enfaldigt och skenheligt pack, som bara gnatade och pratade utan att mena något med sitt gnat och prat och som i själva verkét inte var annorlunda eller på minsta vis bättre än vilken som helst av dem, som de brukade varna och förmana i tid och otid för deras gudlöshets skull. Och nu hade han sett »läsarprästen» göra en visserligen kanske ringa men i alla fall god och osjälvisk och uppoffrande gärning för hans och hans kära anhörigas skull. Folk brukade ju annars i allmänhet hellre »lägga sten på börda» än på osjälviskt offrande sätt försöka lätta på sin nästas livsbörda, om än aldrig så litet. Den bittra erfarenheten hade åtminstone vår vän småbrukaren ofta fått göra. Och hans inställning till livet och människorna hade därför med tiden blivit hård och bitter. Och nu kom »läsarprästen» och lät, så att säga, en glimt vårsol falla in i hans skugghöljda sinne. Han kände sig rörd. Och han var, som förut nämnts, ingen »dålig karl» utan i stället i grund och botten en bra och skötsam man, fast spriten ju ibland gjort, att han blivit »som en omvänd hand». När nu vår småbrukare hunnit nyktra till och bli sig själv igen, började han tänka över det underliga, som skett, när »läsarprästen» köpte hans söndagsliter till överpris bara för att sedan krossa den mot en sten vid väggkanten. Och efterhand insåg han, hur väl »läsarprästen» ville både honom själv och hans kära och, hur illa han ditintills handlat mot de sina, när han genom sitt dyrkande av Backus berövat dem deras helgfrid.

Aldre årgångar av Kumla Julblad

önskas köpa. Några ex. fr. 1936, 1941 och 1944 finnas ännu kvar hos utgivaren å Kumla Tryckeri.

Lasse-Maja

Ett Kumlaminne från 1860—70-talet.

För Kumla Julblad av framlidne

Erik Jonsson, Ekeby.

Det är inte om stortjuven Lasse-Maja jag skall berätta om utan om en ärlig och snäll gumma, som gick under detta namn i min barndom. Ja, hon var till och med barnflicka hemma. I Södra Mos bodde två bönder med namnet Lars Larsson. Den ene, som var stor med ett morskt utseende, fick namnet Store-Lasse, den andre var en liten, undersäsig karl, fick smeknamnet Lille-Lasse. Den sistnämnde hade en son, som också hette Lars, varför han kallades Lille-Lasses Lille-Lasse. Han blev gift med en kvinna, som hette Maja, som därefter fick namnet Lasse-Maja. I 40-årsåldern dog emellertid hennes man. Lasse-Maja, som var några år yngre, ville gärna bli omgift men lyckades tyvärr inte få tag i någon fästman. Hon sålde därför gården efter att ha reserverat ett ordentligt undantag.

En dag fick Lasse-Maja höra, att Karl XV skulle gästa Kumla prästgård under sin resa genom Närkes bygder. »Kunde jag bara träffa honom», tänkte Lasse-Maja, »så kanhända jag kunde få bli drottning». Hon pyntade till sig så gott hon kunde och gick till prästgården dagen före kungens ankomst och erbjöd sig att hjälpa till o. rusta för det fina besöket. I prästgården ville man inte ha med henne att skaffa. Lasse-Maja avlägsnade sig inte frivilligt, utan prästherrskapet måste sända bud efter fjärdingsmannen. Jag minns så väl, när Lars Jonsson kom åkande med Lasse-Maja i en så kallad säckakärria. Hon var riktigt förgrymmad, men lugnade sig så småningom vid den kära kaffetären. Kaffe fanns på den tiden utan ransonering, och socker likaså, men endast toppsocker. Det såldes i markvis. Vanligtvis köpte man en och en halv mark kaffe. Sockret var bondhustrurna mycket rädda om. De bar sockret vanligtvis i barmen under livstycket. Skulle de bjuda någon på kaffe, togo de fram sockret ur barmen, och den som bjöds fick själv bita av en bit, så stor som önskades, varefter värdinnan sedan stack tillbaka »knosen» under livstycket. På den tiden gick det inte så fint tillväga, som i vår tid, men man fick äta sig mätt och var i allmänhet förnöjsam.

Lasse-Maja blev aldrig omgift utan dog hos en dotter i Ekeby socken. Från hennes släkt härstammar flera framstående personer, bl. a. Saxon. Jag minns som pojke, när Saxon eller Johan Lindström, som han då hette, var bodbetjänt hos Fosselius. Han var då så lik Lille-Lasses Lille-Lasse, som dog så snart efter sitt giftermål med Maja. Folk levde på den tiden inte så länge som nu. Orsaken var sämre bostäder och levnadsförhållanden. Vad vi nu sakna mest, är den gamla förnöjsamheten som i regel rädde överallt under mina barnaår.

GUST. JOHANSSONS ÅKERI

Rekommenderas!

Tel. 70116

Alla slags transporter till humana priser
Körningar till och från Örebro varje dag

Hugo Ericsson

Kumla Julblads medarbetare. II.

En av Kumla Julblads flitigaste medarbetare är skofabriksarbetaren och studieledaren Hugo Ericsson. Han debuterade 1934 med »Fyra kumlaskomakare till fjälls» och har sedan troget återkommit varje år med skildringar från sina kanotfärder och vandringar i Dalarna, Härjedalen och Jämtland men också från Tisartrakterna.

Redan i den första artikeln visade E. sin ovanliga förmåga att återge stämningarna i naturen och hans prosa blir inte så sällan lyrisk. Fotograferandets konst behärskar han som få amatörer. Tack vare detta har skildringarna alltid försetts med ett utmärkt bildmaterial.

Ericsson är född i Ekeby, Kumla socken, 1903. Sitt första förvärvsarbete hade han på skofabriken Sture men kom efter värnpliktens slut 1924 till C. G. Ströms skofabrik, där han alltsedan varit anställd.

Det Ericssonska hemmet var ett typiskt godtemplarhem. Sonen Hugo kom med som 16-åring i logen Kämpan av IOGT och erhöll för ett par år sedan ordens diplom för 25-årigt medlemskap.

Ett synnerligen uppskattat pionjärarbete har E. utfört som ledare och lärare i ABF-avdelningen, framförallt i föreningskunskap. Även som föreläsare har han ofta anlitats, såväl inom som utom hemorten. Hans norrlandsskildringar under förra terminen samlade alltid fullt hus. Han är en god berättare och illustrerar sin framställning oftast med njutbar färgfilm.

År 1934 kom han av någon oförklarlig anledning med som municipalfullmäktig. De som kände honom, förstod att det inte kunde bli annat än en och annan visit med »farbröderna». När sammanträdena skulle hållas, drogs han obetvingligt upp till Tisarnaturen, till skogarna och sjöarna, och när hans uppdragsgivare tröttnade på honom, så var ingen gladare än han.

Kumla Julblad tackar sin värderade medarbetare för år som gått och hoppas att alltjämt få räkna med hans av läsekretsen så uppskattade skildringar.

Minnesvård över F. M. Franzén å parkkyrkogården

Som framgår av förra årets julblad hade Kumla kyrkofullmäktige på förslag av kyrkogårdsnämnden beslutat att vid den s. k. Franzéngrottan å parkkyrkogården resa en minnesvård över församlingens förre kyrkoherde, skalden Frans Michael Franzén. Avtäckningen av vården ägde rum lördagen den 15 juni. Minnstalet hölls av prosten C. G. Willén med utgångspunkt från orden: »Han talar, fastän han är död». Ordf. i kyrkogårdsnämnden Guslaf Samuelsson överlämnade vården till församlingen, varefter prosten Willén bjöd täckelset falla. Vid högtidligheten medverkade kyrkokören under direktör Rolf Forssmans ledning. Kören sjöng bl. a. Franzéns vackra aflonpsalm »När allt omkring mig vilar».

Efteråt samlades deltagarna till samkväm i församlingsalen. Här lämnade boktryckare Nils Helander några minnesbilder ur Franzéns liv, och byggnadsintendent Henning Julin, Stockholm, berättade om konstverkets tillkomst. Vidare talade borgmästare Ax. Axelman, som uttryckte sin tillfredsställelse över att församlingen med denna slätliga vård velat hugfästa minnet av sin forne kyrkoherde. Konstverket är modellerat av skulptören Karl Hultström och gjutet av Sporrang & C:o, Stockholm. Stenarbetet är utfört av Sjödin & Wilhelmsson, Kumla.

Stil
sko
Inreg. varumärke

... kvalitetsmärke för eleganta och välsittande

DAMSKODON från

A.-B. JONSSON & KJELLIN

K u m l a

Vi närmar oss Skarsfjället

från fjället avspanade vi terrängen för att söka avgöra den bästa och trevligaste vägen upp. Det blir nog bäst från nordost. Många och stora snödrivor förståss men . . . Vad nu då . . .? Jo, på den nedersta, stora snödrivan går en stor renhjord. Ja, då kan det vara onödigt att störa. Vi gå upp till den lilla sjön, som ligger helt inne i fjället på 1 146 meters höjd och skråar så upp till högsta toppen.

Sagt och gjort. Utan större ansträngning forcerades stigningen upp till sjön, och nu visade sig Skarsfjället ha famnen full av överraskningar.

Stör inte renarna! Nu lär det vara så, att renarna känner skillnad på vittringen från en vanlig människa och en lapp, och skyr den förra. Detta ville vi undvika, om vi nu osade så illa, trots våra många lägereldar och det fria livet under himmelen. Därför denna kringgående rörelse, som skulle föra oss så nära hjorden som möjligt och ge oss en inblick i dess lugna vardagsliv. Och här vid sjön, ja, där befann vi oss hux flux mitt ibland renarna. Hjorden var delad i många flockar. Där gick vajorna* med årskalvarna i en, ungrenarna i en annan och de stiliga tjurarna i små grupper, här och där gick en ensling — måntro det var härkar*. Det kryllade ren överallt.

Bländade av den skönhet, som fanns runt omkring: fjället, renarna, sjön, snön, slog vi oss till ro och lät timmarna rulla. Vad gjorde det, det kommer ju ständigt nya. Men om ingen ny timma finns bortom nuet . . .? Jäväl, en skönare plats för den sista, det finns nåttopp.

Renarna och Kumlagångarna.

Om jag inte förstår galet, så måste alla jordbundna varelser, även om de heter Gunder Hägg eller Verner Hardmo eller är älvor som Anna-Greta Nyström eller Nora-Anna, åtminstone för bråkdelen av en sekund beröra moder jord med sina mer eller mindre välformade klövar även då världsrekorden ryker, men här satt jag och glodde och tvivlade. Renarna faktiskt svävade fram,

*) vaja = renko, härkar = renoxe, sarv = rentjur.

flöto fram, deras klövar rörde inte vid marken. Det var något fulländat lätt och behagfullt i alla deras rörelser, även när ungdomarna kivades på ungdomars vis. Man blev helt förbryllad och undrade om renarna hade upphäft tyngdlagen.

Vida vyer — jag tror vi klara oss ett år.

Detta intryck förstärktes i hög grad av en sarv* som i skarp silhuett mot den blå himmelen stod i ensam majestät högst uppe på fjällkammen till höger. Solen lekte i hans korthåriga, sammetsskimrande päls, de väldiga hornen bredde ut sig som tinnar och torn och gjorde honom till ett vidunder från en värld, som inte är denna. Ja, dig kan nog ingen vaja stå emot, när den tiden kommer i början av oktober.

Å här satt man och njöt, men ur djupet av mitt hjärta gick en stilla suck: När ska du få råd att köpa en kamera med skiftbar optik och några telelinser. Hade jag haft en sådan kamera, då hade sarven där uppe varit min

Den där påminnelsen om penningnöden väckte oss till liv för fortsatt vandring mot toppen.

Perspektivet blev större och större. Fjällvärlden in mot Norge blev till en färgsymfoni i grått, blått och vitt med kvicksilverblänk i de många sjöarna. Vårt eget Helags gav ett mäktigt intryck, likaså det närliggande Isengelda. Och är det sant, som Emerson säger, att det mänskliga ögat för sin hälsa måste ha vida vyer, så tror jag vi skall klara oss för ett år — både andligt och kroppsligt.

Nedstigningen gick mot nordost och kl. 12 på natten voro vi åter hemma.

Dagen därpå började hemfärden. Nu kunde det inte längre bli tal om några eskapader i geografien, utan det var att snällt hålla sig till den ledstjärnbepryddastigen, som leder söderut.

I gröngräset utanför Långbrotsjöstugan satt en del damer och herrar i maklig kamp med myggen. Dom hajade till när dom fick se oss. Tillökning till familjen, tänkte dom nog. Anej! På andra sidan den lilla förbiflytande ån, några hundratals meter medströms, fanns det många goda byggnadstomter. Tur att tältet var med.

Tjusigt med lägereld och svarta kokkärl.

Någon timma senare, när tältet var rest, och en hartsrik enrisbrasa flammade ute på gårdsplanen, kom två av vännerna från andra sidan ån på visit.

»Hej», sa' dom.

»Hej», sa' vi. »Ni får trångt i natt».

»Dä' vill ja lova. Va' väger tältet?»

»Omkring 4 kilo med yttertaket».

Han såg på tältet, såg på flickan sin å sa': »Ett sån't tar vi må oss nästa gång».

»O, ja, dä gör vi. Å så tjusigt dä blir sen — mä lägereld ute, å dom där svarta kokkärlen. Titta va dom blänker».

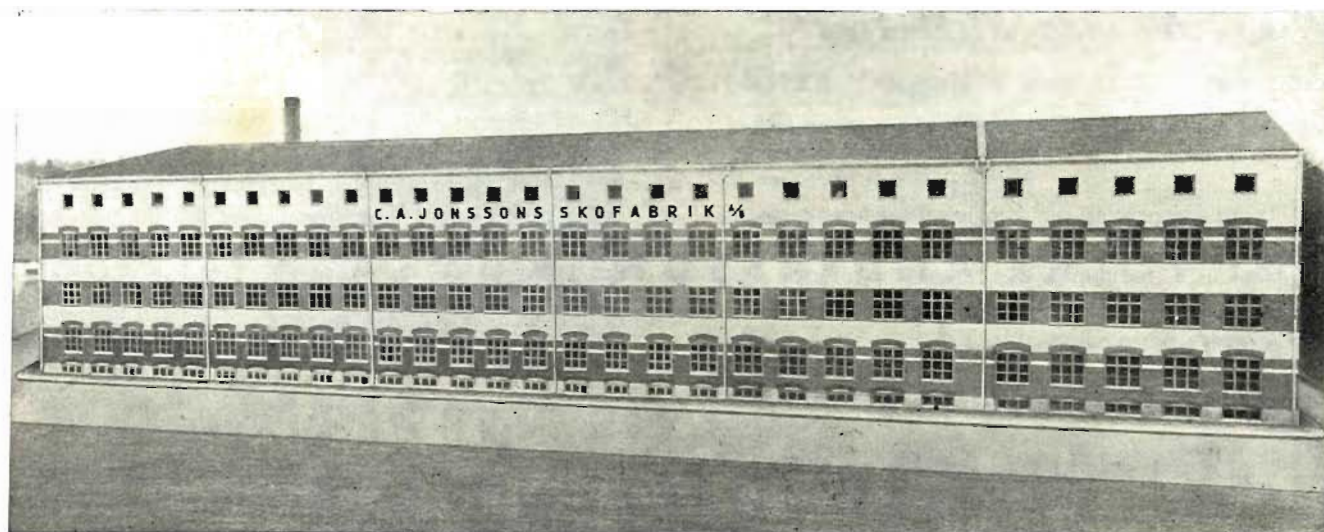

Passande Julklappar!

Kläningstyger, Kofter, Jumpers, Garnityr, Väskor, Handskar, Linnevaror

Stor sortering!

A.-Bol. O. A. Olsson Kumla - Hallsberg

VARUMÄRKEN:

Sportskodon "S:t Moritz" Mansskodon "Excellent" "Napoleon" Damskodon "Grandessa"

C. A. JONSSONS SKOFABRIK A.-B., KUMLA

Inte bara till Jul

utan hela året gör Ni klokt i att
göra skoinköpen hos

Affären
med det
stora urvalet

Skocentralen

KUMLA Tel. 70087

Önska God Jul

med ett vackert KLÄNNINGS-
TYG från

Torget, tel. 70446
Gartzvägen, tel. 70755

Hills

»BUFFEL»-handsken

PAUL JOHANSSONS Handskfabrik

TELEFON 73073

Tillverkning av alla slags
ARBETSHANDSKAR

»BJÖRN»-handsken

För julbordet:

Prima Kött- & Charkuterivaror, Ost
Smör, Konserver, Prima Julskinkor

Ericsons Livsmedel

Filial i FYLSTA
Tel. 70362

Tel. Huvudaffären 70072, 70445

För kafferepet:

Bakelser, Tårter, Småbröd, Mjukt bröd
Specialité: »Margaretatårter»

Hemgårdens Konditori & Bageri

Tel. 70496

SKOLVÄGEN 18

Ny telefonkatalog
för Kumla

utkommer i början
av 1947

Utgivare: A. Dohlwitz och N. Helander

Annonsera i katalogen!

Annonser mottagas av Överkonstapel

ELIS LEVIN

Event. ändringar i abonnentförteckningen kan göras hos Dohlwitz Bokhandel

Diskar Ni med disktrasa?

Försök då i stället med diskklappen »RENO!»

HYGIENISK — ingen lukt
STARK — håller i vecktal
BILLIG — 5 öre per styck

I förpackning om 5 st. hos Eder handlande

PAPPER
PAPP
BINDGARN
FÖRSEGLINGSREMSOR
FUKTAPPARATER

DEKORATIONSPAPPER
PAPETERIER
HATT- & SKJORTPÅSAR
KASSAAPPARATRULLAR
KONTROLLREMSOR

I parti från

A.-B. EKENBERG & HULDBERG, MALMÖ

Telefon: Namnanrop

Repr.: FOLKE ANDERSSON, KUMLA - Tel. 70698

Haglund's

EKMAN, HAGLUND A.-B.

försäljer från lager för skotillverkning erforderliga materialier såsom:

LÄDER, SKINN, SKOFODER, SILKE, SYGARN, SKOSNÖREN, TRYCKSPÄNNEN, GUMMIKLACKAR M. M.

Telefoner: Lagret 70036, Kontoret 70396

Sy själv

Edra kläder efter våra mönster!

Är Ni sykunnig men ovan att skära till och prova? Låt oss göra det åt Er!
Vi garanterar god passform!

Kumla Mönsteraffär

Trädgårdsgatan 15 (torget) Telefon 70212

Kumla Erkända Sjukkas

bjuder på bättre förmåner!

Numera erhåller varje medlem ersättning för medicin, bad, röntgen och massagebehandling.

Bliv medlem nu!

C. F. ERICSON & SÖNER A.-B. BOKBINDERI

Örebro - Tel. 13405

Utför alla slags bokbinderiarbeten för konst, handel och industri

Ett gott arbete utlovas till förmånligt pris

Björkmans Konditori

TORGET - KUMLA

Tel. 70184

REKOMMENDERAS!

Moderna lokaler lämpliga för föreningsamkväm, begravningar m. m.

I den riktiga Julstämningen

kommer Ni först efter ett bad i

Kumla Varmbadhus

Telefon 70299

Medicinska Kar- och Badstubad

BAD ÄR HÄLSA!

Olsson & Rosén

SKOFABRIK

Specialfabrik för tillverkning av högklassiga, eleganta och moderna Mc Kay och randsydd *Damskodon*

Tel. växel 71001, 71002

Lägerplatsen vid Långbrottsjöarna

När nu klockan inte var mer än barnet, och dessa två med några få ord avslöjat sig vara fjällfarare av den rätta sorten, enligt vår mening, skickades flickan hem efter två muggar, medan grabben och jag gingo nedåt sjön för att fresta öringen. Och min tös började baka struvor. Det skulle bli fest.

Öringen ville. På kort tid landade fyra stycken på terra firma, och flera behövdes inte. Så kunde bekantskapen hufvudsakligen med stekt öring och kaffe med struvor, medan Klasfjället alltmer bredde ut sin nattskugga över nejden. Där blev ett stycke svensk vildmarksromantik, som fick sin avslutning då fyra par sörlänningsögon fick se morgonsolen jaga nattdimmorna på flykten och gjuta fjälltopparna i nordost fulla med smält guld . . .

Så kom då sista dagen till fjälls — lika strålande som de övriga. Efter några timmars vandring låg Fjällnäs nere i slutdalen, och där stod cykeln.

En fruktansvärd färd med tandem.

Egentligen är det ett otyg med de tungt lastade tandemcyklarna, att de få sådan våldsamt fart i medluten. Om backarna gick rakt så . . . Men det är kurvor i ett, och för att inte hamna i geografien måste man bromsa in. Just vid ett sådant tillfälle, mitt i Funäsdalsbacken, Hållan kallas den också, dryga 5 km. lång och med en höjdskillnad av närmare 200 meter, skedde det. En kort kraftig smäll . . . och tramporna gick lika lätt åt båda hållen. Kedjan rök! Farten ökade. Sitt still! Jag såg ambulanser och sjukhus och läkare bortom nästa vägkrök, som närmade sig med fruktansvärd hastighet. Jag drog till handbromsen, den måste ha minskat farten något, ty cykeln klarade kurvan om också med ett nödrop. Blixtnabbt för det genom hjärnan: Släpp bromsen, använd den bara när du går in i kurvorna, eljest får du den i småsmulor, och då är ni räddningslöst förlorade. Jag följde ingivelsen. Vi flög fram som onda andar. Nu syntes bygden där nere, den låg så vackert med den vita kyrkan under det mörka berget, och strax bortom nästa krök visste jag att gamla vägen korsade och ledde in till byns begravnings-

plats. Här tog jag chansen. Klämde till bromsen och höll den kvar, tog ut kurvan och brände in på vägen mot kyrkogården. Här blev det plant och slut på färd. När vi satte fötterna på den särskilt nu efterlängttade fosterjorden, föll bakhjulet ur gaffeln. Kedjan var hel, men bromstrumman var en skrothög och en mutter hade ramlat bort.

När vi dagen därpå kom till cykeldoktorn, och han blivit klar över förödelelsen och var det skett, lyfte han på mössan och sa: »Go morron lik!» Vältaligare kunde han inte ha uttryckt sin mening.

På nytt rullade vi vägen fram. For över Tännäs och Mälen till Särna för att fortsätta med järnväg till hembygden.

Aldrig mer med tandem till fjälls, det är då ett som är säkert.

I övrigt var årets semester en fullträff.

Ol-Pers Olle i Hörsta

Tills för omkring 50—60 år sedan bodde söder på Hörstabacken en gammal ungar, vanligen kallad Ol-Pers Olle, som hade mycket svag hörsel samt talade ganska illa, nästan som ett barn när det börjar tala. Sitt hushåll skötte han själv, men baka bröd det kunde han ej, utan det brukade hans syster i Sörby i Kräcklinge hjälpa honom med. Så en gång när hon hade hjälpt honom med bakning och var hemkommen till sin lilla stuga, hände det sig att Olle om en stund kom efter och beskyllde henne för att stulit från honom både ett och annat. Systemens granne, som hörde deras träta, berättade att Olle skulle ha uttryckt sig så här:

»Du ha tule ärtamöl å du ha tule tatel (kakor).»

Efter en stunds ordväxling frågade systemen:

»Vem ha du hatt sällskap mä över skogen?»

Olle skall ha svarat:

»Ja såd ennä mennisä».

»Jo», sade systemen, »du ha hatt sju djävlar i sällskap över skogen!»

Sitt lilla lantbruk skötte han själv. Jag hörde aldrig talas om, att han hade någon till hjälp. Någon ko tror jag knappast han hade. Men en ox och den såg jag honom köra med på sina åkerlappar. En gång skulle han sälja oxen på en marknad i Örebro. Spekulanter frågade vad oxen kostade, men Olle satte priset enligt deras tycke för högt, och som han icke hörde så precis vad de bjödo utan höll fast vid det pris han begärde, så sade de till honom: »Du borde ha smörj gubbe.» Olle, som ej hörde vad de sade, trodde att de bjödo alldeles för litet för oxen och svarade dem: »Då vart ja' bjuen hemmä men då tod ja' inte.» Som det ingen affär blev av, så fick Olle fara hem med sin osålde ox.

C. Hall

Einar Sandbergs Bilaffär, Kumla

BILUTSTÄLLNING

Trädgårdsgatan 9

Tel. 700 90

Köper, säljer, byter

nya och begagnade bilar, motorcyklar, cyklar, maskiner, verktyg, tillbehör, värmeelement, kylarskydd, siktruior, snökedjor, sökarljus, batterier, motorvärmare m. m.

Representant för Kumla och Örebro med omnejd för

VELOCETTE
Motorcyklar
Mod. 1946—47

BILAR EMOTTAGAS ÄVEN TILL FÖRSÄLJNING

Tage Fägersten

Kumlaidrotten 1946

Kumla Julblads hederspris
till Tage Fägersten

Av Algot Dohlwitz

Roland Carlsson

När man ser tillbaka på idrottsåret i Kumla, måste det ske med ett visst vemod. En av Kumlas största och bästa idrottsledare, *Albert Johansson*, har gått bort. Vad han betytt för Kumlakamraterna kan inte sägas med tomma ord. Albert (han hette aldrig annat) var en trogen arbetare i idrottens tjänst. För honom var det inte bara att ha hand om kassan, den var för övrigt många gånger ganska liten, utan han var lagledare för fotbollen och funktionär vid alla tävlingar. Han var: Kumlakamraternas klockarfar. Han lämnar ett stort tomrum efter sig både i hemmet och inom idrotten i Kumla och Närke.

Blickar man tillbaka på årets idrottsprestationer är det två segrar, som stå över de andra. Det är *Tage Fägerstens* DM i fälttävlan och *Roland Carlssons* seger i Västerås Grand Prix. Att Tage Fägersten blev den lycklige pristagaren, kan nog ingen klandra. Han slog bl. a. kaptenen och moderna femkamparen *Claes Egnell*, som anses vara en god man även inom denna gren, som ju delvis faller inom det militära området. Det hedrar unge Fägersten att slå hela eliten, inte bara i år utan även förra året. Tage Fägersten tillhör den blida stigfinnarkåren, som inte gör stort väsen av sig själv. Orienterar och åker skidor med samma glada och goda humör. Han blir en värdig efterträdare till de tidigare innehavarna av Kumla Julblads hederspris. Han hade svår konkurrens i cyklisten *Roland Carlsson*. Denne gjorde en storartad åkning vid Grand Prixloppet i Västerås. Han slog hela svenska eliten. Efter den tävlingen var han klar aspirant till Nordiska mästerskapet och blev också inbjuden till Dagens Nyheters jättetävling: 6-dagarsloppet. Tyvärr blev *Roland Carlsson* sjuk på försomnaren och kunde inte fortsätta tävla. Man får hoppas, att den besvärliga sjukdomen släpper, så att den stiltfulle och trevlige cyklisten åter skall visa sig på arenan.

Beträffande fotbollen, så är det ett sorgligt faktum, att Kumla har åkt ned en division och döljer sig nu i div. IV. Undertecknad kan faktiskt inte förstå, hur det

har varit möjligt. Det är inte rätt att skylla på otur, men säkert är att flera uddamålsnederlag hade en stark smak av otur. Det är nu inget att göra åt, när halva serien spelats har Kumla en klar och stark ledning. Om inget alltför komplicerat inträffar, bör Kumla till våren stå som serievinnare. Man kan inte underlåta att giva en honnör till *Gunnar Pousette*, som varit en god spelare och bra pådrivare. Det kan också nämnas, att Kumla i DM-finalen fick stryk av allsvenska ÖSK med endast 3—2, efter en spännande match.

Egendomligt nog, har tre juniorer konunnit att nämnas som kandidater till årets belöning. Det är 400 meterslöparen *Sven Rosdahl*, som slagit det gamla klubbrekordet och noterat fina 51,2. Han har representerat Närke mot Östergötland och deltagit i stafettlaget mot Värmland. Han skall exercera i Östersund nästa år men kommer tillbaka till de stora tiderna 1948. De magiska 50 sek. lockar.

Stig Olausson räkuas i »gång-Sverige» som en värdig efterträdare till *Verner Hardmo*. Han har bl. a. slagit det inofficiella rekordet för juniorer.

Erik Wallin är orienteringens framtidshopp. Han vann DM för juniorer och har hållit sig väl framme i flera tävlingar. Ung, som han är, har han alla förutsättningar att bli storstjärna.

För alla dessa tre gäller att de äro verkligt skötsamma, och därför kan man med förtröstan blicka framåt.

Gången (Kumlas främsta idrottsgren, nationellt och internationellt sett) har på något sätt kommit i vanrykte. Vid EM i Oslo och SM i Varberg blev *Verner Hardmo* diskvalificerad för oren gång. Det förefaller egendomligt, att *Verner* nu på »gamla» dar börjat gå felaktigt. Den, som har sett *Verner* i tävlan mellan andra gångare måste finna, att år det någon som går ordentligt så är det han! Endast *Mikaelsson* kan jämföras. Liten revansch fick dock *Verner*, då han vann Kumlatrampen i

Damer! Smakfull och vacker blir Eder frisyr om Ni anlita

FORSBERGS DAMFRISERING, KUMLA

Salong för modern hårkultur

TELEFON 70192

kamp med Mikaelsson. Sedan vann han också en tävling i Karlskoga där han slog SM-mästaren, och vid returmatchen mot Oslo segrade överlägset.

Bandylaget har skölit sig fint och belade andra platsen i sin div.II-grupp. Segrarelaget Askersund avancerade till Allsvenskan. I DM fick Kumla stryk av Nora i semifinalen. Till kommande säsong kommer troligen Kumla i ett riktigt »getingbo», där gamla anrika Karlstads-Göta förmodligen kommer att spela första fiolen. Kumlapubliken kan bereda sig på rafflande och fina matcher i vinter.

Tennis och skytte har bedrivits lika intensivt som vanligt. Inom distriktet intaga dessa båda grenar den absoluta toppen.

Telefonintervju med årets medaljör.

Tage Fågersten arbetar inom SJ och är f. n. stationerad i Motala. När jag fick fatt i honom pr telefon och meddelade honom nyheten, blev han överraskad. Han kunde inte tro, att det var sant. Jag bad om några uttalanden.

Han började idrotta redan i skolan, men de verkliga tävlingarna började 1938-39. Orientering är roli-

TÄNK OM HARDMO VORE RYSS!

Nu klinga julens klockor...

*Nu kling julens klockor,
nu tindra julens stjärnor,
nu kommer åter helgad gäst
till människors lysta hus.
Nu vakna gömda minnen
i mångt åldrat hjärta,
nu lysa vid den vita fest
små barnaögons ljus.*

*Nu klinga julens klockor,
nu tindra julens stjärnor,
nu pyntas åter varje hus
till vinterns vita fest.
Var hälsad du, som kommer
vid sång och harpolåtar,
en konung i en flod av ljus,
som efterlängtat gäst!*

G. B. J:son Lindén.

gaste idrottsgrenen. Det är så skönt att få koppla av och söka sig till skogs. Hårdaste tävlingen var fälttävlan förra året. Den gick vid Tisnaren i Östergötland. Det var stor höjdskillnad på banan och att springa 14 km. med gevär känns nog inget vidare. Men det gäller att hålla sig lugn, när skjutningen kommer. Som bekant är det tre grenar, skjutning, punktorientering och handgranatkastning. Lättast var det i specialgrenen orientering förstås. För övrigt hoppas han att ännu i många år få fortsätta med sin favoritgren.

Om Ni visste

hur en hälsning från hembygden gläder en utlandssvensk i juletid, skulle Ni omedelbart sända Edra släktingar och vänner på utrikes ort

KUMLA JULBLAD

Årets rekordupplaga: 3000 ex.

Kumla Cykel- & Sportaffär

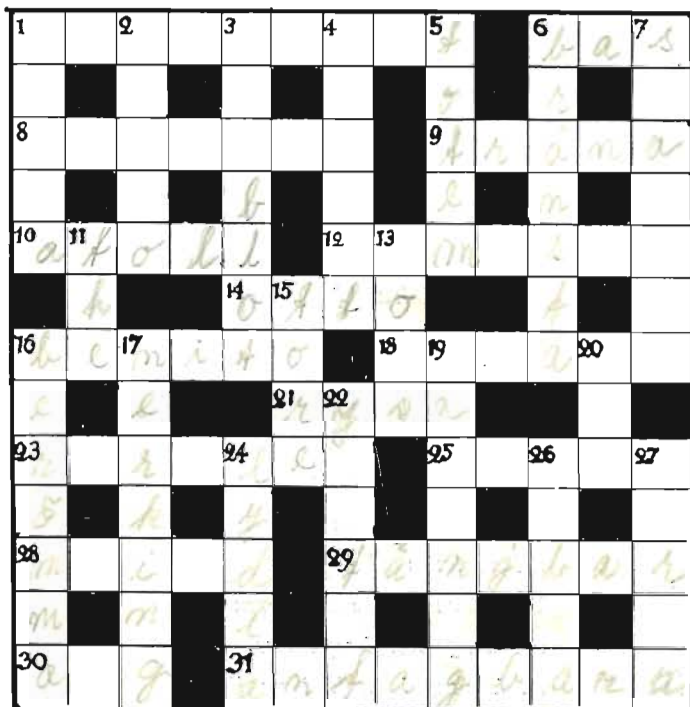
EVERT STRÖM

Telefon 70423

Cyklar, förnämsta fabrikat. Sportartiklar för vinter och sommar. Radio. Cykelreparationer utföras omsorgsfullt. Auktoriserad Hermes-försäljare. Släpkärror för cyklar tillverkas. Batterier laddas. Däck, slangar, tillbehör i största sortering

VINTERFÖRVARA EDER CYKEL HOS OSS!

Kumla Julblads Korsord

Vågräta ord.

1. Nöt från landets främsta provins. (9)
6. Sådan har kon och lag. (3)
8. Arbetade i Kumla i början på 1860- och 1880-talen. (7)
9. Längta starkt. (5)
10. Ringformig låg ö i oceanerna. (5)
12. Gård i Hardemo socken. (7)
14. Järnkanslärens förnamn. (4)
16. Musse, men inte Pigg. (6)
18. Komparativ av icke sällan. (6)
21. Reagera för skräckensation. (4)
23. Häpen i högsta grad. (7)
25. Station mellan Krylbo och Mjölby. (5)
28. Grekiskt epos. (5)
29. Förlängd, utsträckt. (7)
30. — — — te' sjunga. (3)
31. Kunna anbud vara. (9)

Lodräta ord.

1. Sinkabirum. (5)
2. Bör man ha i hemmen men inte i buren. (5)
3. Offerfest. (7)
4. Skomakarestol. (6)
5. Indianord, ofta i samband med påle. (5)
6. By i Kumla. (7)
7. Blir hingst efter dressyr. (7)
11. Vanlig artikel i England. (3)
13. »Trinnlajd stins» i flydda tiders Kumla. (4)

Innehållsförteckning

En frälsare har blivit född åt eder. Av C. Kjellander	Sid. 3
När Kumla planerade ny kyrkobyggnad för 150 år sedan. Av Henning Julin, Stockholm	» 4
Från gamla albumblad	» 7
Yxhults nydanare 70 år. Av Henning Julin, Stockholm	» 8
Bebyggelsen i Kumla. Av N. Helander	» 11
Erik Olsson och Lasse Burén. Av N. Helander	» 15
Gammal polska från Kumla	» 18
Med tandem till fjälls — men aldrig mer. Av Hugo Ericsson	» 21
Gårdar och byar i Kumla. III. Av N. Helander	» 23
Några minnen om »partiskomakeriets fader». Av N. Helander	» 25
Från bygd och vägar i forna tiders Kumla. Av Ivar Björklund, Vesta	» 30
På kamratträff med Adolf Andréns sista skolklasser i Hjo. Av N. Helander	» 33
Hur läsarprästen skaffade kumlaslåbrukaren helgfrid. Av Waldemar Willén	» 38
Kumla Julblads medarbetare. II.	» 41
Kumlaidrotten 1946. Av Algot Dohlwitz	» 44
Kumla Julblads Korsord	» 46

15. Mansnamn. (4)
16. Rosa. (7)
17. Är varje infödd Kumlabo. (7)
19. Ömhetsbetygelse. (7)
20. Växtplats i S. Närke för Sveriges grövsta en. (3)
22. Där bränner man. (6)
24. Purpurkrämerska för 1900 år sedan. (5)
26. Hed, där Hallgren härjade. (5)
27. Göra för husarer. (5)

För den först öppnade rätta lösningen utbetalas ett **första pris av 10 kronor. Andra priset utgör 5 kronor och det tredje Kumla Julblad gratis under tre år.**

Lösningarna, som adresseras »Kumla Julblads Korsord», Box 103, Kumla, skall vara inkomna senast 31 januari 1947.

Pristagarnas namn meddelas genom anslag i Dohlwitz bokhandel.

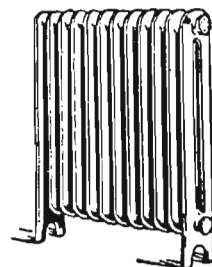
Rörledningsentreprenör

A. Ahlstrand

TELEFON 703 17

Utför Värme-, Vatten- och avloppsledning, VC- och Pump-anläggningar. Reparationer av alla slags rörledningar utföras omsorgsfullt och billigt

Kostnadsförslag på begäran

FOR **JUL-** STÖKET
BAKET
BORDET hos

Speceriaffären
Tel. 70373

Enoch Pettersson
Kumla

LUXOR RADIO
REPARATIONER, ALLA MÄRKEN
EKLÖFS
Tel. 70644

En elegant
SKJORTA och SLIPS
är en praktisk och alltid välkommen julklapp till en herre!
MOBERGS

Kumla

Tel. 70627

JULHANDLA
Edra specier och matvaror hos
SAHLINS

Kumla

Tel. 70612

Kumla Åkeri

Innehavare: Henry och Harald Karlsson

Rekommenderas!

Utför alla slags körningar

Telefon 70658, 70659

Kumla Battericentral

Hugo Johansson

Försäljer, reparerar och laddar alla slags Ackumulatorer
Tel. 70088

Carl Arbins

Rak- & Frisérsalong

Rekommenderas!

Blückers Leveransbageri

Tillverkar och försäljer allt slags bröd till humana priser
Tel. Bageriet 71194, Bost. 71195
K U M L A

JULENS BLOMMOR

Hyacinter, Tulpaner, Begonier, Cyclamen m. m.

Katrinelunds Handelsträdgård

SORBY - KUMLA
Tel. 70399

Vid behov av skodon rekommenderas **Elis Schölins Skoaffär**

Telefon 70442

BLOMMOR

för julbordet köpas fördelaktigt i

Herbert Petterssons

BLOMSTERHANDEL - HANDELSTRÄDGÅRD
Tel. 70144, Trädg. 70138

E. Melins

BEGRAVNINGSBYRÅ

Ombesörjer allt för såväl jordbegravning som eldbegängelse
Begravningsbil tillhandahålles
Tel. 70061

Vid behov av
VÄSKOR och PORTFÖLJER
vänd Eder med förtroende till

Severins

Johanneskyrkog. 21

Telefon 71046

Södra Åkeriet

Köpmang., Kumla Inneh.: Gotthold Nylén Telefon 70178

REKOMMENDERAS!

All slags transport utföres

Undvik trähusets brandrisk!

BYGG MED YTONG

Det blir ej dyrare, men Ni får trots detta ett hus i högre klass, större varaktighet och mindre underhåll, ett stenhus, högisolering och med låg bränsleförbrukning. Ytonghuset är god kapitalplacering.

Vi stå gärna till tjänst med alla upplysningar, även då det gäller finansiering och lånefrågor.

YXHULTS STENHUGGERI A.-B.

HÄLLABROTTET

TELEFON 72070